

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MELİH TUTAĞ'IN *SESSİZ SAKİN'İN GÜRÜLTÜLÜ
MACERALARI* SERİSİNDE MİZAHİ UNSURLAR**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Selim AĞGÜL**

**Danışman
Prof. Dr. Serap UZUNER YURT**

HAZİRAN 2026, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Melih Tutağ’ın *Sessiz Sakin’in Gürültülü Maceraları Serisinde Mizahi Unsurlar*” adlı “Yüksek Lisans” tezimi tarafımdan incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Selim AĞGÜL

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Program Adı : Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* Serisinde Mizahi Unsurlar"

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 114 sayfalık kısmına ilişkin 08/06/2026 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı % 6' dır.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 08/06/2026.

Danışman: Prof. Dr. Serap UZUNER YURT

Öğrenci: Selim AĞGÜL

KILAVUZA UYGUNLUK

“Melih Tutağ’ın *Sessiz Sakin’in Gürültülü Maceraları* Serisinde Mizahi Unsurlar” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Selim AĞGÜL

Danışman

Prof. Dr. Serap UZUNER YURT

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Serap UZUNER YURT danışmanlığında **Selim AĞGÜL** tarafından hazırlanan “**Melih Tutağ’ın Sessiz Sakin’in Gürültülü Maceraları Serisinde Mizahi Unsurlar**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

08/06/2026

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. Serap UZUNER YURT** (İmza)
Üye : **Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR** (İmza)
Üye : **Doç. Dr. Sedat EROL** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /..../2026 tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /...../2026

Doç. Dr. Müge MANGA

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Mizah, insan yaşamının önemli bir parçası olmasının yanı sıra bireyin düşünme, algılama ve iletişim kurma biçimini etkileyen çok yönlü bir anlatım aracıdır. Gündelik yaşamın sıradan olaylarını farklı bakış açılarıyla sunabilen mizah, bireyin eğlenmesini sağlarken aynı zamanda düşündüren, eleştiren ve farkındalık oluşturan bir işleve de sahiptir. Bu yönüyle mizah; yalnızca güldürmeye dayalı bir unsur değil, toplumsal ve kültürel yaşamın önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Çocuk edebiyatında mizah ise çocukların gelişim özelliklerine uygun biçimde kurgulanan, eğlendirirken öğrenmeyi destekleyen önemli bir anlatım unsurudur. Çocukların dil gelişimini, hayal gücünü, yaratıcılığını ve okuma motivasyonunu destekleyen mizahi anlatımlar; aynı zamanda çocukların olaylara farklı açılardan bakabilmelerine katkı sağlamaktadır. Özellikle çocuk kitaplarında kullanılan kelime oyunları, ironi, abartı, beklenmedik durumlar ve görsel mizah unsurları, çocuk okurun metne olan ilgisini artırmakta ve okuma sürecini daha etkili hâle getirmektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan mizahi unsurların incelenmesi, hem çocuk edebiyatı hem de Türkçe eğitimi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Melih Tutağ'ın "Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları" serisinde yer alan mizah unsurlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında seride bulunan eserler; sözel, görsel ve durumsal mizah unsurları bakımından değerlendirilmiş, eserlerde kullanılan mizahi yapıların kullanım sıklığı ve çeşitliliği ortaya konulmuştur.

Çalışmanın, çocuk edebiyatında mizah alanına katkı sağlaması, mizahi unsurların çocuk kitaplarındaki kullanım özelliklerine dikkat çekmesi ve Türkçe eğitimi alanında yapılacak benzer araştırmalara kaynak oluşturması amaçlanmaktadır.

Selim AĞGÜL, Erzincan, 2026

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim ve bu tezin hazırlanma sürecinde bilgi, deneyim ve değerli yönlendirmeleriyle bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Serap UZUNER YURT'a içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın her aşamasında gösterdiği akademik destek, anlayış ve katkıları bu sürecin en önemli yapı taşlarından biri olmuştur. Ayrıca bana her zaman destek olan, fikir ve önerileriyle yol gösteren, süreç boyunca yanımda olarak desteğini hissettiren Prof. Dr. Turgut BAYDAR, Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR, Dr. Ruhi KARA hocalarıma da teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Tez sürecinde yanımdan ayrılmayan, manevi desteklerini her zaman hissettiren çok değerli arkadaşlarım Sema ER ÇELEBİ, Şura BARUTÇU ve İshak ŞAHİN'e de şükranlarımı sunarım.

Selim AĞGÜL

**MELİH TUTAĞ'IN SESSİZ SAKİN'İN GÜRÜLTÜLÜ MACERALARI
SERİSİNDE MİZAHİ UNSURLAR**

Selim AĞGÜL

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran, 2026

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Serap UZUNER YURT

ÖZET

Günümüzde çocuk edebiyatına yönelik ilginin önceki dönemlere göre belirgin biçimde artması, bu alanda üretilen eserlerin sayısında dikkat çekici bir yükselişe yol açmıştır. Bu durum, söz konusu eserlerin çocuğa uygunluğunun değerlendirilmesini ve metinlerde verilmek istenen iletilerin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü çocuk kitaplarında yer alan iletiler, çocuğun kişilik gelişimi, değerleri benimsemesi ve topluma uyum sağlaması açısından önemli bir işlev üstlenmektedir.

Bu araştırmada, çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarından Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* adlı on kitaptan oluşan serisi, içerdiği mizahi unsurlar bakımından kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman (belge) incelemesi kullanılmış; veri toplama aracı olarak Johnson (2010) tarafından geliştirilen ve Akıncı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu" uygulanmıştır. Bu form, resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları; sözel, görsel ve durumsal olmak üzere üç kategori altında değerlendirmeye imkân veren 45 öğeden oluşmaktadır. Araştırmada, her kitap için ayrı ayrı oluşturulan mizahi unsur kayıt formları MAXQDA veri analiz programına aktarılmış ve veriler, bu yazılım aracılığıyla sistematik biçimde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, seride özellikle sözel mizahın en yoğun kullanılan mizah türü olduğunu; bunu görsel ve durumsal mizah unsurlarının izlediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Melih Tutağ, Çocuk Kitapları, Hikâye, Mizah.

HUMOROUS ELEMENTS IN MELİH TUTAĞ'S SESSİZ SÂKİN'İN GÜRÜLTÜLÜ MACERALARI SERIES

Selim AĞGÜL

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences

Master's Thesis, June, 2026

Thesis Advisor: Prof. Dr. Serap UZUNER YURT

ABSTRACT

In recent years, the growing interest in children's literature compared to earlier periods has led to a remarkable increase in the number of works produced in this field. This development makes it necessary to evaluate the appropriateness of these works for children and to examine the messages conveyed within the texts. The messages embedded in children's books play a significant role in supporting the child's personality development, fostering the acquisition of values, and facilitating adaptation to society.

In this study, the ten-book series *Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları* by contemporary children's literature author Melih Tutağ was examined comprehensively in terms of the humorous elements it contains. The study employed document analysis, one of the qualitative research methods, and used the "Humorous Elements in Picture Books Assessment Form," originally developed by Johnson (2010) and adapted into Turkish by Akıncı (2015), as the data collection tool. This form consists of 45 items that allow the humorous elements in picture books to be evaluated under three categories: verbal, visual, and situational. The humorous-element recording forms created separately for each book were transferred to the MAXQDA data analysis software, and the data were systematically analyzed using this program. The findings indicate that verbal humor is the most frequently used humorous element in the series, followed by visual and situational humor.

Keywords: Melih Tutağ, Children's Books, Story, Humor.

İÇİNDEKİLER

MELİH TUTAĞ'IN SESSİZ SAKİN'İN GÜRÜLTÜLÜ MACERALARI SERİSİNDE MİZAHİ UNSURLAR

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Çocuk Edebiyatı	6
1.2. Çocuk Edebiyatının Gelişimi	7
1.2.1. Dünya Çocuk Edebiyatı.....	7
1.2.2. Türk Çocuk Edebiyatı	9
1.3. Mizah Kavramı.....	11
1.3.1. Mizah Kuramları	13
1.3.2. Mizahi Unsurlar.....	17

1.4. Çocuk Edebiyatında Mizahın İşlevleri	18
1.4.1. Eğlendirme	19
1.4.2. Öğrenmeyi Destekleme	20
1.4.3. Dil ve Anlatım Becerilerini Geliştirme	21
1.4.4. Toplumsal Değerleri Aktarma.....	22
1.4.5. Eleştirel Düşünmeyi Sağlama	22
1.4.6. Problem Çözme	24
1.4.7. Yaratıcı Düşünmeyi Teşvik Etme	25
1.4.8. İyileştiricilik ve Duygusal Dengeleme	25
1.4.9. Çocuğun Gelişiminde Mizahın Rolü.....	26
1.4.10. Geçmişten Günümüze Türk Edebiyatında Mizah	27
1.5. Çağdaş Çocuk Edebiyatı Yazarı Melih Tutağ.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN YAZINI ÇALIŞMALARI

2.1. Alan Yazınında Mizah ile İlgili Çalışmalar	30
2.2. Alan Yazınında Melih Tutağ ile İlgili Çalışmalar	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. İnceleme Nesnesi.....	35
3.3. Veri Toplama Araçları.....	36
3.4. Veri Toplama Yöntemi.....	37
3.5. Verilerin Analizi.....	38
3.6. Araştırmanın Geçerliği Ve Güvenirliği.....	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Sessiz Sakin'in Gürültü Maceraları Serisinde Yer Alan Mizah Unsurlarının Sözel, Görsel ve Durumsal Kategorilere Göre Dağılımın Ailişkin Bulgular.....	41
4.2. Sessiz Sakin'in Gürültü Maceraları Serisinde Yer Alan Sözel Mizah Unsurlarına İlişkin Bulgular.....	42
4.2.1. İroni Mizah Unsuru	43
4.2.2. Garip Sesler Mizah Unsuru	45
4.2.3. Türkçede Yer Almayan Sesler Mizah Unsuru	47
4.2.4. Sözevirtim (Pun) Mizah Unsuru.....	48
4.2.5. Özlü Taşlama Mizah Unsuru.....	49
4.2.6. Şakalaşma Mizah Unsuru.....	51
4.2.7. Yergi Mizah Unsuru.....	53
4.2.8. Kafiye Mizah Unsuru	54
4.2.9. Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek Mizah Unsuru	56
4.2.10. Saraka Mizah Unsuru	57
4.2.11. Saçma Kelime Mizah Unsuru.....	59
4.2.12. Kes Yapıştır Söz Mizah Unsuru	60
4.2.13. Zıt Anlamalı Kelime Mizah Unsuru	62
4.2.14. Kelimelerin Saçma Dizilişi Mizah Unsuru	63
4.2.15. Tekrarlı Kafiye Mizah Unsuru	64
4.2.16. Zıppır Bilmece Mizah Unsuru.....	65
4.2.17. Kavramsal Açından Yanlış Ses Mizah Unsuru	66
4.2.18. Fıkra Mizah Unsuru.....	67
4.3. Görsel Mizah Unsurları	67
4.3.1. Uçuk Abartı Mizah Unsuru	68

4.3.2. Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsuru	69
4.3.3. Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsuru	71
4.3.4. Kostüm Mizah Unsuru	72
4.3.5. Abartılı Küçültme Mizah Unsuru.....	74
4.3.6. Fiziksel Deformasyon.....	75
4.3.7. Maskeleye Mizah Unsuru.....	76
4.4. Durumsal Mizah Unsurları.....	77
4.4.1. Sürpriz Durum Mizah Unsuru.....	78
4.4.2. Özdeşleştirme Mizah Unsuru	79
4.4.3. Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah Mizah Unsuru	80
4.4.4. Aşağılama Mizah Unsuru.....	82
4.4.5. Rol Değiştirme Mizah Unsuru	83
4.4.6. Abartılı Eylem Komedi Mizah Unsuru.....	84
4.4.7. Parodi Mizah Unsuru.....	85
4.4.8. Sosyal Gaf Mizah Unsuru	88
4.4.9. Gaf Yapma Mizah Unsuru	89
4.4.10. Freud Sürçmesi Mizah Unsuru.....	90
4.4.11. Muziplik Mizah Unsuru	91
4.4.12. Mış Gibi Oyun Mizah Unsuru.....	92
4.4.13. Başkasını Taklit Mizah Unsuru.....	93
4.4.14. Kaba Şaka Mizah Unsuru.....	94
4.4.15. Kötü Şaka Mizah Unsuru	94
4.4.16. Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun Mizah Unsuru	95
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA.....	112

EKLER	116
ÖZ GEÇMİŞ	120

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

- TDK** : Türk Dil Kurumu
- S** : Sayfa
- ABK** : Aaa Bu Da Kim?
- DiÇ** : Dikkat İcat Çıkabilir!
- ABG** : Acayip Bir Gazete!
- KBYÇ** : Kim Bu Yeni Çocuk?
- HKS** : Hazineyi Kim Sakladı?
- BNSK** : Bu Nasıl Süper Kahraman?
- BKVU** : Bir Köy Var Uzakta!
- EBİ** : Eyvah Böcükler İstilada!
- BBOB** : Ben Bu Oyunu Bozarım!
- BNBA** : Bu Ne Biçim Ajanda?

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. 1: Gülme Durumlarının Morreall'e Göre Mizahi ve Mizahi Olmayan Biçimde Sınıflandırılması	13
Tablo 3. 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Eserlere İlişkin Bibliyografik Bilgiler ve Satış Sayıları.....	36
Tablo 4. 1: Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları Serisinde Tespit Edilen Mizah Unsurlarının Kategorilere Göre Dağılımı.....	41
Tablo 4. 2: Sözel Mizah Unsurlarının Dağılımı	42
Tablo 4. 3: İroni Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	43
Tablo 4. 4: Garip Sesler Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	45
Tablo 4. 5: Türkçede Yer Almayan Sesler Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı .47	
Tablo 4. 6: Sözevirtim (Pun) Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	48
Tablo 4. 7: Özlü Taşlama Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	49
Tablo 4. 8: Şakalaşma Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	51
Tablo 4. 9: Yergi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	53
Tablo 4. 10: Kafiye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	54
Tablo 4. 11: Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	56
Tablo 4. 12: Saraka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	57
Tablo 4. 13: Saçma Kelime Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	59
Tablo 4. 14: Kes Yapıştır Söz Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	60
Tablo 4. 15: Zıt Anlamalı Kelime Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	62
Tablo 4. 16: Kelimelerin Saçma Dizilişi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı ...	63
Tablo 4. 17: Tekrarlı Kafiye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	64
Tablo 4. 18: Zıppır Bilmece Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	65
Tablo 4. 19: Kavramsal Açından Yanlış Ses Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	66

Tablo 4. 20: Fıkra Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	67
Tablo 4. 21: Görsel Mizah Unsurlarının Dağılımı.....	67
Tablo 4. 22: Uçuk Abartı Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	68
Tablo 4. 23: Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	69
Tablo 4. 24: Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	71
Tablo 4. 25: Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	72
Tablo 4. 26: Abartılı Küçültme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	74
Tablo 4. 27: Fiziksel Deformasyon Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	75
Tablo 4. 28: Maskeleye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	76
Tablo 4. 29: Durumsal Mizah Unsurlarının Dağılımı	77
Tablo 4. 30: Sürpriz Durum Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	78
Tablo 4. 31: Özdeşleştirme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	79
Tablo 4. 32: Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	80
Tablo 4. 33: Aşağılama Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	82
Tablo 4. 34: Rol Değiştirme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	83
Tablo 4. 35: Abartılı Eylem Komedisi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	84
Tablo 4. 36: Parodi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	85
Tablo 4. 37: Anektod Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	87
Tablo 4. 38: Sosyal Gaf Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	88
Tablo 4. 39: Gaf Yapma Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	89
Tablo 4. 40: Freud Sürçmesi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	90
Tablo 4. 41: Muziplik Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	91
Tablo 4. 42: Mış Gibi Oyun Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	92
Tablo 4. 43: Başkasını Taklit Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	93

Tablo 4. 44: Kaba Şaka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	94
Tablo 4. 45: Kötü Şaka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı.....	94
Tablo 4. 46: Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı	95
Tablo 4. 47: Mizah Unsurlarının Eserlerde Kullanılan Unsur Sayısı ve Çeşitliliğe Göre Dağılımı	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4. 1: Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsuruna Ait Karikatürler	70
Şekil 4. 2: Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsuruna Ait Karikatürler	72
Şekil 4. 3: Kostüm Mizah Unsuruna Ait Karikatürler	73
Şekil 4. 4: Abartılı Küçültme Mizah Unsuruna Ait Karikatürler	74
Şekil 4. 5: Fiziksel Deformasyona Ait Karikatürler.....	75
Şekil 4. 6: Maskeleye Mizah Unsuruna Ait Karikatürler.....	76

GİRİŞ

Çocuk edebiyatında mizah, yalnızca güldürmeye dayalı bir unsur olmanın ötesinde, okurun düşünme ve sorgulama süreçlerini etkinleştirerek metinle kurduğu ilişkiyi derinleştiren işlevsel bir anlatım aracıdır. Mizahın sağladığı anlatı esnekliği, yazarların dilsel yaratıcılıklarını görünür kılmalarına ve karmaşık duygu durumlarını çocuk okura uygun, yumuşatılmış bir yapı içerisinde sunmalarına imkân tanımaktadır. Bu bağlamda mizah; çocuk okurun bilişsel gelişimini destekleyen, duygusal dayanıklılığını güçlendiren ve estetik duyarlılığını geliştiren önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Mizah, özü gereği gülme ve güldürme unsurlarını içermekle birlikte bunlarla sınırlı olmayan çok boyutlu bir olgudur. Mizah ile gülme arasında doğal bir ilişki bulunsa da bu iki kavram birbirinin yerine geçmemektedir. Çünkü her gülme mizah kaynaklı olmadığı gibi mizah da gülmeyi ortaya çıkaran etkenlerden yalnızca biridir. Mizahın temel işlevine ilişkin olarak düşünürler arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar mizahın mutlaka güldürmesi gerektiğini savunurken bazıları, mizahın yalnızca güldürme amacı taşımadığını ifade etmektedir. Bu nedenle mizah, gülme ve güldürme eylemlerinin ötesine geçen kapsamlı bir düşünme ve anlatım biçimi olarak değerlendirilmektedir (Usta, 2009, s. 41).

Mizah; eleştirel, yaratıcı ve esnek bir düşünme yapısını içinde barındırmaktadır. Eleştirel düşünce mizahı beslediği gibi mizah da eleştirel düşünme süreçlerini güçlendirmektedir. Mizahın; problem çözme, analitik bakış açısı geliştirme, yaratıcı düşünme ve stresle başa çıkma gibi bilişsel; güldürme, eğlendirme, rahatlatma ve hoşgörüyü teşvik etme gibi duyuşsal; toplumsal uyumu artırma ve bireyler arasında birlik duygusu oluşturma gibi sosyal işlevleri bulunmaktadır. Bunun yanında mizah, bireyin psikolojik esneklik kazanmasını destekleyen önemli bir kaynak olarak da değerlendirilmektedir.

Gülme ise insanın fizyolojik, psikolojik ve bilişsel süreçlerini içinde barındıran çok yönlü bir eylemdir ve çoğu zaman insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri olarak kabul edilmektedir. Aristoteles'in insanı "gülen hayvan" olarak tanımlaması, gülmenin insan doğasındaki özel konumuna işaret etmektedir (Morreall, 1997, s. 211). Bazı hayvanlarda gülmeye benzer tepkiler gözlemlense de bu

davranışların, psikolojik bir temelden ziyade fizyolojik uyarımlara dayandığı belirtilmektedir (Nesin, 2001, s. 22). Bu yönüyle gülme, mizahın ortaya çıkardığı duyuşsal tepkilerden biri olmakla birlikte mizahın kapsamını bütünüyle karşılayan bir kavram değildir.

Çocuk edebiyatında mizah; eğlendirme, öğrenmeyi destekleme, dil gelişimine katkı sağlama, toplumsal değerleri aktarma, eleştirel düşünmeyi geliştirme, problem çözme ve yaratıcı düşünmeyi teşvik etme gibi çok yönlü işlevlere sahip önemli bir anlatım aracıdır. Yakar'a (2013, s. 17) göre mizah, "olayların gülünç yönlerini ortaya çıkararak dinleyicide algı zenginliği oluşturur ve güçlü bir eleştiri işlevi görür." Özünlü (1999) ise mizahı; "betimlemeli işlev", "anlatımsal işlev" ve "toplumsal işlev" olmak üzere üç temel başlık altında değerlendirmektedir.

Mizahın çocuk edebiyatındaki temel işlevlerinden biri eğlendirmedir. Şirin'e (2007, s. 45) göre çocuk kitaplarında kullanılan mizahi öğeler, çocuğun okuma motivasyonunu yükseltmekte ve metnin sunduğu dünyayı daha çekici hâle getirmektedir. Bu yönüyle mizah, çocukların kitaplarla daha güçlü bağ kurmasına katkı sağlamaktadır.

Mizah, aynı zamanda öğrenmeyi destekleyen önemli bir pedagojik araçtır. Çiftçi'ye (1998, s. 152) göre mizahi öğeler, çocuğun dikkatini canlı tutmakta ve öğrenilen bilgilerin zihinde daha kalıcı izler bırakmasını sağlamaktadır. Bu durum, mizahın çocukların bilişsel süreçlerini destekleyen önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Dil ve anlatım becerilerinin gelişiminde de mizah önemli bir rol üstlenmektedir. Karahan'a (1999, s. 190) göre bir gülmedeki espriyi anlayabilmek için dilbilimsel, sosyokültürel ve şiirsel yeti dizgelerinin birlikte işlemesi gerekmektedir. Bu bağlamda kelime oyunları, ses tekrarları ve dilsel sapmalar; çocukların hem dil gelişimlerini hem de sözel yaratıcılıklarını desteklemektedir.

Mizahın bir diğer önemli işlevi ise eleştirel düşünmeyi geliştirmesidir. Morreall'e (2009, s. 50) göre mizah, bireyi alışılmış düşünce kalıplarının dışına çıkararak olaylara farklı açılardan bakmaya yönlendirmekte ve bu sayede eleştirel düşünmeyi güçlendirmektedir. Bu yönüyle mizah, çocukların sorgulama ve değerlendirme becerilerinin gelişimine katkı sunmaktadır.

Problem çözme ve yaratıcı düşünme becerileri açısından mizahın önemli katkılar sağladığı görülmektedir. McGhee'ye (2002, s. 45) göre mizah, çocukları alternatif çözüm yolları üretmeye ve beklenmedik durumları anlamlandırmaya yönlendirmektedir. Fry (2010, s. 88) ise mizahi yapıların, beklenmedik çağrışımlar kurulmasına ve alışılmadık bağlantıların geliştirilmesine olanak sağladığını belirtmektedir. Bu durum, mizahın çocukların yaratıcı düşünme becerilerini destekleyen önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Mizah, çocuk edebiyatını besleyen temel anlatım biçimlerinden biridir. Yaşamı eğlence, oyun ve keşif üzerinden anlamlandıran çocuk, doğal olarak güçlü bir mizah duygusuna sahiptir (Kaya & Şimşek, 2021, s. 293). Bu nedenle çocukların mizah gelişiminin desteklenmesi ve çocuk kitaplarının mizahi unsurlar bakımından zenginleştirilmesi; hem okuma motivasyonunun artırılması hem de bilişsel ve duyuşsal gelişimin desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim çocuk edebiyatında mizah unsurlarını konu alan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların çoğunlukla belirli yazarlar ya da eser grupları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kapsamda, Roald Dahl'ın çocuk kitaplarındaki mizah unsurlarını inceleyen araştırmalar, mizahın anlatı yapısı içerisindeki işlevlerini ortaya koyarken; Rıfat Ilgaz, Muzaffer İzgü, Aytül Akal ve Behiç Ak'ın eserlerine yönelik çalışmalar ise mizahın çocuk okurun bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimine katkılarını değerlendirmiştir (Dereli, 2021; Eroğlu, 2014; Kılıç, 2022). Ayrıca resimli çocuk kitaplarında mizahi unsurların belirlenmesine yönelik çalışmalar, sözel, görsel ve durumsal mizah kategorileri üzerinden çocuk edebiyatındaki mizah çeşitliliğini ortaya koymuştur (Akıncı, 2015). Bununla birlikte alanyazın incelendiğinde, Melih Tutağ'ın Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları serisinde yer alan mizah unsurlarını sistematik ve bütüncül biçimde ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda mevcut araştırmada, söz konusu seride kullanılan sözel, görsel ve durumsal mizah unsurlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın, çocuk edebiyatında mizah unsurlarının eser temelli olarak değerlendirilmesine katkı sağlayacağı ve Melih Tutağ'ın eserlerini mizah ekseninde ele alan sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada, Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde yer alan mizahi unsurların dağılımı ve kullanım biçimleri incelenmiştir. Araştırmada, yazarın sözel, görsel ve durumsal mizah unsurlarını eserlerinde nasıl yapılandırdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın, çocuk edebiyatı eserlerinde mizahi unsurların kullanımına ilişkin farkındalığın artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın, çocuk edebiyatında mizah unsurlarını eser temelli olarak ele alan çalışmalara kaynak oluşturacağı ve alanyazındaki sınırlı sayıda inceleme katkı sunacağı öngörülmektedir.

Problem Cümlesi

1. Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde yer alan mizah unsurlarının sözel, görsel ve durumsal kategorilere göre dağılımı nasıldır?

Alt Problemler

1. *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde kullanılan sözel mizah unsurları nelerdir ve bu unsurların eserlerdeki kullanım sıklığı ile kullanım biçimleri nasıldır?
2. *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde kullanılan görsel mizah unsurları nelerdir ve bu unsurların eserlerdeki kullanım sıklığı ile kullanım biçimleri nasıldır?
3. *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde kullanılan durumsal mizah unsurları nelerdir ve bu unsurların eserlerdeki kullanım sıklığı ile kullanım biçimleri nasıldır?
4. *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde kullanılan mizah unsurlarının sayı ve tür bakımından çeşitliliği nasıldır?

Sayıtlar

- Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisi, çocuklar tarafından ilgiyle okunmaktadır.
- Melih Tutağ, *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde mizahi unsurları

etkili biçimde kullanmaktadır.

- Çocukların kitap okuma süreçlerinde mizahi unsurlar önemli bir yere sahiptir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, Melih Tutağ'ın *Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları* serisinde yer alan 10 kitap ile sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk, doğumdan ergenlik dönemine kadar uzanan gelişim sürecini yaşayan birey olarak tanımlanır ve genellikle 0–15 yaş aralığını kapsar. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre, “On sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” Bu tanım gereğince birey, 18 yaşını doldurduğunda çocukluk döneminden çıkmakta ve yetişkinlere özgü tüm hukuksal düzenlemelere tabi hâle gelmektedir (Şahin, 2007, s. 3).

Edebiyat, duygu ve düşüncelerin estetik bir anlatımla, sanatsal bir dil aracılığıyla ifade edilmesidir. İnsana ait duygular, olaylar, düşünceler ve hayaller edebî metinlerde sözlü ya da yazılı biçimde yeniden kurgulanır. Ancak bu yeniden kurgulamanın etkili ve güzel bir anlatımla sunulması, edebiyatın temel koşullarından biridir (Ciravoğlu, 2001).

Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış ve sanatsal nitelik taşıyan eserleri kapsayan bir edebiyat alanıdır. Bu alan, 2–14 yaşları arasındaki çocukların gelişimsel gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan ürünlerden oluşur (Oğuzkan, 2013). Yalçın ve Aytaş (2003), çocuk edebiyatını “çocukları eğitirken aynı zamanda eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı eserlerin bütünü” olarak tanımlamaktadır (s. 16). Bu yönüyle çocuk edebiyatı, özen gerektiren, incelikli ve hassas biçimde ele alınması gereken bir türdür.

Çocuk edebiyatına ilişkin tanımlar zaman içinde çeşitlenmiş; alanda yapılan çalışmalar kavrama yeni açılımlar kazandırmıştır. Şirin'e (2007) göre çocuk edebiyatı, temel kaynağını çocuk ve çocukluktan alan; çocuğun ilgi, algı, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun özellikler taşıyan bir edebiyat alanıdır. Çocuk gerçekliğini ve bakış açısını yansıtan; dil, tip ve anlatım bakımından çocuğa göre düzenlenmiş; içeriği

yalın ve içten bir üslupla oluşturulmuş metinlerden meydana gelir. Çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmanın yanı sıra onun estetik, edebî ve sanatsal gelişimini destekleyen çocuk edebiyatı, aynı zamanda çocuğu bilinçli bir biçimde geleceğe hazırlayan bir “geçiş dönemi edebiyatı” olarak değerlendirilmektedir ss. 12–13). Dolayısıyla, Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine katkıda bulunan onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklara göre yazılmış edebiyattır (Şahin, 2007, s. 32).

1.2. Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi, yalnızca çocuklara yönelik eserlerin ortaya çıkışıyla değil, aynı zamanda çocukluk kavramının toplumsal ve kültürel açıdan yeniden değerlendirilmesiyle hız kazanmıştır. Özellikle 18. yüzyılın sonlarından itibaren çocukların ayrı bir okur kitlesi olarak görülmeye başlanması, çocuk edebiyatının bağımsız bir alan hâline gelmesinin temelini oluşturmuştur. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler ve teknolojik gelişmeler, çocuk algısını önemli ölçüde etkilemiş; buna bağlı olarak çocuklara yönelik bakış açısı değiştikçe edebiyat anlayışı da dönüşüm geçirmiştir. Bu süreç, zamanla çocuk gerçeğini merkeze alan ve çocuğa görelilik ilkesini esas kabul eden bir çocuk edebiyatı anlayışının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı kavramının, 19. yüzyıldan itibaren belirginleşerek kuramsal bir çerçeve kazandığı ifade edilmektedir (Şimşek & Kartal, 2022).

1.2.1. Dünya Çocuk Edebiyatı

Batı’da yaşanan kültürel dönüşümler, matbaanın yaygınlaşması, okuryazarlık oranlarının artması ve iletişim olanaklarının gelişmesi, kitaba duyulan ilgiyi önemli ölçüde artırmıştır. Ancak daha önce ağırlıklı olarak sözlü kültür ortamında büyüyen çocukların bu gelişmelerden yararlanması zaman içerisinde gerçekleşmiş; çocuklara yönelik nitelikli yazılı eserlerin ortaya çıkışı uzun bir sürecin sonunda mümkün olmuştur.

Çocuk edebiyatına ilişkin ilk bilinçli girişimler; İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri’nde görülmüştür. “Robin Hood” ve “Tom Thumb” gibi halk anlatılarından esinlenen erken dönem çocuk kitapları; sade dili, masalsı yapısı ve yalın anlatım özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu eserlerin resimleme bakımından da oldukça basit bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (Kıbrıs, 2016, s. 16).

On yedinci yüzyılda İngiltere’de, çocukların ders dışı okuma gereksinimlerini karşılamak amacıyla eski dönem efsaneleri, Orta Çağ hikâyeleri ve peri masalları küçük hacimli kitaplar hâlinde yayımlanmaya başlanmıştır. Bu gelişme, çocuklara yönelik yayıncılık faaliyetlerinin ilk örnekleri arasında değerlendirilmektedir.

On yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda bağımsız bir çocuk edebiyatı oluşturma çabalarının bilinçli biçimde sürdürüldüğü ülkelerden biri de Fransa olmuştur. Özellikle hayvan kahramanlar etrafında şekillenen La Fontaine masalları, çocuk edebiyatı açısından önemli eserler arasında kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra dürüstlük ve erdem temalarını işleyen Jean-Jacques Rousseau ile bilimkurgu türünün önemli temsilcilerinden Jules Verne, çocuk edebiyatının dünya çapında tanınan ilk örneklerini ortaya koymuşlardır (Kıbrıs, 2016, s. 12). Bu eserler, çocuğa yönelik ilkesini merkeze alan ilk nitelikli yapıtlar arasında değerlendirilmektedir.

On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde, başta İngiltere olmak üzere birçok Batı ülkesinde çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarların sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde Lewis Carroll’un *Alice Harikalar Diyarında* ve Charles Dickens’in *David Copperfield* adlı eserleri öne çıkarken; Amerika Birleşik Devletleri’nde *Tom Sawyer* ile *Huckleberry Finn’in Başından Geçenler* adlı yapıtlar çocuk edebiyatının gelişiminde etkili olmuştur (Kıbrıs, 2016, ss. 12–13).

On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren çocuk kitaplarında resimlemenin ayrı bir sanat ve uzmanlık alanı olduğu anlaşılmıştır. Bu süreçte çocuk kitaplarında ve çocuklara yönelik yardımcı eğitim materyallerinde resim, renk ve desen gibi estetik unsurlar yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır (Yalçın & Aytas, 2014, s. 21). Ayrıca on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru İngiltere’de çocuk edebiyatı alanında niceliksel açıdan önemli bir gelişim yaşanmış; çocuklara yönelik yayımlanan eserlerin içerik ve görsel özelliklerine daha fazla önem verilmeye başlanmıştır.

Yirminci yüzyılda ise çocuk edebiyatı, dünya genelinde bağımsız bir edebiyat alanı olarak kurumsallaşmış ve önemli bir yayıncılık sektörüne dönüşmüştür. Çocuk nüfusunun birçok ülkede toplumun yaklaşık üçte birini oluşturması, çocuk yayıncılığının gelişmesini hızlandırmış ve çocuk edebiyatının yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlamıştır (Kıbrıs, 2016, s. 14).

1.2.2. Türk Çocuk Edebiyatı

Türk edebiyatında çocukların ilgi alanları, yaş özellikleri ve beğeni düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış okuma metinlerine, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına kadar sınırlı ölçüde rastlanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çocukların okuma ve dinleme gereksinimleri çoğunlukla tekerleme, bilmece, masal ve masalımsı halk anlatıları gibi sözlü edebiyat ürünleri aracılığıyla karşılanmıştır.

Tanzimat Dönemi'ne kadar Türk edebiyatında kendine özgü bir çocuk edebiyatı geleneğinden söz etmek güçtür. Çocuklara yönelik ilk yazılı metinler, büyük ölçüde Batı edebiyatından yapılan çeviriler aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, on dokuzuncu yüzyıldan önce çocuklar için doğrudan kaleme alınmamış olsa da çocuklara seslenme amacı taşıyan bazı eserler bulunmaktadır. Bu bağlamda, şair Nâbî'nin oğluna öğüt vermek amacıyla yazdığı *Hayriyye* ile Sümbülzâde Vehbî'nin ahlak ve görgü kurallarını öğretmek amacıyla kaleme aldığı *Lütfiye*, çocuk edebiyatının öncül metinleri arasında değerlendirilmektedir. Ayrıca Kayserili Doktor Rüştü tarafından 1858 yılında yazılan ve ilk Türk alfabesi olarak kabul edilen *Nuhbetü'l-Eftâl (Çocukların En Seçkini)* adlı eserin metinler bölümünde yer alan öyküler de çocuk edebiyatının ilk yazılı örnekleri arasında gösterilmektedir (Gökşen, 1985, s. 15).

Tanzimat Dönemi ile birlikte çocuk edebiyatı alanında daha belirgin bir gelişim süreci başlamış; özellikle Fransız edebiyatından çevrilen kısa şiirler ve fabllar bu alanın şekillenmesinde etkili olmuştur. Şinasi, Ziya Paşa, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi gibi yazarlar, Batı kaynaklı eserleri Türkçeye kazandırarak çocuk edebiyatının oluşumuna katkı sağlamıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin *Hace-i Evvel* ve *Kıssadan Hisse* adlı eserleri Türk çocuk edebiyatının ilk örnekleri arasında kabul edilirken Muallim Naci'nin *Ömer'in Çocukluğu* adlı eseri de çocuklara yönelik önemli metinlerden biri olmuştur.

Bu dönemde kaleme alınan eserler, biçim ve içerik açısından çocuk edebiyatına yakın özellikler taşısa da alanın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yeni eserlerin üretilmesine devam edilmiştir. Aynı zamanda çocuklara yönelik süreli yayınlar da ortaya çıkmıştır. İlk çocuk gazetesi olan *Mümeyyiz* (1869) ile başlayan bu süreçte *Hazine-i Eftal* (1873), *Sadakat* (1875), *Eftal* (1875) ve *Ayine* (1875) gibi yayınlar yayımlanmıştır. Ancak söz konusu yayınlar, edebî nitelikten çok öğretici ve nasihat

ağırlıklı kısa metinlerden oluşmuştur.

Tanzimat sonrasında, özellikle II. Meşrutiyet ve Millî Edebiyat dönemlerinde çocuk edebiyatına yönelik ilgi artmıştır. Bu süreçte Satı Bey'in şairleri çocuklara yönelik şiir yazmaya davet etmesiyle Ali Ulvi Elöve, İbrahim Alâettin Gövsa ve Tevfik Fikret çocuklar için şiirler kaleme almıştır. Aynı dönemde Yahya Kemal Beyatlı, Orhan Seyfi Orhon, Mehmed Fuad Köprülü, Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy ve Ali Ekrem Bolayır gibi isimler de çocuk edebiyatına önemli katkılar sunmuştur. Millî Edebiyat Dönemi yazarlarından Ziya Gökalp ise çocuk edebiyatını çocukların eğitimi açısından önemli bir araç olarak görmüş; sade bir dille Türk kültürünü ve tarihini aktarmayı amaçlayan şiirler, manzum destanlar ve masallar yazmıştır (Yalçın & Aytaş, 2011).

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte çocuk edebiyatı alanında yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu dönemde çocuk şiirlerinde Cumhuriyet'in getirdiği yeni kavramlar, Millî Mücadele'ye bağlı kahramanlık duygusu ve millî bilinç temaları öne çıkmıştır. Özellikle 1930'lu yıllardan itibaren çocuk şiirleri alanında daha bilinçli ve nitelikli bir üretim süreci başlamış; Şükrü Enis Regü, Mehmet Necati Öngay ve Fazıl Hüsnü Dağlarca bu alana önemli katkılar sağlamıştır (Erdoğan, 2021, s. 27). Buna karşın, 1940 yılına kadar yapılan çalışmaların nicelik ve nitelik açısından yeterli düzeye ulaştığını söylemek güçtür.

1950'li yıllardan itibaren Türk çocuk edebiyatında belirgin bir gelişim süreci yaşanmıştır. Amerikan çocuk edebiyatına ait popüler eserlerin Türkçeye uyarlanması, yerli yazarların bu alana yönelmesi ve çizgi romanların yaygınlaşması çocuk edebiyatının gelişimini hızlandırmıştır (Yalçın & Aytaş, 2011, ss. 26–27). 1950 sonrasında çocuk edebiyatı alanında yazılan eserlerin sayısında önemli bir artış görülmüş; bu alanda sempozyumlar düzenlenmiş, akademik tezler hazırlanmış ve bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Ancak çocuk edebiyatının istenen düzeye ulaşması esas olarak 1970'li yıllardan sonra gerçekleşmiştir. Bu dönemde çocuk edebiyatının niteliğini artırmaya yönelik çalışmalar yoğunlaşmış; nitelikli çocuk kitaplarının özellikleri ve çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma gibi konular hem uzmanlar hem de araştırmacılar tarafından ele alınmıştır (Neydim, 2003, s. 60).

Cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı alanında eser veren Peyami Safa,

Abdullah Ziya Kozanoğlu, Râkım Çalapala, Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin, Kemalettin Tuğcu, Huriye Öviz, Cahit Uçuk ve Cemal Erten; şiir alanında ise Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Ömer Bedrettin Uşaklı, Orhan Şaik Gökyay, Kemalettin Kamu ve Ahmet Kutsi Tecer gibi isimler çocuk edebiyatının gelişimine önemli katkılar sunmuştur. Bu yazar ve şairlerin ortak özelliği, eserlerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmalarındır (Yalçın & Aytaş, 2011, s. 25).

Günümüzde ise şiir, hikâye ve roman türlerinde çocuklar için eser veren çok sayıda yazar bulunmaktadır. Abbas Çılga, Ayla Çınaroğlu, Behiç Ak, Gülten Dayıoğlu, Hasan Sarıyüce, İpek Ongun, Mavisel Yener, Miyase Sertbarut, Muzaffer İzgü, Mustafa Ruhi Şirin, Sevim Ak, Yalvaç Ural ve Yücel Feyzioğlu gibi isimler çağdaş Türk çocuk edebiyatının önde gelen temsilcileri arasında yer almaktadır (Şirin, 2000, s. 90).

Sonuç olarak Türkiye’de çocuk edebiyatı başlangıçta bağımsız bir alan olarak görülmemiş; ancak Tanzimat Dönemi ile birlikte başlayan süreç, Cumhuriyet sonrasında hız kazanarak çocuk edebiyatının ayrı bir disiplin olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra çocuk edebiyatı hem nicelik hem de nitelik açısından önemli bir gelişim göstermiş; sözlü kültürün zengin mirası, bu alanda nitelikli eserlerin ortaya konulmasında önemli bir kaynak oluşturmuştur (Erdoğan, 2021, s. 27)

1.3. Mizah Kavramı

Mizah, kültürel bağlama göre değişkenlik gösteren bir olgudur. Toplumların tarihsel birikimleri, inanç sistemleri ve yaşantıları, onların mizah anlayışını şekillendirmektedir. Bu nedenle bir kültürde komik olarak algılanan bir durum, başka bir toplumda aynı etkiyi yaratmayabilir ya da tamamen anlamsız bulunabilir. Mizahın farklı toplumlar ve bireyler tarafından aynı düzeyde algılanmadığı; aynı ortamda bulunan kişilerin bile aynı şakaya farklı tepkiler verebildiği belirtilmektedir (Ritchie, 2010, s. 33). Bu durum, mizahın hem bireysel hem de kültürel boyutlarının güçlü olduğunu göstermektedir.

Mizahın işleyişine ilişkin bazı temel özelliklerin bulunduğu ifade edilmektedir. Bir şaka üretildiğinde, beklenen sonuç ile ortaya çıkan sonuç arasında çoğu zaman bir çatışma meydana gelmektedir. Bu çatışmanın kimi zaman dilin çok anlamlı yapısından ya da belirsizliğinden kaynaklanabileceği belirtilmektedir. Ayrıca anlatının sonunda

beklenmeyen bir sonucun ortaya çıkmasının şaşkınlık yarattığı; ancak bu şaşkınlığın anlatı sürecinde verilen ipuçları aracılığıyla anlam kazandığı vurgulanmaktadır (Ross, 1998, s. 8). Bu yaklaşım, mizahın sürpriz ve bilişsel tutarsızlık üzerine kurulu doğasını ortaya koymaktadır.

Mizahın etkili olabilmesi için taşıması gereken bazı temel özellikler bulunmaktadır. Etkili bir mizahın bireye haz vermesi, eğlenceli bir ruh hâli oluşturması, kültür ve dil sınırlarını aşarak geniş bir kitleye hitap edebilmesi ve bireyin ruh hâlini olumlu yönde dönüştürebilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Machovec, 1988, ss. 8–9). Bu doğrultuda mizahın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Haz Verme: Mizahi unsurun bireyde hoşlanma ve keyif duygusu oluşturması beklenmektedir.
- Eğlenceli Ruh Hâli Oluşturma: Mizahın bireyi eğlendirmesi ve olumlu bir ruh hâli meydana getirmesi önemli görülmektedir.
- Evrensellik: Mizahın kültür ve dil sınırlarını aşarak geniş kitlelere ulaşabilmesi, onun önemli özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.
- Dönüştürücülük: Mizahın bireyin ruh hâlini olumlu yönde değiştirebilmesi ve duygusal açıdan iyileştirici bir etki oluşturabilmesi beklenmektedir.
- Zamansızlık: Mizahi olarak komik bulunan bir unsurun, farklı zaman dilimlerinde de etkisini sürdürebilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

John Morreall'e (2001) göre gülme nedenleri farklılık gösterdiğinden, bütün gülme durumlarını açıklayabilecek tek bir kuramın varlığından söz etmek mümkün değildir. Bununla birlikte, bir olayın ya da durumun mizah olarak değerlendirilebilmesi için birtakım gülme nedenlerinin bulunması gerekmektedir. Mizah üzerine yaptığı çalışmalar ve geliştirdiği kuramlarla önemli bir yere sahip olan Morreall'in mizahi olan ve olmayan gülme durumlarına ilişkin sınıflandırması Tablo 1.1'de sunulmuştur.

Tablo 1. 1: Gülme Durumlarının Morreall'e Göre Mizahi ve Mizahi Olmayan Biçimde Sınıflandırılması

Mizahi Gülme Durumları	Mizahi Olmayan Gülme Durumları
Fıkra dinleme	Gıdıklama
Birisinin bir fıkrayı mahvettiğini duyma	Cee yapma (bebeklerde)
Bir fıkrayı anlamayan birisine gülme	Havaya atılıp tutulma
Birisini garip giysiler içinde görme	Sihirbazlık numarası izlemek
Üçlü uyaklar veya aynı cümlede çok fazla ses benzeşmesi duyma	Tehlikeyle karşılaşmanın ardından kendini yeniden güvence içinde hissetme
Birisinin başkasının taklidini yaptığını görme	Bir bulmaca ya da sorunu çözme
Saçma sapan böbürlenmelere veya abartılı öykülere kulak misafiri olma	Bir spor etkinliğini ya da oyunu kazanma
Usturuplu hakaretlere kulak misafiri olma	Yolda eski bir dostla karşılaşma
Bir örnek giyinmiş erişkin ikizlere rastlama	Piyangodan para çıktığını öğrenme
Ses ya da hece karışması ve cinalara kulak misafiri olma	Zevkli bir işe girişme
Bir çocuğun büyüklere özgü bir ifadeyi yerli yerinde kullandığını duyma	Azot oksit soluma
	Yalnızca aptalca bir hava içinde olma ve yerli yersiz her şeye gülme
	Histeri
	Utanç duyma

Mizahın, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini olumlu yönde desteklemesi ve sağlıklı bir mizah anlayışının oluşmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların, çocuğun mizah algısını hangi yönde etkilediğinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan mizahın niteliğini ortaya koyabilmek için ise metinlerde hangi mizah kuramının yansıtıldığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, izleyen bölümde mizah kuramları ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

1.3.1. Mizah Kuramları

Mizah olgusu, Klasik Çağ filozoflarından Platon'dan itibaren yüzyıllar boyunca felsefe, edebiyat, toplumbilim, ruhbilim ve insanbilim gibi birçok disiplinin dikkatini çekmiş; çeşitli kuramlar çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir (Özünlü, 1999).

İnsanların neden güldüğünü açıklamaya yönelik araştırmalar sonucunda mizahın temel olarak üç ana kuram çerçevesinde değerlendirilebileceği görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada mizah kuramları; Uyuşmazlık Kuramı, Rahatlama Kuramı ve Üstünlük Kuramı başlıkları altında ele alınacaktır.

1.3.1.1. Uyuşmazlık Kuramı

Uyuşmazlık Kuramı, bireyin beklediği bir durumla karşılaştığında bunun dışında, alışılmadık ya da beklenmedik bir unsurla yüzleşmesi üzerine kuruludur. Bu yaklaşıma göre gülme, beklentiyi bozan ve zihinsel bir çatışma yaratan uyumsuzluk anında ortaya çıkmaktadır. Olayların olağan akışının dışında gelişen, şaşırtıcı ya da mantık dışı sonuçlar gülmeye yol açtığı anda ortaya çıkan mizah, Uyuşmazlık Kuramı kapsamında değerlendirilmektedir.

Mizah kuramları arasında önemli bir yere sahip olan Uyuşmazlık Kuramı, on sekizinci yüzyılda Thomas Hobbes'un üstünlük temelli mizah anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kuramın merkezinde, gülmeye yol açan uyumsuz davranış ve durumları açıklama çabası yer almaktadır. Bu yönüyle kuram, modern mizah araştırmalarının temel dayanak noktalarından biri hâline gelmiştir (Billig, 2005, s. 57). Vandaele'ye (2010, s. 148) göre ise Uyuşmazlık Kuramı bilişsel süreçlere vurgu yapmakta; mizah, bireyin zihinsel beklentileriyle örtüşmeyen bir durumla karşılaştığında, başka bir ifadeyle bilişsel bir uyumsuzluk yaşandığında ortaya çıkmaktadır.

Kişinin saçma ya da uyumsuz düşünce, olay ve durumları algılamasıyla birlikte mizah duygusu oluşmaktadır (Aydın, 2006; Toraman, 2009). Konuşan ya da anlatan kişi, dinleyicide öncelikle belirli bir beklenti oluşturmakta, ardından bu beklentiyi beklenmedik bir biçimde tersine çevirerek gülme etkisi yaratmaktadır (John Morreall, 2001). Birey, karşılaştığı olay ya da durumdaki uyumsuzluğu fark ettiğinde, bunun yarattığı şaşkınlık etkisiyle gülmeye yönelmektedir. Dolayısıyla olması beklenen ile gerçekleşen arasındaki tutarsızlık, bireyde şaşkınlık ve zihinsel bir kırılma yaratarak mizahın temel kaynağını oluşturmaktadır.

1.3.1.2. Rahatlama Kuramı

Rahatlama Kuramı, bireyin baskı altında tuttuğu duygu ve düşüncelerini gülme yoluyla dışa vurmasını temel alan bir yaklaşımdır. Psikoanalitik kuram kapsamında

değerlendirilen bu yaklaşım, ilk olarak Spencer tarafından ortaya atılmış olsa da kuramın en güçlü temsilcisi Sigmund Freud olmuştur (Usta, 2009, s. 89). Kuramın temelinde, gülmenin bireyde oluşturduğu rahatlama hissi yer almakta; bu rahatlamanın ise birikmiş enerjinin anlık boşalmasıyla meydana geldiği kabul edilmektedir. Günlük yaşamda bireyler toplumsal ve yasal düzenlemelere uymak zorunda kalmakta; bunun yanı sıra bastırılmış cinsel dürtüler, kültürel ya da dinî açıdan uygun görülmeyen davranışlar ve otorite baskısı gibi etkenler nedeniyle sürekli bir gerilim yaşamaktadır. Rahatlama Kuramı, tam da bu bastırılmışlık hâlinin yoğunlaştığı anlarda mizahın devreye girerek gülme aracılığıyla bireye rahatlama sağladığını ileri sürmektedir.

Birey, maruz kaldığı baskıların doğurabileceği sonuçları düşündüğü için bazı istek ve duygularını açık biçimde ifade etmekte zorlanmaktadır. Bu durum ise hem ruhsal hem de fiziksel bir gerginlik yaratmaktadır. Mizah, söz konusu baskıların dolaylı, ironik ya da eğlenceli yollarla ifade edilmesine imkân tanımakta; böylece bireyde gülmeyle birlikte bir boşalma ve rahatlama meydana getirmektedir. Bu nedenle mizah, stres azaltma ve duygusal dengeyi sağlama işlevi bakımından önemli görülmektedir. Gülme eyleminin, özellikle gerginlik dönemlerinde sinir sisteminde biriken enerjinin serbest bırakılmasıyla ortaya çıktığı; bu enerjinin kaygı düzeyinin yüksek olduğu zamanlarda daha yoğun biçimde açığa çıktığı ifade edilmektedir (Yardımcı, 2010).

Herbert Spencer'ın temel görüşleri, Freud tarafından farklı bir bakış açısıyla genişletilmiştir (Paulos, 1996). Freud'a göre bireyin bedeninde biriken psişik enerji, özellikle yasaklanan ya da bastırılan duyguların etkisiyle oluşmaktadır. Cinsellik, ölüm ve saldırganlık gibi bastırılmış duyguların mizah yoluyla serbest bırakılması ise kahkahayı ortaya çıkarmaktadır (Rutter, 1997; akt. Seven, 2012). Kuram, her bireyin bilinçdışı düzeyde bir saldırganlık eğilimi taşıdığını ve bu eğilimin kimi zaman söz ve davranışlarla dolaylı biçimde dışa vurulduğunu savunmaktadır. Bu saldırgan eğilim, gerçeklikle çeliştiği noktada bir uyumsuzluk oluşturarak gülmeye neden olmaktadır (Özünü, 1999, s. 21).

Bireyin ifade edemediği duygular nedeniyle yaşadığı gerginlik, mizah yoluyla geçici olarak azalmakta; kişi, mizahi durum sayesinde içinde bulunduğu olumsuz koşullardan uzaklaşarak psikolojik bir rahatlama yaşamaktadır. Bu nedenle Rahatlama Kuramı, mizahın iyileştirici, dengeleyici ve duygusal boşalma sağlayan yönünü ön

plana çıkararak bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

1.3.1.3. Üstünlük Kuramı

Üstünlük Kuramı, kökeni Aristoteles'e dayanan ve özellikle Hobbes tarafından sistematik biçimde geliştirilen önemli mizah yaklaşımlarından biridir (Özünü, 1999). Platon, Aristoteles, Hobbes ve Quintilian gibi düşünürlerin katkılarıyla şekillenen bu kuram, gülmenin temelinde bireyin kendisini başkalarından daha iyi, daha güçlü ya da daha yetkin görmesinden kaynaklanan üstünlük duygusunun bulunduğunu savunmaktadır. Hobbes (1992), kahkahayı "kişinin kendisini başkalarıyla karşılaştırdığında daha avantajlı bir konumda olduğunu fark etmesi sonucu ortaya çıkan ani mutluluk" olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda insanlar, başkasının içine düştüğü komik ya da talihsiz bir durum karşısında kendilerini daha güvenli ve üstün bir konumda gördüklerinde gülme eğilimi göstermektedirler (Roেকেleın, 2002, akt. Yardımcı, 2010, s. 21).

Kuramın merkezinde, bireyin kendisini muhatabıyla karşılaştırması ve bu karşılaştırma sonucunda kendisini daha üstün bir konuma yerleştirmesi bulunmaktadır. Bu bakış açısına göre mizah, çoğu zaman alaycı, yıkıcı ve küçümseyici bir özellik taşımaktadır. Çünkü mizaha konu olan kişi genellikle zayıf, kusurlu ya da eksik yönleriyle betimlenmektedir (Eker, 2009). Bireyin kendisinde bulunmayan sakarlık, çirkinlik ya da bedensel kusurların başkalarında bulunmasından duyduğu memnuniyet, üstünlük hissini güçlendirmektedir. Bu nedenle saldırgan mizah türleri; etnik köken, siyaset ve toplumsal cinsiyet gibi alanlarda sıklıkla üstünlük kuramının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Krikmann, 2006).

Platon'a göre insanların gülünç duruma düşmelerinin temel nedeni, kendi gerçek durumlarının farkında olmamalarıdır. Kendisini olduğundan daha zeki, daha güzel, daha zengin ya da daha yetkin göstermeye çalışan bireyler, başkaları için mizahın kaynağını oluşturmaktadır. Örneğin yoksul bir bireyin kendisini zengin göstermeye çalışması ya da fiziksel olarak çekici olmayan bir kişinin kendisini son derece güzel olarak tanımlaması, onu gülünç duruma düşüren davranışlar arasında yer almaktadır.

Kuram, yalnızca başkalarına yönelik üstünlük hissiyle sınırlı değildir. Birey, zaman zaman kendi hatalarına gülerek de benzer bir üstünlük duygusu yaşayabilmektedir. Kişi, yaptığı bir sakarlık sonucunda kendisiyle alay etmeye

başladığında, aslında durumu kontrol altına alma ve özgüvenli bir tavır sergileme çabası içerisine girmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bireyin kendi davranışına gülmesi de üstünlük kuramının bir uzantısı olarak kabul edilebilir. Böylece kişi, başkalarının kendisiyle alay etmesinden önce davranışı sahiplenerek mizah üretmekte ve psikolojik üstünlüğü elinde tutmaktadır.

1.3.2. Mizahi Unsurlar

Mizahın metin içerisinde ortaya çıkabilmesi için belirli unsurların anlatı yapısına yerleştirilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada mizahi unsurlar, Johnson (2010) tarafından geliştirilen ve Akıncı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanarak kapsamı genişletilen *Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu* temel alınarak değerlendirilmiştir. Söz konusu model, yapılan uyarlama ve eklemelerle zenginleştirilmiş hâliyle mizahı; dilsel mizah, durumsal mizah ve görsel mizah olmak üzere üç ana kategori altında incelemektedir (Akıncı, 2015).

1.3.2.1. Dilsel Mizahi Unsurlar

Dilsel mizah, dilin anlam katmanları ve yapısal özelliklerinden yararlanılarak oluşturulan söz oyunlarına dayalı mizahi unsurları kapsamaktadır. Sözcüklerin çok anlamlılığı, ses benzerlikleri, söz sanatları ve kültürel söz varlığı, dilsel mizahın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda dilsel mizah, hem dilin yapısal zenginliğinden hem de okurun bu incelikleri fark etme ve anlamlandırma becerisinden beslenen bir mizah türü olarak değerlendirilmektedir.

1.3.2.2. Durumsal Mizahi Unsurlar

Durumsal mizah, bir olayın ya da durumun kendi yapısından kaynaklanan komikliği temel alan mizahi unsurları kapsamaktadır. Bu mizah türünde, söz oyunlarından ziyade yaşanan durumun içerdiği beklenmedik gelişmeler, uyumsuzluklar, şaşırtıcı olaylar ve gülünçlükler belirleyici olmaktadır. Günlük yaşamda karşılaşılan absürt, sıra dışı ya da alışılmış düzenin dışına çıkan olaylar, durumsal mizahın temel kaynağını oluşturmaktadır.

1.3.2.3. Görsel Mizahi Unsurlar

Çocuk kitaplarında yer alan en önemli unsurlardan biri görsellerdir. Okuma becerisi henüz tam olarak gelişmemiş çocuklar, metni anlamlandırma sürecinde büyük

ölçüde görsellerden yararlanmakta; içeriği algılamak için hikâyeye ilişkin ilk zihinsel kurgularını bu görseller aracılığıyla oluşturmaktadır. Çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda kullanılan görsellerin, çocuğun bilişsel ve duygusal gelişim düzeyine uygun olması, hayal gücünü desteklemesi ve çocuğun anlam dünyasında karşılık bulabilecek nitelikler taşıması gerekmektedir. Bunun yanında görsellerin, çocuk gerçekliğine uygun biçimde yeni deneyimler sunması; çocuğa düşünme, yorum yapma ve anlamlandırma fırsatı sağlaması önem taşımaktadır.

1.4. Çocuk Edebiyatında Mizahın İşlevleri

Mizah, olay ve durumların gülünç yönlerini görünür kılarak aynı zamanda anlatıya farklı bakış açıları kazandıran önemli bir iletişim aracıdır. Sözü açıklaamakta yetersiz kaldığı bazı gerçekler, mizahın doğrudan ve etkili anlatım gücü sayesinde daha açık biçimde ortaya konulabilmektedir. Bu yönüyle mizah, anlatılara hem canlılık hem de derinlik kazandırmaktadır. Yakar'ın (2013, s. 17) belirttiği üzere mizah yalnızca güldürmeyi amaçlamamakta; aynı zamanda olayların gülünç yönlerini ortaya çıkararak bireyde algı zenginliği oluşturmakta ve güçlü bir eleştiri işlevi üstlenmektedir.

Özünü (1999), *Gülmecenin Dilleri* adlı eserinde mizahı “gülmece” kavramı çerçevesinde ele almakta ve onu betimlemeli işlev, anlatımsal işlev ve toplumsal işlev olmak üzere üç temel başlık altında incelemektedir. Betimlemeli işlev, doğruluğu kanıtlanabilir olgusal verilere dayanırken; anlatımsal işlev, bireyin davranış ve kişilik özelliklerini görünür kılmaktadır. Toplumsal işlev ise bireylerin toplum içerisindeki ilişkilerini düzenleyerek sosyal yaşamın niteliğinin korunmasına katkı sağlamaktadır (Lyons, 1977, ss. 50–51).

Mizahın bireysel ve toplumsal düzeyde çok yönlü etkileri bulunmaktadır. Gülmenin psikolojik rahatlama sağladığı, sosyalleşmeyi desteklediği, bireyler arası ilişkileri güçlendirdiği ve toplumsal yaşamda yanlış olanı görünür kılarak düzeltici bir işlev üstlendiği kabul edilmektedir. Bunun yanında mizah, siyasal bağlamda da etkili bir araç olarak değerlendirilmektedir. Usta'ya (2009, s. 45) göre mizah, baskıcı düzenleri eleştiren ve egemen güçlerin görünürdeki otoritesini zayıflatarak onların itibar kaybetmesine neden olan bir “silah” niteliği taşıyabilmektedir. Bu süreçte bireyler, mizah aracılığıyla kendilerini daha güçlü hissetmekte, eleştirel farkındalık kazanmakta ve doğrudan karşı çıkamadıkları durumlara karşı psikolojik bir rahatlama

yaşayabilmektedir.

Mizahın bir diğer önemli işlevi ise arındırıcı ve uzlaştırıcı yönüdür. Egemen ideolojiler tarafından da kullanılabilen mizah, toplum bireyleri arasındaki bağı güçlendirme işlevi görmektedir. Birlikte gülme eylemi, sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesine katkı sağlamaktadır (Morreall, 1997, s. 161). Mizahın eğitici işlevi ise yanlış davranışların dolaylı biçimde görünür kılınmasıyla ortaya çıkmaktadır. Nasrettin Hoca fıkralarında açık biçimde görüldüğü üzere mizah, bireyin kusurunu doğrudan ifade etmek yerine gülme aracılığıyla fark ettirmekte ve olumsuz davranışların tekrarını önlemeyi amaçlamaktadır (Usta, 2009, s. 44).

Eğitim ve öğretim süreçlerinde mizahın kullanımının zaman zaman ihmal edildiği görülse de mizahın pedagojik açıdan önemli katkılar sunduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda mizah; bireysel ve toplumsal düzeyde arındırıcı, düzenleyici, eleştirel ve iyileştirici yönleriyle önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda çocuk edebiyatında yer alan mizahi unsurlar, yalnızca çocukları eğlendiren bir öğe olmanın ötesinde; onların sosyal ilişkilerini güçlendiren, öğrenme süreçlerini destekleyen ve duygusal denge kurmalarına katkı sağlayan önemli bir anlatım biçimi olarak öne çıkmaktadır. İzleyen bölümde, mizahın eğitsel işlevleri ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

1.4.1. Eğlendirme

Çocuk edebiyatında mizahın temel işlevlerinden biri, çocuğa keyifli bir okuma deneyimi sunarak metinle kurduğu bağı güçlendirmektir. Şirin (2007), mizahın çocuk okur üzerindeki etkisini değerlendirirken, eğlendirici yönünün çocuğun metne yönelik ilgisini artırdığını ve okuma sürecini daha istekli hâle getirdiğini belirtmektedir. Şirin'e (2007, s. 45) göre "çocuk kitaplarında kullanılan mizahi öğeler, çocuğun okuma motivasyonunu yükseltir ve metnin sunduğu dünyayı daha çekici kılar." Bu yönüyle mizah, çocuk edebiyatının estetik ve duygusal işlevlerinden biri olan eğlendirme amacını doğrudan desteklemektedir.

Teknolojinin günlük yaşam üzerindeki etkisinin giderek artmasıyla birlikte çocuklar zamanlarının önemli bir bölümünü dijital araçlarla geçirmekte, bu durum ise onların kitaplara ayırdığı süreyi azaltarak okuma alışkanlığından uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Çocukların kitaplara sağlıklı bir bağ kurabilmeleri için metinlerde

kendilerine ait izler bulmaları ve anlaşıldıklarını hissetmeleri gerekmektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı yazarlarının; çocukların ilgi alanlarına, yaşam deneyimlerine ve duygusal ihtiyaçlarına karşılık verebilecek içerikler üretmeleri büyük önem taşımaktadır.

Yaşamın eğlenceli ve renkli yönlerini görünür kılan mizah, çocukların dikkatini çeken ve okuma motivasyonunu artıran önemli bir anlatım unsurudur. Mizahi eserlerde kullanılan görsellerin ve içeriklerin çocuğun ilgi ve beğeni dünyasına hitap etmesi, gülme ve eğlenme işlevlerini destekleyerek okuma sürecini daha cazip hâle getirmektedir. Bu tür metinler, çocuk okurlara keyifli bir okuma deneyimi sunarken aynı zamanda onların stres düzeylerinin azalmasına da katkı sağlamaktadır. Çünkü gülme eylemi, beyinde mutluluk hormonlarının salgılanmasını destekleyerek çocuğun kendisini daha iyi hissetmesine, yaşamdan daha fazla zevk almasına ve olumlu bir düşünce yapısı geliştirmesine yardımcı olmaktadır

1.4.2. Öğrenmeyi Destekleme

Mizahın çocuk edebiyatındaki önemli işlevlerinden biri, öğrenmeyi destekleyici bir araç olarak süreci kolaylaştırmasıdır. Nitekim Çiftçi (1998), mizahın bilişsel süreçler üzerindeki etkisini değerlendirirken, mizahi öğelerin “çocuğun dikkatini canlı tuttuğunu, öğrenilen bilginin zihinde daha kalıcı bir iz bırakmasını sağladığını” belirtir (s. 152). Araştırmacıya göre mizah, çocukların bilgiyi yapılandırma sürecine eşlik ederek öğrenme motivasyonunu artırmakta ve karmaşık kavramların anlaşılmasını kolaylaştıran bir pedagojik işlev üstlenmektedir.

Çocuklar, erken çocukluk döneminden itibaren eğitim ortamlarıyla sürekli etkileşim hâlinindedir ve zamanlarının önemli bir kısmını okulda geçirmektedir. Bu süreçte özellikle akademik güçlük yaşayan çocuklar, dikkatlerini sürdürmekte ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermekte zorlanabilmektedir. Çocuğun doğasında yer alan oyun ve mizah, bu noktada önemli bir motivasyon kaynağıdır. Dolayısıyla eğitim süreçlerinin mizahla desteklenmesi, öğrenmeyi kolaylaştıran ve öğrenme ortamını zenginleştiren bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Nitekim mizah, çocuğun güdülenmesini artırarak odaklanmasını sağlamakta; neden-sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırma yapma, çıkarımda bulunma ve değerlendirme gibi bilişsel becerilerin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu durum, öğrenmenin kalıcılığını da

güçlendirmektedir

Çocuk edebiyatında önemli bir anlatım tekniği olarak kullanılan mizah, okuru aynı anda hem eğlendiren hem de düşündüren bir işleve sahiptir. Kurgu içerisindeki iletilerin mizahi bir üslupla sunulması, çocuğun algı düzeyini artırırken eleştirel düşünme becerilerini de destekler. Öğretici yönü sayesinde çocuklar, içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarını, kültürel kodlarını ve kendi iç dünyalarını daha iyi kavrarlar. Ayrıca deyim, atasözü ve dil oyunları gibi mizahi öğelerin yapıta ustalıkla yerleştirilmesi, çocukların eğlenirken aynı zamanda dil ve anlatım becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Derslerde mizaha yer verilmesi ise öğrencilerin derse olan ilgisini artırarak daha eğlenceli, motive edici ve etkili bir öğrenme ortamı oluşturur.

1.4.3. Dil ve Anlatım Becerilerini Geliştirme

Mizah, çocukların sözcüklerin çok anlamlı yapılarını keşfetmelerini, dilsel yapıların sınırlarını denemelerini ve anlatım biçimlerini çeşitlendirmelerini destekleyen önemli bir dilsel uyarıcıdır. Kelime oyunları, ses benzerlikleri ve sözdizimsel sapmalar gibi mizahi unsurlar, çocukların hem sözel yaratıcılıklarını hem de anlatım becerilerini geliştiren doğal bir öğrenme alanı sunmaktadır (McGhee, 1979, s. 48). Bu yönüyle mizah, çocukların dili eğlenerek öğrenmelerine ve dilin farklı kullanım biçimlerini deneyimlemelerine katkı sağlamaktadır.

Mizahın temel yapı taşı sözcükler oluşturmaktadır. Karakterlerin aktarımı ve olay örgüsünün işlenişi, mizahi bir anlatım biçimiyle şekillendirildiğinde daha etkili hâle gelmektedir. Mizah yazarının, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda hedef kitlenin gelişim özelliklerini dikkate alması ve dilin inceliklerinden yararlanması, eserin başarısını doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle dil, mizahi içerikli çocuk kitaplarının niteliğini belirleyen temel ölçütlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Karahan'a (1999, s. 190) göre "Bir gülmecedeki espriyi anlayabilmek için dilbilimsel, sosyokültürel ve şiirsel yeti dizgelerinin bileşimine sahip olmak başka bir ön şarttır." Bu doğrultuda mizahi bir anlatımın anlaşılabilmesi için bireyin öncelikle anlatımın üretildiği dile hâkim olması ve o dile ait sosyokültürel bilgi birikimini edinmiş bulunması gerekmektedir. Çocuğun mizahı algılayabilmesi ise yalnızca bilişsel yeterliğe değil, aynı zamanda bulunduğu gelişim dönemine uygun düzeyde dil becerilerine sahip

olmasına bağlıdır. Aksi hâlde mizahi içerik çocuk tarafından doğru biçimde çözümlenemeyecek ve buna bağlı olarak gülme davranışı ortaya çıkmayacaktır.

1.4.4. Toplumsal Değerleri Aktarma

Mizahı başlatma eğiliminde olan çocukların, akranlarına kıyasla sosyal etkinliklere daha yoğun biçimde katıldıkları ve arkadaş çevreleri tarafından daha sosyal bireyler olarak değerlendirildikleri çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu bağlamda mizah duygusuna sahip bireylerin, çevreleri tarafından daha fazla sevildikleri, sosyal kabul gördükleri ve yalnız kalma eğilimlerinin daha düşük olduğu belirtilmektedir. Mizah; bireyi asosyallikten uzaklaştıran, sosyal becerilerini geliştiren ve aidiyet duygusunun oluşmasına katkı sağlayan önemli bir toplumsal işlev üstlenmektedir. Bu yönüyle mizah, bireyler arasında “biz” olma bilincinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır.

Mizah aynı zamanda kültürel bir değer taşıyıcısıdır. Her toplum, kendi yaşam biçimi, değer sistemi ve gelenekleri doğrultusunda kendine özgü bir mizah anlayışı geliştirmektedir. Bu nedenle bir toplumun üyeleri tarafından mizahi kabul edilen bir durumun, kültürel farklılıklar nedeniyle başka bir toplumda aynı etkiyi yaratmaması mümkündür. Mizahi anlatımı temel alan edebî eserler, kültürel özelliklerin ve toplumsal değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasında önemli bir araç görevi görmektedir. Toplumsal değerleri eğlendirici bir üslupla sunan bu tür metinler, çocuklarda kültürel aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Mizahın geleneksel türlerinden biri olan fıkralar ise toplumların yaşam tarzlarını, karakteristik özelliklerini, davranış kalıplarını ve kültürel kodlarını yansıtan önemli sözlü kültür ürünleri arasında yer almaktadır (Özünlü, 1999, s. 99). Ancak fıkralarda yer alan mizahi unsurların tam anlamıyla anlaşılabilmesi için, onların ortaya çıktığı toplumun kültürel bağlamına, değer yargılarına, gelenek ve göreneklerine ilişkin bilgi sahibi olunması gerekmektedir.

1.4.5. Eleştirel Düşünmeyi Sağlama

Çocuk edebiyatında mizahın önemli bilişsel katkılarından biri, çocuğun eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesidir. Morreall (2009), mizahın düşünce süreçlerini esneten bir yapıya sahip olduğunu vurgulayarak, “mizahın bireyi alışılmış kalıpların dışına çıkararak olaylara farklı açılardan bakmaya zorladığını ve bu sayede eleştirel

düşünmeyi güçlendirdiğini” belirtmektedir (s. 50). Mizahi yapıların sunduğu beklenmedik durumlar, çocuğun yalnızca verilen bilgiyle yetinmemesine; sorgulama, yorumlama ve alternatif çözüm yolları üretme eğilimi geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle mizah, çocuk edebiyatında yalnızca eğlendirici bir unsur değil, aynı zamanda eleştirel düşünmeyi derinleştiren önemli bir öğrenme aracı olarak değerlendirilmektedir.

Kendini eleştirme becerisi henüz tam anlamıyla gelişmemiş çocuklar için mizah, özeleştiriyile tanışmada etkili bir araç işlevi görmektedir. Mizah yoluyla yapılan eleştiriler, çocuğun kendisini daha nesnel ve yıkıcı olmayan bir biçimde değerlendirmesine olanak tanımaktadır. Eleştirinin doğrudan ve sert bir üslupla ifade edilmesi çocuk açısından zorlayıcı olabilmekteyken, mizahi anlatım eleştiriyi yumuşatarak daha kabul edilebilir hâle getirmektedir. Bu durum, çocuğun hem kendisine hem de çevresindeki bireylere karşı daha hoşgörülü bir tutum geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Öfke ve saldırganlık, bireyin karşısındaki kişiye zarar verme potansiyeli taşıdığı için toplum tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Ancak mizahın eleştirel işlevi sayesinde birey, öfkesini daha kabul edilebilir bir biçimde ifade ederek bu duygudan uzaklaşabilmektedir.

Eleştirel düşünme becerisinin gelişiminde popüler kültüre ait mizahi ürünlerin de önemli bir yeri bulunmaktadır. Türk kültüründe Nasreddin Hoca fıkraları ile Hacivat–Karagöz oyunları, güldürürken düşündürme ve eleştirme işlevlerini uzun yıllar boyunca başarıyla yerine getirmiştir. Tarihsel süreç içerisinde mizahın, özellikle siyasi otoriteyi eleştirme gücü nedeniyle zaman zaman yasaklandığı ve bazı mizah dergilerinin bu sebeple kapatıldığı bilinmektedir. Buna rağmen mizah, yazılı edebiyattan çok önce de toplumun yanlışlarını görünür kılan, otoriteye karşı söz söyleyen ve toplumsal farkındalık oluşturan bir araç olarak varlığını sürdürmüştür. Günümüz çocuk edebiyatında da mizah; çocukların otoriteyi tanımalarına, onunla sağlıklı ilişkiler kurmalarına ve gerektiğinde eleştirel bir bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlayacak biçimde kullanılmaktadır.

Mizahın merkezinde insan bulunmaktadır. Bu nedenle mizah ve eleştiri, birbirini besleyen iki önemli düşünsel kaynak olarak değerlendirilmektedir. Eğlendirme ve güldürme işlevlerinin yanı sıra mizah, eleştirel düşünme becerisini geliştiren zihinsel bir

etkinlik niteliği de taşımaktadır. Nitekim Özdemir'e (2010, s. 30) göre mizah, eleştirel düşünceyi; eleştirel düşünce ise mizahı beslemektedir. İnsan ilişkilerinde kullanılan ince şakalar, nükteler, takılmalar ve kusurların mizahi biçimde dile getirilmesi, mizahın gündelik yaşam içerisindeki yansımaları arasında yer almaktadır. Bunun yanında mizah; yalnızca bireylere ya da topluma yönelik eleştirel bir araç olmanın ötesinde, kültürel aktarımı destekleyen, düşünsel farkındalık oluşturan ve toplumsal yaşamın daha sağlıklı işlenmesine katkı sağlayan önemli bir iletişim biçimi olarak değerlendirilmektedir.

1.4.6. Problem Çözme

Mizahın çocuk edebiyatındaki önemli katkılarından biri de çocukların problem çözme becerilerini desteklemesidir. McGhee (2002), mizahın bilişsel süreçlerle olan ilişkisini açıklarken mizahi durumların çocukları; “ayırt etme, ilişki kurma, alternatif çözüm yolları düşünme ve beklenmeyen durumları anlamlandırma” gibi zihinsel işlemlere yönlendirdiğini belirtmektedir (s. 45). Bu yönüyle mizah, çocukların karşılaştıkları sorunlara farklı açılardan yaklaşımlarını sağlayarak bilişsel esneklik kazanmalarına katkıda bulunmaktadır.

Çocuklar, günlük yaşamlarında zaman zaman çevreleriyle çatışmaya dayalı çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemler, çocuğun gelişim sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelebilen çocuk, yaşamına daha güçlü bir biçimde devam etmekte ve öz yeterlilik duygusunu geliştirmektedir. Bu bağlamda mizah, çocukların problem çözme süreçlerinde yararlanabilecekleri etkili yöntemlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Mizah, yaşanan sorunu doğrudan ortadan kaldırmasa da çocuklara mevcut güçlüklerle baş etme becerisi kazandırmakta ve zor durumların oluşturduğu duygusal yükü hafifletmektedir.

Mizah, çocuk okurun esnek düşünme becerilerini destekleyerek karşılaştığı problemlere yaratıcı çözümler üretebilmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda çocuğun üretken yönünü ortaya çıkararak farklı düşünme biçimlerini geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte mizahın, uygun zaman ve koşullarda kullanılmadığında çatışmaları yatıştırmak yerine derinleştirebildiği ve sorunların daha karmaşık hâle gelmesine neden olabildiği de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle çocuk edebiyatı yazarlarının, mizahı eserlerinde kullanırken aktarmak istedikleri iletileri doğru biçimde sunabilmek adına duyarlı, dikkatli ve ölçülü bir yaklaşım benimsemeleri

gerekmektedir.

1.4.7. Yaratıcı Düşünmeyi Teşvik Etme

Mizahın çocuk edebiyatındaki bilişsel katkılarından bir başkası çocukların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmesidir. Fry (2010), mizah ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi açıklarken, “mizahi yapıların beklenmedik çağrışımlar ve alışılmadık bağlantılar kurmaya imkân tanıdığını, bu süreçlerin de çocukların yaratıcı düşünme potansiyelini belirgin biçimde artırdığını” ifade eder. Araştırmacıya göre mizah, çocuğun sıradan olayları farklı açılardan yorumlamasını sağlamakta; özgün çözümler üretmesini, yeni fikirler keşfetmesini ve düşünsel esnekliğini güçlendirmesini desteklemektedir. Bu nedenle mizah, çocuk edebiyatında yalnızca güldüren değil, aynı zamanda yaratıcı düşünme süreçlerini derinlemesine teşvik eden bir bilişsel araçtır (Fry, 2010, s. 88).

Bu nedenle çocuk kitaplarının, çocukların hayal gücünü besleyen ve eleştirel düşünme becerilerini destekleyen bir içeriğe sahip olması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca eserlerde yer alan mizahi öğeler aracılığıyla okurun sürece daha etkin biçimde katılması ve yaratıcı düşünme yetilerinin geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

1.4.8. İyileştiricilik ve Duygusal Dengeleme

Mizahın çocuk edebiyatındaki önemli psikolojik işlevlerinden biri, çocuğun duygusal gerilimle başa çıkmasını kolaylaştırmasıdır. Freud (1960), mizahın özellikle zorlayıcı duygu durumlarında “ruhsal enerji boşalımı yoluyla bireye rahatlama sağladığını ve olumsuz duyguları yumuşatarak duygusal dengeyi yeniden kurduğunu” belirtmektedir (s. 162). Benzer biçimde Morreall (1983), mizahın kaygı, gerginlik ve stres gibi duygusal yükleri hafifleterek bireyin yaşantısal deneyimini daha katlanılabilir hâle getirdiğini vurgulamaktadır. Çocuk edebiyatı açısından değerlendirildiğinde bu durum, çocuk okurun zorlayıcı temalarla karşılaştığında mizah aracılığıyla duygusal bir tampon geliştirmesine ve metni daha güvenli bir duygusal çerçevede algılamasına olanak sağlamaktadır. Böylece mizah, yalnızca eğlendirici değil; aynı zamanda iyileştirici ve duyguları düzenleyici bir işlev üstlenmektedir.

Bireyler, günlük yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz olay ve durumlara farklı biçimlerde tepki verebilmekte; bu süreçte kimi zaman olumsuz duygular geliştirebilmektedir. Bu tür tepkiler, bireyin ruh hâlini ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Mizah ise bireyin gündelik kaygılarından uzaklaşmasına

yardımcı olan önemli araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Yaşamın güçlükleriyle baş etmeye çalışan bireyler, mizah sayesinde olayların gülünç yönlerini fark ederek içinde buldukları olumsuz atmosferden bir süreliğine uzaklaşabilmekte ve karşılaştıkları sorunlarla mücadele edebilmek adına psikolojik dayanıklılık geliştirebilmektedir.

Mizah temelli çocuk edebiyatı eserleri de içerdiği mizahi unsurlar aracılığıyla çocuk okurun okuma sürecinde gülmesini sağlayarak olumsuz duygulardan uzaklaşmasına, rahatlmasına ve duygusal açıdan denge kurmasına katkıda bulunmaktadır. Bu yönüyle mizah, çocukların psikolojik iyi oluşunu destekleyen ve duygusal gelişim süreçlerine olumlu katkı sağlayan önemli bir anlatım aracı olarak değerlendirilmektedir.

1.4.9. Çocuğun Gelişiminde Mizahın Rolü

Kitaplar, okul öncesi dönemden itibaren çocukları renk, çizgi ve sözcüklerin estetik dünyasıyla tanıştıran; onlara ana dilinin anlatım gücünü ve güzelliğini duyumsatan ilk kültürel araçlar arasında yer almaktadır (Sever, 2002, s. 20). Çocuklar, ana diline ilişkin temel becerilerini başlangıçta yetişkinleri model alarak edinmekte; ilerleyen dönemlerde okuma alışkanlığının temelleri de bu erken dönem deneyimler doğrultusunda şekillenmektedir.

Öznesi çocuk olan ve doğrudan çocuğa seslenen çocuk edebiyatında kullanılan dilin; çocuğun gelişimsel özelliklerine, anlam evrenine ve algılama düzeyine uygun olması, okuma sevgisinin gelişmesi açısından belirleyici bir öneme sahiptir. Çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda oluşturulan metinlerin temel amacı, çocuğun okuma eylemine yönelik ilgisini artırmak ve bu ilgiyi sürdürülebilir bir okuma kültürüne dönüştürmektir. Kurgusal yapının hem çocuk gerçekliğine hem de çocuğun düşsel beklentilerine hitap etmesi, çocuk okurun metinle bilişsel ve duygusal bir bağ kurmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle çocuk edebiyatında, çocuksu bir söyleme indirgenmeyen; ancak çocuğun anlam dünyasına uygun bir anlatım biçiminin benimsenmesi gerekmektedir.

Eğlendirici ve eğitici yönü nedeniyle çocuk edebiyatında sıklıkla başvurulan mizah, çocuğu okuma sürecine yönlendiren etkili anlatım araçlarından biridir. Mizahi söylemde çocuk okura doğrudan bilgi ya da öğüt verilmemekte; iletiler daha örtük,

doğal ve sezdirime dayalı bir biçimde aktarılmaktadır. Bu yaklaşım, çocuğun hem düşünmesini hem de okuma sürecinden estetik bir haz duymasını mümkün kılmaktadır.

Bu bağlamda mizahın çocuğun gelişimindeki rolü yalnızca edebi bir tercih değil, aynı zamanda güçlü bir gelişimsel araç olarak değerlendirilmektedir. Mizah, çocuğun çok yönlü gelişiminde temel bir unsur olarak görülmektedir. McGhee (1979), mizahın bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim süreçlerine eşzamanlı katkı sunduğunu vurgulayarak, “mizahın çocuğun dünyayı anlamlandırma biçimlerini zenginleştirdiğini, sosyal ilişkilerde kabul görmesini kolaylaştırdığını ve duygusal dayanıklılığını artırdığını” belirtir (McGhee, 1979, s. 15). Bu nedenle mizah, çocuğun gelişim sürecinde yalnızca eğlendirici değil, aynı zamanda bilişsel, sosyal ve duygusal büyümeyi pekiştiren işlevsel bir unsurdur.

Sonuç olarak, çocukların yaşamın erken evrelerinden itibaren mizah ile karşılaşmaları ve mizahi deneyimler aracılığıyla dil, düşünce ve duygu dünyalarını zenginleştirmeleri; mizahın çocuk edebiyatında neden bu denli önemli bir konuma sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

1.4.10. Geçmişten Günümüze Türk Edebiyatında Mizah

Türk toplumunda mizah, köklü bir geçmişe sahip olup mizah tarihinin sınıflandırılmasına ilişkin farklı yaklaşımlar bulunmaktadır (Özcan, 2002, s. 21). İlk Türk çocuk edebiyatı ürünlerinin; halk edebiyatına dayanan masallar, tekerlemeler, maniler ve bilmecelerden oluştuğu söylenebilir. Âşık atışmaları, iğneler, taşlamalar, yergiler ve sataşmalar ise halk edebiyatında mizahi anlatımın sıkça başvurulan örnekleri arasında yer almaktadır.

Türk edebiyatında mizah, tarihsel süreç boyunca yalnızca eğlendirme amacıyla değil; aynı zamanda toplumsal eleştiri, kültürel değerlendirme ve gündelik yaşamın yorumlanması için de etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Türk mizah geleneği, Orta Asya sözlü kültüründeki latifelerden başlayarak Karagöz-Hacivat, Nasreddin Hoca fıkraları, meddah geleneği ve Divan edebiyatındaki hiciv örneklerine kadar uzanan köklü bir süreklilik göstermektedir. Bu geleneğin, yüzyıllar boyunca hem eğlendirme hem de toplumsal eleştiri işlevini birlikte taşıdığı; biçimsel değişimlere rağmen mizahi anlatımın edebiyatın tüm dönemlerinde varlığını koruduğu belirtilmektedir. Modern dönemde ise mizah; gazeteler, mizah dergileri ve çocuk edebiyatı aracılığıyla yeni ifade

biçimleri kazanmış, eleştirel ve toplumsal yönünü güçlendirerek gelişimini sürdürmüştür (Çetin, 2019, s. 42).

Karagöz ve Hacivat, meddah hikâyeleri, ortaoyunu, Nasreddin Hoca, İncili Çavuş ve Keloğlan gibi geleneksel mizahi anlatılar, Türk mizahının gelişimine önemli katkılar sağlamış; mizahın toplumsal değerlerin aktarımında kullanılan temel anlatım araçlarından biri hâline gelmesine zemin hazırlamıştır. Türk mizahının ilk örneklerinde sözlü kültürün belirleyici olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Nasreddin Hoca fıkraları, hem güldürme hem de öğretme işlevi üstlenerek “dürüstlük” ve “hoşgörü” gibi değerlerin aktarılmasında uzun yıllar etkili olmuştur. Eski Türk masallarından *Tepegöz* anlatısında yer alan, *Tepegöz*'ün köprüsünden geçenlerden bir, geçmeyenlerden ise iki akçe alması gibi sahneler mizahın anlatı içindeki işlevini örneklemektedir. Masalların giriş kısmında yer alan “Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde...” biçimindeki tekerlemeler de içerdiği gülmece unsurları nedeniyle dikkat çekmektedir (Özünü, 1999, s. 59).

Nesin, Türk mizahının dönemlere ayrılmasında sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlerin belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Buna göre Türk mizahı; “Eski Türk Mizahı Dönemi, Nasrettin Hoca Dönemi, Divan ve Halk Edebiyatında Mizahın İki Koldan Gelişimi, Diyojen ve süreği olan mizah gazeteleri Dönemi, İkinci Meşrutiyet Mizahı Fırtınası ve Son Dönem” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Yardımcı, 2010, s. 6). Öngören (1998) ise bu tarihsel gelişimi; “Antik Anadolu Mizahı, Selçuki Mizahı, Osmanlı Mizahı ve Cumhuriyet Öncesi Anadolu Mizahı” başlıkları altında ele almaktadır.

Yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde çocuk edebiyatı alanı, Sedat Sever, Necdet Neydim, Selahattin Dilidüzgün ve İbrahim Kıbrıs gibi araştırmacıların çalışmalarıyla bilimsel bir nitelik kazanmış ve sistematik biçimde incelenmeye başlanmıştır. Teknolojinin gündelik yaşamda daha görünür hâle gelmesiyle birlikte çocukların ilgi alanları ve ihtiyaçları da değişime uğramış; Ayla Çınaroğlu, Feridun Oral, Aytül Akal ile Behiç ve Sevim Ak gibi çağdaş yazarlar çocuk edebiyatına yeni anlatım biçimleri, mizahi yaklaşımlar ve estetik duyarlılıklar kazandırmıştır. Bu bütünlük içerisinde mizah, Türk edebiyatının hem geleneksel hem de çağdaş dönemlerinde kültürel kimliği yansıtan dinamik bir anlatı aracı olarak varlığını sürdürmektedir.

1.5. Çağdaş Çocuk Edebiyatı Yazarı Melih Tutağ

Melih Tutağ, çağdaş Türk çocuk edebiyatının öne çıkan yazarları arasında yer almakta; özellikle mizah merkezli anlatılarıyla dikkat çekmektedir. Resmî biyografik kaynaklarda yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgilere sınırlı düzeyde yer verilse de Tutağ'ın yazarlık anlayışı, büyük ölçüde çocukların düşünme biçimlerine, mizahi algılarına ve gündelik yaşam deneyimlerine odaklanmasıyla şekillenmektedir.

Yazarın eserlerinde mahalle yaşamının sosyal dokusu, okul ortamı, aile içi ilişkiler ve çocuk dünyasına ilişkin gerçekçi ayrıntılar önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum, onun çocuklarla doğrudan ve samimi bir bağ kurduğunu göstermektedir. Tutağ, kurgularında hem çocuk psikolojisine duyarlı bir anlatım dili kullanmakta hem de mizahın dönüştürücü ve düşündürücü yönünü merkeze almaktadır.

Tutağ'ın çocuk okura yönelik yaklaşımı; sade ve akıcı bir dil kullanması, çocukların kendileriyle özdeşleştirebileceği karakterler oluşturması ve olayları çocuğun bakış açısından ele alması bakımından çağdaş çocuk edebiyatı anlayışıyla örtüşmektedir. Bu yönüyle yazarın eserleri, çocuk okurun hem eğlenmesine hem de düşünmesine olanak tanıyan nitelikli anlatılar arasında değerlendirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN YAZINI ÇALIŞMALARI

2.1. Alan Yazınında Mizah ile İlgili Çalışmalar

YÖK Tez Veri Tabanı'nda "mizah" başlığı altında 519 yüksek lisans ve 121 doktora tezi olmak üzere toplam 640 tez yer almaktadır (güncellenmiş erişim tarihi: 22 Kasım 2025). Bu veriler, mizah kavramının genel düzeyde yoğun biçimde çalışılan bir araştırma alanı olduğunu göstermektedir. Ancak konu "çocuk edebiyatında mizah" bağlamında sınırlandırıldığında, alan yazına kazandırılan çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Çocuk edebiyatında mizah konusuna yönelik ulaşılabilen araştırmalar aşağıda sıralanmaktadır:

Eroğlu (2008) tezinde, Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların çocuğun eğitime sağladığı katkıları incelemiştir. Araştırmada, İzgü'nün dokuz çocuk kitabı örneklem olarak seçilmiş ve bu eserlerdeki mizahın çocukların gelişim ve eğitim süreçlerine etkileri değerlendirilmiştir. Bulgular, yazarın metinlerinde güldürerek eğitmeyi amaçladığını; ancak değer aktarımını doğrudan bir didaktizme başvurmaksızın, kurgu içinde sezdirme yoluyla gerçekleştirdiğini göstermektedir. Ayrıca, eserlerde yer alan eğitsel öğelerin mizahi bir "şifre" aracılığıyla satır aralarına gizlendiği ve ancak okurun düşünsel çabasıyla ortaya çıkabildiği tespit edilmiştir.

Hamzadayı ve Çetinkaya (2013) çalışmalarında, mizahın bireyin bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim alanlarındaki etkilerini Aytül Akal'ın eserleri üzerinden incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi kullanılan bu araştırmada, eserlerdeki mizahi unsurlar belirlenmiş; ancak bilişsel, duyuşsal ve toplumsal işlevler kesin sınırlarla ayrılmadığından, tüm mizahi örnekler tek bir kategori altında "mizah unsuru" olarak kodlanmıştır. Bulgular bölümünde ise elde edilen veriler ilgili gelişim alanları temel alınarak yorumlanmış; sonuç olarak Akal'ın eserlerinde mizahın hem

eğlence aracı olarak hem de toplumsal sorunların eleştirisinde işlevsel bir unsur olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Akıncı (2015) “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların İncelenmesi” başlıklı tezinde, Türkiye’de yayımlanan Türkçe ve Türkçeye çevrilmiş 54 resimli çocuk kitabındaki mizahi unsurların dağılımını ortaya koymuştur. Veri toplama aracı olarak Johnson (2010) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu form, daha sonraki pek çok çalışmada (Pala ve Gönen, 2018; Dirican, Bekir ve Bayraktar, 2020) da temel alınmıştır. Araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının mizahi gelişimine uygunluk açısından eserleri değerlendirmiş; sonuçlar, resimli çocuk kitaplarında genel olarak bu yaş grubunun mizah anlayışına uygun unsurlara yer verildiğini göstermiştir.

Dereli (2017) tezinde, Rıfat Ilgaz’ın çocuklar için yazdığı 11 kitabında yer alan mizahi unsurları belirlemeyi amaçlamıştır. Belge incelemesine dayanan çalışmada, mizaha ilişkin kuramsal bilgiler aktarıldıktan sonra eserlerdeki mizah öğeleri doğrudan alıntılarla desteklenerek çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, Ilgaz’ın çocuk romanlarında mizahın hem yapının temelini oluşturduğu hem de çok yönlü işlevlere sahip olduğu ortaya konmuştur.

İnce Samur ve Arıkan (2018), Behiç Ak’ın “Gülümseten Öyküler” serisinden rastlantısal yöntemle seçilen beş kitabı mizahi anlatım açısından incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi kullanılan çalışmada, metinlerde yer alan çatışmalar belirlenmiş ve bu çatışmalar uzman görüşüyle çizelgeleştirilmiştir. Bulgular, çatışmaların çözüme ulaştırılmasında mizahın çocuklara yaratıcı düşünme, çıkarım yapma, farklı bakış açıları geliştirme ve eleştirel düşünme becerileri kazandırdığını göstermiştir.

Pala ve Gönen (2018), resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları inceledikleri makalelerinde, Türkçe ve Türkçeye çevrilmiş 54 kitabı okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygunluk açısından değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen eserlerin büyük çoğunluğunda bu yaş grubuna uygun mizahi unsurların bulunduğu belirlenmiş; çocukların mizah gelişimini desteklemek amacıyla yazar ve akademisyenlerin görsel, sözel ve durumsal mizahi unsurlara daha fazla yer

vermesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kılıç (2019), dünya çocuk edebiyatının önde gelen yazarlarından Roald Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerinde mizahın kullanımını incelemiştir. Yazarın 16 kitabının incelendiği araştırmada, eserlerdeki mizah unsurları doğrudan alıntılarla desteklenmiş; Dahl'ın en çok üstünlük kuramına, en az ise rahatlama kuramına dayalı mizah örnekleri kullandığı ortaya konmuştur.

Dirican, Bekir ve Bayraktar (2020) çalışmalarında, Türk yazarlara ait 67 resimli hikâye kitabındaki dilsel mizahi unsurların okul öncesi çocuklarının mizah gelişimine uygunluğunu incelemiştir. Johnson (2010) ve Akıncı (2015) tarafından geliştirilen inceleme formunun kullanıldığı çalışmada, kitaplar görsel, dilsel ve durumsal mizah unsurlarından oluşan 45 kategori doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bulgular, incelenen eserlerde dilsel mizah unsurlarının yoğun biçimde yer aldığını, bazı kitaplarda ise yedi yaş ve üzeri çocuklara daha uygun mizahi öğelerin bulunduğunu göstermiştir.

Aslanyürek (2021) “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların Mizahi Gelişimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi” adlı tezinde, çevrimiçi satış platformlarında okul öncesi kategorisinde en çok tercih edilen 100 resimli çocuk kitabındaki karakterleri incelemiştir. Araştırmada kullanılan mizahi unsurlar formu doğrultusunda karakterler görsel ve durumsal mizah bağlamında değerlendirilmiş; sonuçlar, karakterlerin 2–7 yaş arası çocukların mizahi gelişimine büyük ölçüde uygun olduğunu ortaya koymuştur.

Bulut Gökçe (2023) tezinde, popüler Türk çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan mizahi unsurların işlevlerini değerlendirmiştir. 28 yazara ait 50 eserin incelendiği çalışmada, mizahın özellikle etkin okuma, estetik algı geliştirme, sözcük dağarcığını zenginleştirme ve kültürel değerleri tanıma gibi işlevlere sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, mizahın çocuklara okuma sevgisi kazandırdığı, iletişim becerilerini güçlendirdiği ve kişisel kimlik gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Köroğlu (2025) tezinde, Türk edebiyatında çocuklara yönelik eserleriyle önemli bir yere sahip Şermin Yaşar'ın kitaplarındaki mizahi unsurlar ve mizahın işlevleri görelilik ilkesi doğrultusunda incelenmiştir.

2.2. Alan Yazınında Melih Tutağ ile İlgili Çalışmalar

Özmen (2019), çalışmasında yerli bir karakter ortaya koyma amacıyla kaleme alınan on ciltlik Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları serisinde, millî ve İslami konu ile değerlere ne ölçüde yer verildiğini incelemiştir. Araştırmada, seride yer alan içeriklerin yerlilik anlayışı çerçevesinde değerlendirildiği görülmektedir.

Ortaköylü (2022) ise tez çalışmasında Melih Tuğtağ'ın Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları adlı kitap serisini değerler eğitimi bağlamında ele almıştır. Araştırmada eserler; 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri doğrultusunda incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Melih Tuğtağ'a ait seçili çocuk kitaplarında kullanılan mizahi unsurların çocuğun gelişimindeki işlevleri doğrultusunda değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüştür. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olay ve olguların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını amaçlayan bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005, s. 39). Ayrıca nitel araştırma yöntemleri, elde edilen verilerin sınıflandırılması, anlamlandırılması ve yorumlanması süreçlerinde araştırmacıya sistematik bir çalışma imkânı sağlamaktadır.

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Temel nitel araştırma; eğitim, yönetim ve benzeri uygulamalı alanlarda sıklıkla tercih edilen bir araştırma desendir. Bir araştırma; fenomenoloji, gömülü teori, öyküsel analiz, eleştirel araştırma ya da etnografi gibi belirli bir desene dayanmıyor olsa bile nitel bir çalışma niteliği taşıyabilmektedir. Bu tür çalışmalar alan yazında “temel nitel araştırma” olarak adlandırılmaktadır. Eğitim bilimlerinde yaygın biçimde kullanılan bu desende veriler; görüşme, gözlem ve doküman incelemesi gibi yöntemlerle elde edilmektedir. Araştırmada hangi soruların yöneltileceği, hangi durumların gözlemleneceği ve hangi dokümanların incelemeye dâhil edileceği ise araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda belirlenmektedir. Nitel araştırmaların temelinde, bireylerin anlamı nasıl oluşturduklarını ortaya koyma amacı bulunmaktadır. Bu doğrultuda temel nitel araştırmaların temel amacı; görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yoluyla elde edilen verilerdeki anlamları ortaya çıkarmak ve yorumlamaktır (Merriam, 2018).

3.2. İnceleme Nesnesi

İncelenecek eserlerin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem; araştırmanın amacı doğrultusunda bilgi bakımından zengin durumların seçilmesine ve belirli özellikler taşıyan durumların derinlemesine incelenmesine imkân tanıyan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu yaklaşım, örneklemin bilinçli biçimde oluşturulmasını sağlayarak araştırma konusuna ilişkin daha kapsamlı ve ayrıntılı incelemeler yapılmasına olanak sunmaktadır.

Bu çalışmanın temel inceleme konusu mizah olduğundan, eserlerin seçiminde mizahi içeriğe sahip olma durumu temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmacı, Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları adlı seriyi okuduktan sonra eserlerde yoğun biçimde mizahi unsurlara yer verildiğini gözlemlemiştir. Bunun üzerine araştırmacı tarafından belirlenen beş ortaokul öğrencisine eserler okutulmuş ve öğrencilerin eserler üzerindeki tepkileri ile okuma süreçleri gözlemlenmiştir.

Araştırmacının süreç içerisinde edindiği gözlemler ve öğrencilerden alınan olumlu geri bildirimler, tez çalışması öncesinde pilot uygulama niteliğinde bir ön çalışma işlevi görmüş ve inceleme nesnelерinin belirlenmesinde yol gösterici olmuştur. Bu doğrultuda Melih Tuğtağ'ın 2016-2018 yılları arasında yayımlanan Sessiz Sâkin'in Gürültülü Maceraları serisinde yer alan on çocuk kitabı inceleme nesnesi olarak seçilmiştir. İncelemeye dâhil edilen eserler şunlardır: *Aaa! Bu Da Kim? (ABK)*, *Dikkat İcat Çıkabilir! (DİÇ)*, *Acayip Bir Gazete (ABG)*, *Kim Bu Yeni Çocuk? (KBYÇ)*, *Hazineyi Kim Sakladı? (HKS)*, *Bu Nasıl Süper Kahraman? (BNSK)*, *Bir Köy Var Uzakta! (BKVU)*, *Eyvah Böcükler İstilada! (EBİ)*, *Ben Bu Oyunu Bozarım! (BBOB)* ve *Bu Ne Biçim Ajanda? (BNBA)*.

Eserlerin seçiminde etkili olan diğer ölçütler arasında kitapların dokuz yaş ve üzeri çocuklara hitap etmesi, çevrim içi kitap platformlarında önerilen eserler arasında yer alması, geniş bir okur kitlesi tarafından takip edilmesi ve yüksek satış oranlarına ulaşması bulunmaktadır. Bu özellikler, amaçlı örneklem yönteminin tercih edilmesinde etkili olmuştur. İncelemeye konu edilen eserlere ilişkin güncel veriler aşağıdaki çizelgede sunulmuştur.

Tablo 3. 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Eserlere İlişkin Bibliyografik Bilgiler ve Satış Sayıları

Eser Kodu	Eser Adı	Yayınevi	Basım Tarihi	Sayfa Sayısı	Satış Sayısı
ABK	Aaa Bu Da Kim?	Genç Hayat	01.11.2016	184	5.325
DIÇ	Dikkat İcat Çıkabilir!	Genç Hayat	02.04.2018	184	6.622
ABG	Acayip Bir Gazete!	Genç Hayat	06.03.2018	184	4.181
KBYÇ	Kim Bu Yeni Çocuk?	Genç Hayat	25.01.2018	184	4.170
HKS	Hazineyi Kim Sakladı?	Genç Hayat	30.04.2018	184	4.198
BNSK	Bu Nasıl Süper Kahraman?	Genç Hayat	06.03.2018	184	3.718
BKVU	Bir Köy Var Uzakta!	Genç Hayat	13.04.2017	184	3.394
EBİ	Eyvah Böcükler İstilada!	Genç Hayat	06.03.2018	184	3.531
BBOB	Ben Bu Oyunu Bozarım!	Genç Hayat	15.01.2018	184	3.750
BNBA	Bu Ne Biçim Ajanda?	Genç Hayat	02.03.2018	184	3.008

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların belirlenebilmesi amacıyla Johnson (2010) tarafından geliştirilen ve Akıncı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “*Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu*” kullanılmıştır (s. 88). Akıncı (2015), uyarlama sürecinde formun kültürel ve dilsel açıdan Türkçeye uygun hâle getirilmesine özen gösterildiğini, bununla birlikte maddelerin özgün anlam yapılarının korunabilmesi amacıyla kapsamlı çeviri ve dilsel eş değerlik çalışmalarının yürütüldüğünü belirtmektedir. Bu doğrultuda, orijinal dili İngilizce olan formun Türkçeye aktarım süreci; her iki dile hâkim bir çevirmen, çocuk edebiyatı alanında uzman ve İngilizce yeterliliğine sahip bir akademisyen ile araştırmacı tarafından bağımsız biçimde gerçekleştirilmiştir.

Birbirinden bağımsız olarak hazırlanan çeviri formlarındaki ifadelerin uygunluk düzeyini belirlemek amacıyla çocuk edebiyatı alanında uzman üç akademisyenin görüşüne başvurulmuştur. Uzman değerlendirmeleri sonucunda uygun görülen ifadeler belirlenmiş ve ardından uyarlanmış form ile orijinal form arasında dilsel eş değerlik çalışmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda, araştırmanın örneklem grubunda da yer alan Mutsuz Kedi Dila adlı çocuk kitabı; çocuk gelişimi, çocuk edebiyatı ve okul öncesi eğitimi alanlarında görev yapan yedi akademisyene ulaştırılmıştır. Akademisyenlerden,

öncelikle Türkçe formu, iki hafta arayla ise İngilizce formu kullanarak kitabı kodlamaları talep edilmiştir. Kitapta yer alan mizahi unsurların varlık durumuna göre kodlamalar “yok: 0” ve “var: 1” biçiminde gerçekleştirilmiştir.

Kodlamalar sonucunda elde edilen veriler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amacıyla Phi korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, formun İngilizce orijinali ile Türkçe uyarlaması arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, formun Türkçe uyarlamasında dilsel eş değerliğin sağlandığını ortaya koymaktadır. Nitekim orijinal form ile Türkçe uyarlamadan elde edilen veriler arasındaki korelasyon katsayısı .876 ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır (Akıncı, 2015, s. 88).

Araştırmanın veri toplama sürecinde, seçilen eserlerde yer alan mizahi unsurlar ile bu unsurların işlevlerine ilişkin veriler sistematik biçimde incelenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Araştırmada, Johnson’un (2010) geliştirdiği inceleme formu temel alınarak mizahi unsurlar; dilsel mizah, durumsal mizah ve görsel mizah olmak üzere üç temel kategori altında değerlendirilmiştir. Söz konusu kategoriler toplam 45 alt mizah unsurundan oluşmaktadır. İncelemeye dâhil edilen eserlerde yer alan mizahi öğeler, formda belirtilen ölçütler doğrultusunda ayrıntılı biçimde çözümlenmiş ve sistematik olarak sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen değerlendirmeler, EK-1’de yer alan tabloda sunulan ölçütler esas alınarak yürütülmüştür.

3.4. Veri Toplama Yöntemi

Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi; araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı, görsel ve basılı materyallerin sistematik olarak incelenmesine dayanan bir veri toplama tekniğidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Payne ve Payne’e (2004) göre doküman incelemesi, araştırmada kullanılacak kaynakların belirli kategoriler çerçevesinde ele alınarak çözümlenmesini, yorumlanmasını ve tanımlanmasını kapsayan sistematik bir yöntemdir (s. 90).

Nitel araştırma yöntemleri içerisinde önemli bir yere sahip olan doküman incelemesi, araştırmanın amacına bağlı olarak tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabileceği gibi farklı veri toplama teknikleriyle birlikte destekleyici bir

yöntem olarak da kullanılabilir. Yıldırım ve Şimşek (2018), doküman incelemesinin özellikle yazılı materyallerin ayrıntılı biçimde analiz edilmesine imkân tanıması bakımından nitel araştırmalarda işlevsel bir yöntem olduğunu belirtmektedir (s. 187). Bu araştırmada da incelemeye dâhil edilen çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurlar, doküman incelemesi yöntemi doğrultusunda sistematik biçimde değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen verilerin önceden belirlenen tema ve kategoriler doğrultusunda düzenlenerek yorumlanmasına dayanan bir analiz yaklaşımıdır. Bu analiz türünde amaç, araştırma kapsamında ulaşılan bulguların sistemli, anlaşılır ve yorumlanabilir bir biçimde okuyucuya sunulmasını sağlamaktır. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre betimsel analizde veriler; araştırma soruları, kavramsal çerçeve veya önceden belirlenen temalar doğrultusunda düzenlenmekte, ardından doğrudan alıntılar ve açıklamalarla desteklenerek yorumlanmaktadır.

Bu araştırmada, “Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurları İnceleme Formu” aracılığıyla elde edilen veriler, belirlenen mizah kategorileri çerçevesinde incelenmiş; tespit edilen bulgular benzer özelliklerine göre sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Analiz sürecinde mizahi unsurların eserlerdeki kullanım biçimleri, sıklıkları ve işlevleri betimsel bir yaklaşımla ele alınmış; elde edilen veriler araştırmanın amacı doğrultusunda açıklanmıştır. Ayrıca analiz sürecinde doğrudan alıntılara yer verilerek bulguların geçerliğinin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Kitaplardan elde edilen veriler, MAXQDA nitel veri analiz programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Araştırmacı tarafından her bir kitap için oluşturulan ve mizahi unsurları içeren formlar programa aktarılmıştır. Ardından, görsel mizah ve durumsal mizah kategorilerine ilişkin alt kodlar oluşturulmuştur. Derinlemesine incelenmesi mümkün olan bu alt kodlar, benzer özelliklerine göre gruplandırılarak analiz edilmiştir. Yapılan kodlamalar sonucunda hem kategorilere hem de alt kodlara ilişkin sıklık tabloları ve yüzde dağılım grafiklerine ulaşılmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerliği Ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda inanırılık kavramı, pozitivist araştırma yaklaşımındaki iç geçerlik ölçütüne karşılık gelmektedir. Lincoln ve Guba'ya (2013) göre inanırılık, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlilik boyutunun temel bileşenlerinden biridir. Bu araştırmada inanırılığı artırmak amacıyla çeşitli stratejiler uygulanmıştır. Söz konusu stratejiler; elde edilen bulguların tutarlılığını güçlendirmeyi, araştırma sürecinin şeffaflığını artırmayı ve yorumların veriye dayalı biçimde yapılandırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda, örneklem grubunda yer alan tüm kitaplar baştan sona okunmuş; her bir kitap için metinde yer alan mizahi unsurların kaydedildiği ayrı bir metin dosyası ile görsellerde tespit edilen mizahi unsurların saklandığı ayrı bir görsel dosyası oluşturulmuştur. Kitapların tüm sayfaları ayrıntılı biçimde incelenmiş; belirlenen mizahi unsurlar, ilgili unsur başlığı altında sayfa numarası belirtilerek sistematik biçimde kaydedilmiştir. Ayrıca her kitabın görselleri baştan sona taranmış; görsellerde yer alan mizahi unsurlar fotoğraflanarak ilgili kitabın görsel dosyasında düzenli biçimde arşivlenmiştir.

Metinsel ve görsel mizahi unsurlar kaydedildikten sonra her kitap, ilgili dosyalarla eş zamanlı biçimde yeniden incelenmiş ve elde edilen veriler doğruluk açısından teyit edilmiştir. Ardından her bir kitap için oluşturulan mizahi unsur dosyaları, analiz sürecinin yürütüleceği MAXQDA nitel veri analiz programına aktarılmıştır. Ayrıntılı inceleme yapılabilmesi amacıyla kategoriler ve alt kodlar mümkün olduğunca düzenli gruplar hâlinde yapılandırılmıştır. Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra, kodlanmış metin dosyaları birer gün arayla baştan sona iki kez kontrol edilerek kodlama sürecinin tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenirlilik kavramı, pozitivist araştırma yaklaşımındaki güvenirlilik ölçütüyle örtüşmektedir. Güvenirlilik; araştırmada elde edilen bulguların ve bu bulgulara dayalı yorumların ne derece tutarlı, izlenebilir ve güvenilir bir süreç içerisinde üretildiğini ortaya koymaktadır (Lincoln & Guba, 2013). Bu araştırmada güvenirlilik, verilerin benzer koşullarda araştırmacı tarafından tutarlı biçimde elde edilmesiyle sağlanmıştır. İnceleme sürecinde tüm veriler, araştırmacı tarafından "Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu"na sistematik biçimde

kaydedilmiş ve bu süreç örnekleme yer alan her bir kitap için aynı yöntem doğrultusunda uygulanmıştır. Kitapların analiz süreci yaklaşık üç ay içerisinde tamamlanmış; elde edilen tüm bulguların forma ayrıntılı biçimde işlenmesine özen gösterilmiştir. Ayrıca veriler, yeniden incelenmeye olanak sağlayacak şekilde mizahi unsurların yer aldığı metin kayıtları ve ilgili görsel dosyaları biçiminde ayrı klasörlerde düzenli olarak arşivlenmiştir.

Araştırmada verilerin güvenilirliğini artırmak amacıyla, hem MAXQDA yazılımına hâkim hem de alan uzmanı olan iki araştırmacı tarafından dış denetim gerçekleştirilmiştir. İncelenen on kitaba ait mizahi unsurların yer aldığı ham veri dosyaları, uzmanlar tarafından seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Christensen ve arkadaşları (2015), seçkisiz örnekleme her bir birimin eşit seçilme olasılığına dayanan yaygın bir örnekleme yöntemi olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda uzmanlar, rastgele belirlenen sayılara karşılık gelen kitapların hem mizahi unsurların işlendiği inceleme formlarını hem de MAXQDA ortamında gerçekleştirilen kodlamalarını eş zamanlı biçimde incelemiştir. Yapılan inceleme sonucunda, verilerin forma yansız biçimde kaydedildiği ve MAXQDA programına doğru şekilde aktararak kodlandığı teyit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Sessiz Sakin'in Gürültü Maceraları Serisinde Yer Alan Mizah Unsurlarının Sözel, Görsel ve Durumsal Kategorilere Göre Dağılımın Ailişkin Bulgular

Tablo 4. 1: Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları Serisinde Tespit Edilen Mizah Unsurlarının Kategorilere Göre Dağılımı

Kategori	Toplam Frekans (f)	Yüzde (%)
Sözel	685	44,68
Görsel	455	29,69
Durumsal	393	25,63
Toplam	1533	100,00

Tablo 4.1 incelendiğinde, mizah unsurlarının en yoğun biçimde sözel mizah kategorisinde (%44,68 – 685 örnek) toplandığı görülmektedir. Bu durum, incelenen eserlerde kelime oyunları, ironik ifadeler, ses tekrarları ve diğer dilsel mizah biçimlerinin güçlü bir anlatım aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Sözel mizahın bu düzeyde baskın olması, çocuk okurun hem eğlenceli hem de dilsel açıdan uyarıcı bir okuma deneyimi yaşadığını; aynı zamanda kelime dağarcığı, anlam ilişkileri ve dilsel farkındalık gibi becerilerinin gelişimine katkı sağlandığını ortaya koymaktadır.

Sözel mizahı, görsel mizah kategorisi %29,69 – 455 örnek ile takip etmektedir. Görsel mizahın belirgin bir oranda temsil edilmesi, resimlemelerin yalnızca metni desteklemekle kalmayıp doğrudan mizahi bir etki üretme amacıyla da kullanıldığını göstermektedir. Özellikle karikatürize çizimler, abartılı sahneler, beklenmedik görsel karşıtlıklar ve sembolik göndermeler, çocukların metni çok farklı biçimde anlamlandırmalarına katkı sunmaktadır.

Üçüncü sırada yer alan durumsal mizah kategorisi, %25,63 – 393 örnekle anlamlı bir sıklık göstermektedir. Olay örgüsündeki beklenmedik gelişmeler, karakterler arası etkileşimlerden doğan komik durumlar ve dramatik çatışmaların mizahi biçimde

çözümlemesi, bu kategorinin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Bu bulgular, McGhee'nin (1971) mizah gelişimi ile bilişsel gelişim arasındaki ilişkiye dair görüşleriyle birlikte değerlendirildiğinde, çocukların mizahı hem dilsel hem görsel hem de sosyal bağlamlarda deneyimlediklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla mizah, yalnızca eğlendirici bir unsur değil; aynı zamanda çocukların bilişsel, dilsel ve sosyal gelişimlerini destekleyen, kültürel ve estetik bir öğrenme aracı olarak işlev görmektedir. Bu çok boyutlu yapı, çocuk edebiyatında mizahın pedagojik ve estetik değerini daha da güçlendirmektedir.

4.2. Sessiz Sakin'in Gürültü Maceraları Serisinde Yer Alan Sözel Mizah Unsurlarına İlişkin Bulgular

Sessiz Sakin'in Gürültü Maceraları serisinde tespit edilen sözel misah unsurlarına ilişkin bulgular Tablo 4.2'de yer amaktadır.

Tablo 4. 2: Sözel Mizah Unsurlarının Dağılımı

Mizah Unsuru	Frekans (f)	Yüzde (%)
İroni	156	22,74
Garip Sesler	105	15,31
Türkçede Yer Almayan Sesler	69	10,05
Sözevirtim (Pun)	62	9,04
Özlu Taşlama	61	8,89
Şakalaşma	58	8,45
Yergi	44	6,41
Kafiye	31	4,52
Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek	28	4,08
Saraka	15	2,18
Saçma Kelime	15	2,18
Kes Yapıştır Söz	14	2,04
Zıt Anlamlı Kelime	12	1,75
Kelimelerin Saçma Dizilişi	7	1,02
Tekrarlı Kafiye	5	0,72
Zıpır Bilmecce	1	0,15
Kavramsal Açıdan Yanlış Ses	1	0,15
Fıkra	1	0,15
Toplam	685	100

Tablo 4.2 incelendiğinde, sözel mizah kategorisi içerisinde ironi unsurunun belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. İroni, tüm örneklemin %22,74'ünü oluşturarak bu kategori içerisinde en baskın mizah unsuru olarak dikkat çekmektedir. Bu unsuru kullanım sıklığı bakımından garip sesler (%15,31) ile Türkçede yer almayan sesler (%10,05) izlemektedir. Sözcük oyununa dayalı olan sözevirtim (pun) (%9,04) ile anlamı yoğunlaştıran özlu taşlama (%8,89) ise benzer oranlarıyla sözel mizahın önemli

alt bileşenleri arasında yer almaktadır. Bunların ardından şakalaşma (%8,45), yergi (%6,41), kafiye (%4,52) ve nesneyi farklı isimle isimlendirmek (%4,08) gibi etkileşim ve sözcük temelli mizah unsurlarının geldiği görülmektedir.

Görece daha düşük düzeyde temsil edilen unsurlar arasında saraka (%2,18), saçma kelime (%2,18), kes-yapıştır söz (%2,04) ve zıt anlamlı kelime (%1,75) bulunmaktadır. Sözcüklerin biçimsel özellikleriyle ilişkili olan kelimelerin saçma dizilişi (%1,02) ve tekrarlı kafiye (%0,72) ise daha sınırlı düzeyde kullanılmıştır. En az rastlanan mizah türleri olarak belirlenen zıpır bilmece (%0,15), kavramsal açıdan yanlış ses (%0,15) ve fıkra (%0,15) ise sözel mizah içinde nadiren başvurulan unsurlar arasında yer almaktadır

4.2.1. İroni Mizah Unsuru

Tablo 4. 3: İroni Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Eser Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
ABG	26	16.67
BNSK	24	15.38
EBİ	23	14.74
KBYÇ	22	14.10
BKVU	15	9.62
BNBA	14	8.97
BBOB	10	6.41
HKS	9	5.77
ABK	7	4.49
DİÇ	6	3.85
Toplam	156	100.00

Tablo 4.3 incelendiğinde, ironi unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle ABG (26), BNSK (24) ve EBİ (23) adlı eserlerde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, söz konusu eserlerde ironiye dayalı alaycı anlatımın olay örgüsü ve karakter ilişkilerini şekillendiren önemli bir unsur olarak öne çıktığını göstermektedir. Buna karşılık DİÇ (6) ve ABK (7) adlı eserlerde ise ironi unsuruna daha sınırlı düzeyde yer verildiği görülmektedir. Bu bulgu, ironi unsurunun her eserde farklı ağırlıklarla işlendiğini; bazı metinlerde temel bir mizahi strateji olurken, bazılarında yalnızca yan bir öge olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. ABG’de spor üzerinden yapılan ironik anlatım dikkat çekicidir: “Gerçi bu teknik direktörlük olayında nasıl oluyor anlayamıyorum. Ama ben maç yapanlardan daha fazla yoruluyorum. Maç sonlarında dışarıdan birini çağırıp maç

yapan Taşkın ile hiç koşmadan teknik direktörlük yapan beni göstersek kesin benim maçtan çıktığımı zanneder. Fatih Terim ve Yılmaz Vural'ı şimdi daha iyi anlıyorum.” (ABG, 2016, s.66). BNSK’da günlük hayatla ilgili kıyaslamalar mizahi bir etki yaratır: “Filmlerdeki bu UFO'ların hiç akli yok ha! Sen kalk taaaaaa nerelerden Dünya'ya gel olacak iş mi? Hiç de üşenmiyorlar. Ben evden bakkala giderken bile üşenip gitmemek için milyon tane bahane uydurmaya çalışıyorum. Şunların yaptığı şeye bak! Bence filmlerin mantık hatası burada başlıyor. Oturun oturduğunuz yerde arkadaş! Hadi bir hata ettiniz, taaa bilmem kaç ışık yolu uzaklıktan Dünya'ya kadar geldiniz diyelim. Neden işgal ediyorsunuz ki? Biz size gelmeyin demiyoruz. Hobi olarak yine gelin. Gelmeden önce arayın. Müsait miyiz diye bir sorun. Müsaitsek efendi gibi gelin.” (BNSK, 2015, s.98). EBİ’de kötü adam klişeleri ironik biçimde aktarılır: “Çok kötü adamların siyah giymeleri, siyah gözlükler takıp siyah arabalara binmeleri âdettendir. Kötülerin de kendince adetleri var. Acaba bu adetler bir kitapta falan mı yazıyor? “Kötü adamlığın anayasası”, “10 adımda kötü adam olmak” vs. Hatta böyle bir kitap varsa, kesin yanında kıyafetleri de paket olarak hediye veriliyordur. Kötü adam olmak için gerekli malzemeler: Siyah takım elbise, siyah kravat, siyah güneş gözlüğü, siyah deri çanta, siyah lüks araba, siyah bir ruh, asık bir surat!” (EBİ, 2023, s.34). KBYÇ’te ise ironik mizah gözlem ve yorum üzerine kurulmuştur: “Bu döngü bir süre devam ettikten sonra aniden tavanda yürüyen bir yaratık gördüm. O da beni görünce hemen içeri kaçtı. Sonra bir daha kafasını uzattı ve yine içeri kaçtı. Biraz utangaç bir yaratık diye düşündüm. Çok enteresan. Bence utangaç olduğu için tavanda yürümeye başlamış olabilir. Malum insanlar en az tavana bakarlar. Evet, akli havada olanlar hariç insanlar en az tavana bakarlar.” (KBYÇ, 2016, s.24). BKVU’da çalışkanlık abartılı bir biçimde ironileştirilir: “Pisagor matematiğe bu kadar önem veren birini görseydi eminim mutluluktan ağlardı” (BKVU, 2015, s.14). BNBA’da kahramanlık özellikleri anne figürü üzerinden ironik biçimde yansıtılır: “Anne dediğin gerektiğinde gulyabanileri kovar, perilerle kılıç kalkan oynar, zombileri eşek sudan gelinceye kadar kovalar” (BNBA, 2023, s.60). BBOB’da ekonomik gerçekler abartılı bir hesapla ele alınır: “Annemlere tablet almaları için çok ısrar ettim. Fakat süttten ağzı yanan yoğurdu üfleterek yer, almadılar. Taşkın ve Cafer'e bu konuda dert yandığında öğrendim ki durum herkesle aynıymış. Sonra çözümler aramaya başladık. İlk akla gelen para biriktirmektir. Fakat bu fikirden vazgeçmemiz gerekmişti. Çünkü ilk ayın sonunda bir

tablet almak için gereken paranın ellide birini biriktirebilmiştik. Bu hesaba göre 50 ay daha para biriktirmemiz gerekiyordu. Yani neredeyse dede olduğumuzda tablet alabilecektik” (BBOB, 2016, s.15). HKS’de çevresel sorunlarla ilgili anlatım ironik bir dille verilmiştir: “Ozon tabakası çok delinmiş. Öyle delinmiş ki terzi Rüstem bile dikemezmiş artık” (HKS, 2016, s.71). ABK’da karakterin ironik biçimde tanıtıldığı bölümde şöyle denir: “Gizem, tüm mahallenin sevdiği, SÖZDE sevimlilik abidesi bir kızdır. Geniş ailemizin en küçük üyesidir” (ABK, 2013, s.28). DİÇ’te ironi, geçmişe yolculuk anlatımında beden tepkileri üzerinden kurulmuştur: “Geçmişe yolculuk yaparken sanki yoldaki bütün kelebekler mideme dolmuştu... Şahane!” (DİÇ, yıl, s.161). Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, ironi unsurunun incelenen eserlerde farklı işlevler üstlendiği söylenebilir.

4.2.2. Garip Sesler Mizah Unsuru

Tablo 4. 4: Garip Sesler Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Eser Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	20	19.05
KBYÇ	18	17.14
BKVU	15	14.29
BNBA	15	14.29
BBOB	12	11.43
HKS	9	8.57
ABK	6	5.71
EBİ	6	5.71
ABG	3	2.86
DİÇ	1	0.95
Toplam	105	100.00

Tablo 4.4. incelendiğinde, garip sesler unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (20), KBYÇ (18), BKVU (15) ve BNBA (15) adlı eserlerde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, söz konusu eserlerde ses temelli mizahın karakter tepkilerini güçlendiren ve anlatı ritmini canlı tutan önemli bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık DİÇ (1) ve ABG (3) adlı eserlerde ise bu unsura daha sınırlı düzeyde yer verildiği; garip seslerin çoğunlukla kısa diyaloglarda anlık mizahi etki oluşturmak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, “Garip Sesler”in hem karakter betimlemelerinde hem de olay örgüsü içinde işlevsel bir biçimde kullanıldığını açıkça göstermektedir. BNSK’da sesli tepkiler aracılığıyla duygusal yoğunluk mizaha dönüşür: “Şşşt! Yeter artık! Ağlamasana! Huooooop, Kime diyorum ben? Doğukaaaaan, ağlama be! Bak beni de ıslattın!” (BNSK, 2015, s.31). KBYÇ’te ses

oyunları kelimelere yansımıştır: “Annem altın günü için eve gelecek misafirlere birbirinden leziz, muhteşem, harika, cüllop, mükömmöl, şöhonö, yemekler hazırlıyormuş.” (KBYÇ, 2016, s.24). BKVU’da tekrarlarla oluşturulan ritim, karakterin yorgunluğunu garip biçimde yansıtır: “Çok çalıştık yani. Öyle çalıştık ki anlatamam. Uuu, uuu, uu...” (BKVU, 2015, s.14). BNBA’da ses ifadesi doğrudan bir tikslenme tepkisiyle mizahi hâle gelir: “Bunu duyunca ‘Iyyy!’ falan diyecekler içinden desin. Mis gibi hayvana ‘Iyyy!’ denmez.” (BNBA, 2023, s.68). BBOB’da mizahi coşku bir sloganla aktarılır: “‘CAN-KA-DAŞ-LAR HOLLEYYYY!’ sloganları attıktan sonra yaşlı amca ile tanışma vaktim gelmişti.” (BBOB, 2016, s.82). HKS’de garip sesler şu şekilde ifade edilmiştir: “Amaaan ben de bir şey sanmıştım... Ben o paraya bir sürü çikolata alırdım yeaaaa.” (HKS, 2016, s.71). ABK’da karakterin şaşkınlık anındaki ses tepkisi şu sözlerle ifade edilir: “Nerede çıkarttıysan oradadır. İıı... Şey... Olayları karıştırdım. Yani bilmiyorum, oğluşum. Aaa! hem tutma beni daha fazla, daha piriñç ayıklayacağım.” (ABK, 2013, s.144). EBİ’de kararsızlık sesle vurgulanır: “Ajan abi her şey tamam da izin verin bari Sessiz günlüğünü alsın. O günlük olmazsa, şeyyy, eee... Almalıyız yani muhakkak.” (EBİ, 2023, s.90). ABG’de karakterin tereddüdü sesle somutlaştırılır: “Babacığım, eee... ııı... benim yeni bir bilgisayara ihtiyacım var galiba.” (ABG, 2016, s.89). DİÇ’te, bedensel bir tepkinin mizahi biçimde sese dönüştüğü görülür: “Bir zaman sonra hapsirıklar da başladı. Bu evre en zor olanlardan biriydi. Önce gülmeyi andıran artçı sarsıntılar geliyordu: ‘Ha... ha... ha... ha...’ Sonrasında ise depresyon oluyordu: ‘Hahahahaaaapşuuuu’ İşin kötüsü bir kere hapsiriksam neyse.” (DİÇ, 2016, s.116). Tüm bu örnekler bir arada değerlendirildiğinde, “Garip Sesler” unsurunun incelenen eserlerde hem dilsel oyun hem de karakter duygusunun dışavurumu olarak işlev gördüğü görülmektedir.

“Tam yine bu şarkının çaldığına üzülecekken üzüntüm şokla bölündü! O da nesi? Beyefendi ayağa kalkıp hoppidi hoppidi oynamaya başladı!” (ABG, 2016, s.50). BNSK’da ise ses, anlatının oyun diline dönüşür: “Ama gerçekler farklıymış. İşin aslı... Yok yaaaa... Hemen anlatacağım mı sandınız? Pışınık... Öyle hemen anlatmam.” (BNSK, 2015, s.110). BNBA’da ise mizah unsuru yöresel ve doğrudan konuşma havasındaki anlatımla ifade edilir: “Ahan da bu da size kamu spotu. Artık kimse bana kızamaz. Ben uyardım.” (BNBA, 2023, s.156). KBYÇ’te tereddüt ve kararsızlık, “Mmmm, şey, kem küm...” biçimindeki seslemelerle verilmiştir (KBYÇ, 2016, s.150).

4.2.4. Sözevirtim (Pun) Mizah Unsuru

Tablo 4. 6: Sözevirtim (Pun) Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Eser Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	13	20.97
ABG	12	19.35
DİÇ	8	12.90
KBYÇ	7	11.29
BNBA	5	8.06
ABK	4	6.45
HKS	4	6.45
BBOB	4	6.45
BKVU	3	4.84
EBİ	2	3.23
Toplam	62	100.00

Tablo 4.6 incelendiğinde, sözevirtim unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (13) ve ABG (12) adlı eserlerde yoğunlaştığı; DİÇ (8) ve KBYÇ (7) adlı eserlerin de bu eserleri takip ettiği belirlenmiştir. Elde edilen veriler, sözevirtim unsurunun söz oyunları ve anlam kaymaları yoluyla mizahi anlatımı güçlendiren önemli bir dilsel unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık EBİ (2) ve BKVU (3) adlı eserlerde ise bu unsurun daha sınırlı düzeyde yer aldığı görülmektedir. BNSK’da sözcüğün ses benzerliği üzerinden anlam kaydırması yapılmıştır: “Yarasadam’ın bu söyledikleri bizi gerçekten etkilemişti... Sonuçta yarasa da, yaramasa da, Yarasadam da bir insandı sonuçta!” (BNSK, 2015, s.123). ABG’de deyimlerin anlam kaymasıyla mizah üretilmiştir: “Bırak gitsin. Tavuksa döner, etse dürüm.” (ABG, 2016, s.35). DİÇ’te sözevirtim doğrudan bir anlatı oyunu olarak kullanılmıştır: “Lütfen başa sarın! Hayır, başıma değil, başa sarın.” (DİÇ, 2016, s.9). KBYÇ’te çocukça mantığın kelime oyununa dönüştüğü görülür: “Gülmek güzel bir şeydir, Cafer. Bak bir de şu var. En acı on hangisidir? – Bilemedin değil mi? Dur ben söyleyeyim. BİBERON. Ahhahaha biber on

ahahahaha.” (KBYÇ, 2016, s.84). BNBA’da ise deyimsel bir ifade yeniden anlamlandırılarak mizah üretilmiştir: “Kırtasiyede beğendiğim defterlerin tamamı çok pahalıydı... Hani ‘kara kaplı defter’ derler ya, öyle bir şeye ihtiyacım vardı.” (BNBA, 2023, s.11). ABK’da öğrencinin ismiyle öğretmenin sesi arasında yapılan kelime oyunu mizahı oluşturur: “Bazen biz çok gürültü yaptığımızda öğretmenimiz sınıfa dönüp ‘sessizliiiiik’ diye bağırır. Bense her seferinde bana sesleniyor zannedip ‘efendim öğretmenim’ derim. Bu durum sınıf arkadaşlarım arasında hep dalga konusu olur.” (ABK, 2013, s.72). HKS’de “aday” kelimesinin çok anlamlılığı metne zekice yerleştirilmiştir: “Ben bir adayım... Belediye başkanlığına aday değilim ha, yanlış anlamayın. Dört tarafı su ile kaplı coğrafi bir şekil olan adayım ben.” (HKS, 2016, s.88). BBOB’da kısa, özlü bir kelime oyunu görülür: “Ayılar kış uykusuna yatar, kuşlar kuş uykusuna!” (BBOB, 2016, s.122). BKVU’da ise sözcüğün anlamına yönelik ironik bir çözümleme yapılır: “Babama sadece dolaptan çıkarıp ısıtmak kaldı. (Sahi, ‘derin dondurucu’ ismi sizce de çok acıklı değil mi? Derin derin, içli içli donduruyor garibim. Kalbimiz buz kesti.)” (BKVU, 2015, s.19). EBİ’de başlıkta yer alan sözevirtim tek kelimeyle mizahi etki oluşturur: “Gökdelen pasta.” (EBİ, 2023, s.149).

Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, “Sözevirtim” unsurunun incelenen eserlerde dilin esnekliğini ve çok anlamlılığını ön plana çıkaran önemli bir mizah stratejisi olduğu görülmektedir.

4.2.5. Özlü Taşlama Mizah Unsuru

Tablo 4. 7: Özlü Taşlama Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Eser Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
KBYÇ	14	22.58
EBİ	12	19.35
ABG	7	11.29
HKS	7	11.29
ABK	6	9.68
BNBA	5	8.06
BKVU	4	6.45
BBOB	4	6.45
BNSK	3	4.84
DİÇ	0	0.00
Toplam	62	100.00

Tablo 4.7 incelendiğinde, özlü taşlama unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle KBYÇ (14) ve EBİ (12) adlı eserlerde yoğunlaştığı; ABG (7) ve HKS (7) adlı eserlerin de bu eserleri takip ettiği

belirlenmiştir. Elde edilen veriler, özlü taşlama unsurunun kısa, çarpıcı ve eleştirel ifadeler yoluyla mizahi anlatımı güçlendiren önemli bir unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık DİÇ (0) adlı eserde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmediği görülmektedir. İncelenen eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, “özlü taşlama” unsurunun nasıl kullanıldığını açık biçimde göstermektedir. KBYÇ’te öğretmen-öğrenci ilişkisinde yapılan öz eleştiri mizahi biçimde sunulmuştur: “Sıraya geçtiğimizde çok mahcup hissediyorduk. Çünkü Melek öğretmenimizin bize bakışından onu üzdüğümüzü anlamıştık. Orada Melek öğretmenimizi temsil ediyorduk ve yaptığımız küçük yaramazlık aslında onu mahcup etmişti. Tüh yahu! Okul açıldı. Dakika bir, gol bir. Hemen bir arıza çıkarttık.” (KBYÇ, 2016, s.46). EBİ’de toplumsal birlikteliklere ve komşuluk ilişkilerine yönelik taşlama görülür: “Mesela bizim binada altı üstü sekiz daire var. Bina hakkında ortak bir karar almak için sekiz kişi bir araya gelince olanlar oluyor. Bir keresinde kapının önündeki paspas için dört saat kavgaya etmişlerdi.” (EBİ, 2023, s.18). ABG’de bireysel davranışın alaya alınışı açık bir özlü taşlama örneğidir: “Biz şıkır şıkır uçan ayakkabılarımızla o kadar meşguldük ki onun mahcubiyetini fark edemedik bile. Tüüü bize!” (ABG, 2016, s.33). HKS’de yazar, doğrudan okura seslenerek taşlamayı öğretici bir mizah biçimine dönüştürür: “Tahminimce bunları okurken mızızlanmaya başlamışsındır bile. Sus bakayım, emeksiz yemek olmaz. Hadi şimdi üşengeçliği bırak, önce aşağıdaki hikâyeyi oku, sonra da doğru Peri Bacalarına git. Marş! Marş!” (HKS, 2016, s.44). BNBA’da ise özlü taşlama toplumsal ikiyezlülüğe yöneliktir: “Şimdi sorsam; hepiniz hayvan seversiniz. Hayvanları çok ama çok seviyorsunuzdur. Çünkü hayvanlar çok şeker. Hayvan sevmeyen insan da sevemez. Yanılmadım değil mi? Çok şükür genelde yanılmam. Peki bu hayvan severlik iddianız gerçek mi? Gerçekten ‘hayvanları’ seviyor musunuz? Yoksa, sevdikleriniz küçük şirin ev köpekleri, kediler, kafes kuşları ve birkaç tür daha ‘güzel’ hayvandan mı ibaret? Siz söylemeden ben söyleyeyim. Çoğunuzun hayvan sevgisinden kastınız böyle şeyler. Yani siz hayvan değil güzel hayvan seviyorsunuz.” (BNBA, 2023, s.152). ABK’da karakterin kardeşine yönelik eleştiri niteliğindeki ifadesi şu şekilde dikkat çeker: “Gizem, tüm mahallenin sevdiği SÖZDE sevimlilik abidesi bir kızdır. Geniş ailemizin en küçük üyesidir. Siz gelin bir de bana sorun onun sevimliliğini... Dışı sizi yakar, içi beni. Neyse ki evimizin içinde olan biteni dışarıdakiler bilmiyor.” (ABK, 2013, s.28). BBOB’da taşlama, günlük hayatın

aksiliklerine yöneltilmiştir: “Vay telefon görüşmesinin ortasında şarjı bitesiceler! Vay tam evden çıkarken çorabı ıslanasıcalar vay! Biraz para kaybedecekler ya, ondan umursamamışlardır.” (BBOB, 2016, s.88). BKVU’da yetişkinlerin yanlış benzetmeleri çocuk mantığıyla eleştirilmiştir: “Büyüklerin lafın gelişi söyledikleri şeyleri anlamak çok zor. Kuzular büyüyünce inek mi oluyormuş ya hu? Buradan büyüklere sesleniyorum: Benzetme yapacağınız zaman mantıklı benzetmeler yapın lütfen!” (BKVU, 2015, s.115). BNSK’da çocuk bakış açısıyla yapılan toplumsal eleştiri, yetişkinlerin tutarsız davranışlarını eleştirir: “Filmlerdeki bu UFO'ların hiç akli yok ha! Sen kalk taaaaaa nerelerden Dünya'ya gel olacak iş mi? Hiç de üşenmiyorlar. Ben evden bakkala giderken bile üşenip gitmemek için milyon tane bahane uydurmaya çalışıyorum. Şunların yaptığı şeye bak! Bence filmlerin mantık hatası burada başlıyor. Oturun oturduğunuz yerde arkadaş. Hadi bir hata ettiniz, taaa bilmem kaç ışık yılı uzaklıktan Dünya'ya kadar geldiniz diyelim. Neden işgal ediyorsunuz ki?” (BNSK, 2015, s.98). DİÇ adlı eserde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmemiştir. Tüm bu örnekler bir arada değerlendirildiğinde, “özlü taşlama” unsurunun incelenen eserlerde yalnızca güldürücü bir öge olarak değil, aynı zamanda eleştirel düşünme, toplumsal farkındalık ve öz sorgulama işlevi taşıyan bir mizah biçimi olarak öne çıktığı görülmektedir.

4.2.6. Şakalaşma Mizah Unsuru

Tablo 4. 8: Şakalaşma Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
DİÇ	9	15.52
ABG	8	13.79
BNSK	8	13.79
HKS	6	10.34
ABK	5	8.62
BKVU	5	8.62
BBOB	5	8.62
KBYÇ	4	6.90
EBİ	4	6.90
BNBA	4	6.90
Toplam	58	100.00

Tablo 4.8 incelendiğinde, şakalaşma mizah unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle DİÇ (9), ABG (8) ve BNSK (8) adlı eserlerde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, şakalaşma unsurunun karakterler arası etkileşimi güçlendiren ve anlatıya hareketlilik kazandıran önemli bir mizah unsuru olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık

KBYÇ (4), EBİ (4) ve BNBA (4) adlı eserlerde ise bu unsurun daha sınırlı düzeyde yer aldığı görülmektedir. Bulgular, karakterlerin karşılıklı söz oyunları, hafif alay, ironik ifadeler ya da dostça sataşmalar yoluyla mizah oluşturduklarını ortaya koymaktadır. DİÇ’te mizah, “şaka şaka” kalıbı üzerinden kurulan doğrudan bir oyun havası taşır: “Annem ödül olarak bana özel bir tepsi baklava yaptı. O kadar baklavayı ne mi yaptım? Hapur hupur yedim tabii ki. Şaka şaka! O kadar tatlıyı nasıl yiyeyim?” (DİÇ, 2016, s.58). ABG’de karakter, kendi başarısızlığını mizahla hafifleterek şakalaşır: “Tamam sesim kötü olabilirdi ama belki kalabalık bir koronun içinde fark edilmezdi... Tamam, tamam... Biraz değil bayağı bir uyum sorunu yaşadım.” (ABG, 2016, s.17). BNSK’de anlatıcı ile karakterler arasında dostane bir dil hâkimdir: “Taşkın pek çok, pek müthiş bir arkadaş. (Taşkın bu yazdıklarımı okuyorsun değil mi? Sonra ‘Beni niye hiç övmüyorsun?’ diye kızma bana.)” (BNSK, 2015, s.13). HKS’de yazar-okur ilişkisi üzerinden kurulan doğrudan hitap mizahı dikkat çeker: “Sevgili Sessiz; bana kalbin kadar temiz bu sayfayı ayırdığın için teşekkürler. Şaka şaka, şimdi sakın ol ve umutsuzluğa düşme.” (HKS, 2016, s.44). ABK’de mizah, anlatıcının kendi sözünü ironik biçimde düzeltmesiyle başlar: “Geçenlerde yine sahilde koşuyordum... Tamam haklısınız, koşmuyordum. Cümlemi düzelteyim: Geçen gün yine sahilde yürüyordum... Aaaaa! Siz de hemen yakalyorsunuz ya hu.” (ABK, 2013, s.65). BKVU’da anlatıcı, okuru kışkırtarak mizah kurar: “Ama ne yazdığımı şimdi söylemeyeceğim. Biraz daha merak edin, ahahahah meraklanınca çok daha sevimli görünüyorsunuz.” (BKVU, 2015, s.18). BBOB’da karakter, kendi ismiyle alay edilmesine tepki verirken aynı zamanda şakaya dâhil olur: “Kullanıcı adım: Çilgin Chocuk123 idi. Şşşşşt! Gülmeyin! ... Amaaan neyse ya, sen de gül, sen de sen de. Hep beraber gülelim.” (BBOB, 2016, s.45). KBYÇ’de mizah, diyalog temelli bir sözlü şakalaşma biçimindedir: “– Ooo Sessiz, ne kadar büyümüşsün, kocaman adam olmuşsun canım. – Teşekkürler Naciye teyze, ama biraz daha büyümeyi planlıyorum... – Aaaa şakacı seni!” (KBYÇ, 2016, s.30). EBİ’de anlatıcı, geciktirme ve kışkırtma yoluyla şaka yapar: “Böcek meselesini anlatmamı bekliyorsunuz, fakat size önce başka şeylerden bahsetmem gerek. Aaa, kızmayın hemen. Meraklandığımızda çok şeker görünüyorsunuz.” (EBİ, 2023, s.12). Son olarak BNBA’de kardeşler arası oyunlu bir şakalaşma görülür: “Bir gün koşarak odama girdi, ‘Buldum, acayip bir şey buldum!’ dedi... ‘İşte büyük icadım: Bitmeyen çorba. Çatalla çatalla dur!’” (BNBA, 2023, s.53).

4.2.7. Yergi Mizah Unsuru

Tablo 4. 9: Yergi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	12	27.27
KBYÇ	7	15.91
ABG	6	13.64
BKVU	6	13.64
EBİ	5	11.36
BBOB	4	9.09
BNBA	2	4.55
ABK	1	2.27
DİÇ	1	2.27
HKS	0	0.00
Toplam	44	100.00

Tablo 4.9 incelendiğinde, yergi mizah unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (12) adlı eserde yoğunlaştığı; KBYÇ (7), ABG (6), BKVU (6) ve EBİ (5) adlı eserlerin de bu eseri takip ettiği belirlenmiştir. Elde edilen veriler, yergi unsurunun eleştirel ve alaycı anlatımı güçlendiren önemli bir mizah unsuru olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık HKS (0) adlı eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı görülmektedir. BNSK’de yergi, cehalet ve önyargı eleştirisini komik bir kurguda sunar: “Rüyamda yarışmayı kazanıp Hollywood'a gittiğimi görüyordum... Neymiş efendim, ‘Kazancı Bedih ve Banyo Kazanı’yımış. Kabusumdaki jüri kazancı Bedih’in şahane sesli bir gazelhan olduğunu bilmiyordu galiba!” (BNSK, 2015, s.45). KBYÇ’de yergi, bireysel ilgisizlik ve umursamazlık eleştirisi üzerinden ilerler: “Bir insan atılan hiçbir pasla ilgilenmez mi ya hu? Hiç ilgilenmedi.” (KBYÇ, 2016, s.71). ABG’de yergi, çocukların aşırı hayal gücüne ve yetişkinlerin sabırsız tutumlarına yöneliktir: “Hayal gücü fazlasıyla gelişmiş 3 küçük afacanın elinde oyuncak olmuştum resmen. Yok dinozormuş, yok uzaylıymış! Peh! Duyduklarım hiç de mantıklı değildi.” (ABG, 2016, s.77). BKVU’da toplumsal iletişim zaafı ve dedikodu kültürü hicvedilmiştir: “Kulak Teyze... çenesi iki dakika bile durmaz. Anneannem bir gün ‘aramızda kalsın’ diyerek ona bir şey anlatmış. İki dakika sonra Limongillerin Sabiha’nın evinde o olay konuşuluyormuş.” (BKVU, 2015, s.80). BBOB’da mizah, kötü karakterin tutarsızlığına yönelir: “Ne kadar gereksiz hareketler bunlar ya hu!!! Virüsse de adam gibi bir virüslük yapsın.” (BBOB, 2016, s.154). EBİ’de yergi, spor seyirciliği üzerinden toplum eleştirisine dönüşür: “Adamın 85 dakika boyunca hakaret ettiği Sabri meğer oyunda bile yokmuş... Sırf bağırp çağırarak için evden kalkıp stadyuma gelinir mi?” (EBİ, 2023, s.15). BNBA’de ise yergi, kendini

bilmez ukalalara yönelir: “Kim ne söylerse söylesin, konu neyle alakalı olursa olsun muhakkak bir fikirleri oluyor... Konu bir memleket ise, hiç gitmemelerine rağmen doğma büyüme oralı olanlardan bile daha iyi bildiklerini iddia ediyorlar.” (BNBA, 2023, s.153). DİÇ’te anlatıcı, geleneksel görev paylaşımını alttan alta eleştirir: “Annem iki büklüm baklava açmaktan yorulduğu bir anda dinlenmek için arkasına yaslandı. Benim öyle merakla baktığımı görünce ‘Gel bakalım sessiz efendi. Biraz da sen aç.’ dedi.” (DİÇ, 2016, s.57). Son olarak ABK’de mizah, çocukça bir yanlış anlamamanın ironik biçimde yergiye dönüşmesiyle başlar: “Ben babamın adının Selim, anneminkinin ise Sakine olduğunu tam iki yaşındayken öğrendim... Neyse ki sonradan işin aslını öğrendim. Gülmeyin ya hu! Bana hep annem ve babam olduklarını söylediler.” (ABK, 2013, s.114).

4.2.8. Kafiye Mizah Unsuru

Tablo 4. 10: Kafiye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNBA	11	35.48
ABG	3	9.68
KBYÇ	3	9.68
HKS	3	9.68
BNSK	3	9.68
DİÇ	2	6.45
BKVU	2	6.45
BBOB	2	6.45
ABK	1	3.23
EBİ	1	3.23
Toplam	31	100.00

Tablo 4.10 incelendiğinde, kafiye unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNBA (11) adlı eserde yoğunlaştığı; ABG (3), KBYÇ (3), HKS (3) ve BNSK (3) adlı eserlerin ise benzer düzeylerde bu eseri takip ettiği belirlenmiştir. Elde edilen veriler, kafiye unsurunun ritim, ses uyumu ve dilsel oyun yoluyla mizahi anlatımı güçlendiren önemli bir unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu durum, bazı metinlerde kafiyenin mizahın temelini oluşturduğunu, bazılarında ise anlatıya ritmik bir zenginlik kazandırmak amacıyla sınırlı biçimde yer aldığını göstermektedir. İncelenen eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, kafiye mizah unsurunun hem karakter konuşmalarında hem de metin içi sözlü kültür göndermelerinde nasıl kullanıldığını açık biçimde

göstermektedir. BNBA’da güncel mizah unsurlarıyla harmanlanan kafiyeli dizeler görülür:

“Takvimler hep çok kalındır.

Çünkü aylardan Ocak Doğalgaz faturası kabarıktır.

Çünkü soğuktur Ocak.” (BNBA, 2023, s.14).

ABG’de halk edebiyatına özgü biçimsel yapı kullanılarak kelime oyunu mizahi bir ögeye dönüştürülmüştür: “İlim, ilim bilmektir/ İlim kendin bilmektir/ Sen kendini bilmezsen/ bu nice okumaktır.” (ABG, 2016, s.51). KBYÇ’te ses tekrarına dayalı neşeli bir ifade yer alır: “Su gelir güldür güldür işin yoksa uğraş, Cafer’i güldür.” (KBYÇ, 2016, s.65). HKS’de yer alan türkü alıntısı, hem kültürel hem de mizahi işlev taşır: “Ne bileyim rehber abi, ben Malabadi Köprüsü’nü sadece türkülerde var sanıyordum. Siz de bilirsiniz o türkü meşhur, çok neşelidir. ‘Malabadi Köprüsü, Malabadi Köprüsü, orada başladı bitti, şu garibin öyküsü.’” (HKS, 2016, s.125). BNSK’da ise sözcüklerin ses benzerliğiyle oluşturulan bir ifade dikkat çeker: “Servette şekil, hayatta tekil.” (BNSK, 2015, s.120). DİÇ’te okul coşkusu yansıtan dizeler aracılığıyla ritmik mizah oluşturulmuştur:

“Şimdi okullu olduk,

Gökyüzünü doldurduk.

Sevinçliyiz hepimiz.

Yaşasın uçuşumuz!” (DİÇ, 2016, s.81).

BKVU’da mizah, masalsi bir tekerleme formuyla kurulmuştur: “Yediler Dağı’nda yedi cüce / Onlar cüce dağ yüce / Sonunda kurtuldular / Himmet Ağa gelince.” (BKVU, 2015, s.53). BBOB’da şiirsel bir alıntı ile ritmik heyecan duygusu pekiştirilmiştir: “Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik / Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.” (BBOB, 2016, s.113). ABK’da günlük konuşmanın tekerleme havasına bürünmesiyle mizahi bir etki yaratılmıştır: “Aslında bizim konuşmalarımız çoğu zaman böyle tekerleme gibidir. Ama biraz farklı: Bizim evde bir Berber, bir Berber’e ya baba der, ya dede.” (ABK, 2013, s.18). EBİ’de modern müzik diline öykünen ritmik bir söyleyiş yer alır: “Yorganda kene var, kopar kopar genee var. Tey tey tey şappi şappi. Hadi eller havaya! Oturmaya mı geldik? Ooooooh yandan yandan.” (EBİ, 2023, s.61).

Tüm bu örnekler bir arada değerlendirildiğinde, “kafiye” mizah unsurunun incelenen eserlerde hem sözel ritmi güçlendiren hem de okurun dikkatini canlı tutan önemli bir anlatım aracı olduğu görülmektedir.

4.2.9. Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek Mizah Unsuru

Tablo 4. 11: Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BKVU	13	46.43
ABK	6	21.43
EBİ	3	10.71
BNSK	2	7.14
BBOB	2	7.14
ABG	1	3.57
BNBA	1	3.57
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
Toplam	28	100.00

Tablo 4.11 incelendiğinde, nesneyi farklı isimle isimlendirmek unsurunun yedi eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BKVU (13) adlı eserde yoğunlaştığı; EBİ (3) ve BNSK (2) adlı eserlerin ise bu eseri takip ettiği belirlenmiştir. Elde edilen veriler, nesnelere alışılmış adları dışında farklı biçimlerde adlandırılmasının mizahi anlatımı güçlendiren dikkat çekici bir unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık DİÇ (0), KBYÇ (0) ve HKS (0) adlı eserlerde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmediği görülmektedir. Bulgular, özellikle bazı metinlerde bu unsurun karakterlerin diliyle ilişkilendirilerek kimlik karışıklığı, yanlış anlam veya sözel oyun yoluyla mizahın merkezine yerleştirildiğini göstermektedir. İncelenen eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, bu unsurun hem isimlendirme hatalarından hem de bilinçli ad değişimlerinden doğan mizahi potansiyelini açık biçimde ortaya koymaktadır. BKVU’da yanlış adlandırma halk diline özgü bir doğallık içinde yer alır: “– Sen kimin çocuğusun? – Latife Neşe'nin çocuğuyum. – O kim ki? – Tanımıyor musunuz anneannemi? Hani şu tepedeki evde oturuyor. – Haaa, bizim Ekmek Nine'yi diyorsun.” (BKVU, 2015, s.26). EBİ’de adlandırma, mizahi bir grup kimliği yaratmak için kullanılmıştır: “Aradan bir saat geçti de geçti geçmedi esas haber kaynağının yanına gittiler. Beşne, Birka ve Hafiyeye teyzeler! Nam-ı diğer Altın Kızlar Haber Ajansı! İnsanların en gizli anılarından bil bile haberi olan Altın Kızlar... dedikoduyla yaymakta da oldukça cömertlerdir.” (EBİ, 2023, s.32).

BNSK’da oyun sırasında karakterlere verilen yeni adlar aracılığıyla mizah üretilmiştir: “Bugün hangi süper kahramansın” oyunu için, önce bir süper kahraman listesi hazırlamak gerekiyor... Mesela bir keresinde ben, Cafer ve Taşkın aramızda kura çekmiştik. Kızınca ela renkli bir deve dönüşen Ela Dev Adam çıkmıştı.” (BNSK, 2015, s.15). BBOB’da nesneleşmiş karakterle yapılan isimlendirme, teknolojik mizah boyutu kazanır: “Ben antivirüs programıyım. Adım Aksakallı Devre. Size hediye edilen tabletlerde çok tehlikeli bir virüs var. Bana cevap vererek beni aktifleştirdin.” (BBOB, 2016, s.54). BNBA’da ise bilinmeyen bir varlığa isim verme süreci, mizahi bir anlam kazanır: “Aylardır canavar, UFO, gulyabani, mutasyonik canlı ve daha pek çok şeyi zannettiğim o ‘şey’ meğer bir çocukmuş. Bu bilginin iki önemi var. 1- Artık sürekli ‘şey’ demek zorunda kalmayacağım. Hatta bir isim bile verebiliriz ona. Rafbebesi diyelim isterseniz.” (BNBA, 2023, s.72). ABG’de kelimelerin isimleştirilmesi toplumsal eleştiriye dönüştürülür: “Obezite timimizin çalışmaları sonucunda Dobik Buğra’nın başını çektiği abur-cuburcular objektiflerimize yakalandı.” (ABG, 2016, s.39). ABK’da karakterin dil sürçmesi, nesnenin yanlış isimlendirilmesiyle mizah yaratır: “Dilim dönmediği için kahraman yerine, kayyaman, kayyamağ, kahyaya diyebiliyormuşum. En son Kahraman Amcaya kaydırarak demişim. O gün bugündür adını söylemek yerine bakkal amca diyorum. Hem böyle daha kısa ve net oldu.” (ABK, 2013, s.20). DİÇ, KBYÇ ve HKS adlı eserlerde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmemiştir. Tüm bu örnekler bir arada değerlendirildiğinde, “nesneyi farklı isimle isimlendirmek” unsurunun incelenen eserlerde çoğunlukla çocuk dili, yanlış anlam, lakap oluşturma ve toplumsal adlandırma biçimleri üzerinden mizah ürettiği görülmektedir.

4.2.10. Saraka Mizah Unsuru

Tablo 4. 12: Saraka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	9	60.00
BKVU	2	13.33
BBOB	2	13.33
ABG	1	6.67
HKS	1	6.67
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
EBİ	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	15	100.00

Tablo 4.12 incelendiğinde, saraka unsurunun yalnızca beş eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (9) adlı eserde yoğunlaştığı; BKVU (2) ve BBOB (2) adlı eserlerde ise daha sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, saraka unsurunun alaycı ve küçümseyici söylemler aracılığıyla mizahi anlatımı güçlendiren bir unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), KBYÇ (0), EBİ (0) ve BNBA (0) adlı eserlerde ise bu mizah unsuruna hiç rastlanmadığı görülmektedir. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, “saraka” unsurunun çoğunlukla karakterler arası diyaloglarda, alaycı üslup ve ironik ifadeler aracılığıyla kurulduğunu göstermektedir. BNSK’da “saraka”, açık biçimde kahramanlar arası konuşmalarda belirginleşir. Çoksüpermen’in alaycı üslubu, karakterin saflığıyla kurulan tezat üzerinden mizah yaratır: “Ben bunları söylerken Cafer, Taşkın ve yazar abi dahil herkes bana gülüyordu. En çok da Çoksüpermen gülüyordu! – Ahahahaha! Gerçekten uçtuğumu mu sanıyordun? Ahahahahaha, gözümden ışın çıktığına da inanıyorsundur şimdi sen! Ahahahaha! – Çıkmıyor mu?! Onda da mı kandırdın bizi! Hayın kahraman! Zalım kahraman!” (BNSK, 2015, s.67). BKVU’da toplumsal statüyle ilgili gözlemler üzerinden geliştirilen alaycı yorum, ince bir saraka örneği oluşturur: “Sofraya oturduğumuza köy işi tabak çanaklar, köyde yapılmış tereyağı, yeni sağılmış süt, Taşkınlar için hayal kırıklığı olmuştu. Tatil köyündeki lüksten sonra normal tabi.” (BKVU, 2015, s.174). BBOB’da ise bu mizah türü, türler arası diyalog aracılığıyla ironik bir karşılaşmaya dönüşmektedir: “Olmaz ama, siz olduğunu düşünün. Ayı, ilk kez bir tavuk görüyormuş. – Ne kadar küçüksünüz. Sizin türünüz, hep böyle midir? – Evet, hatta daha küçüklerimiz de var. Bodur piliçler ve civcivler. Ayı bey, siz de epey iriymişsiniz. Hep mi böyle irisiniz yoksa hobi olarak mı bu kadar büyüdünüz? – Biz hep böyle kocamanızdır. Ayıyız biz ayı!” (BBOB, 2016, s.119). ABG’de karakterin alaycı bir biçimde durumu tersine çevirmesi bu türün tipik bir örneğidir: “Beyefendi şu anda ben doktor sayılırım. Utanmanıza gerek yok. Hem atalarımız ne demiş, ‘Derdini söyleyemeyen derman bulamaz.’ Bu sizin durumunuzda, ‘Derdini göstermeyen derman bulamaz oluyor.’” (ABG, 2016, s.49). HKS’de anlatıcının kendi durumunu abartılı bir serzenişle eleştirmesi, sarakaya dayalı bir yakınma biçiminde yansıtılmıştır: “Vay benim dertli başım. Vay benim yorgun ayaklarım. Gez... Gez... Gez... Nereye kadar? Ben hep derim, oturalım paşa paşa sınıfımızda, dersimizi yapalım ya hu! Ne işimiz var bizim orada burada? Ama yooook, azıcık havalar

güzelleşince illa her hafta bir yere gideceğiz.” (HKS, 2016, s.32). ABK, DİÇ, KBYÇ, EBİ ve BNBA eserlerinde ise bu mizah biçimine rastlanmamıştır. Tüm bu örnekler bir arada değerlendirildiğinde, “saraka” unsurunun incelenen eserlerde alay, hiciv ve ironiyi birleştirerek dilin farklı yapısını açığa çıkardığı görülmektedir.

4.2.11. Saçma Kelime Mizah Unsuru

Tablo 4. 13: Saçma Kelime Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNBA	5	33.33
EBİ	3	20.00
ABG	2	13.33
BBOB	2	13.33
ABK	1	6.67
KBYÇ	1	6.67
BNSK	1	6.67
DİÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BKVU	0	0.00
Toplam	15	100.00

Tablo 4.13 incelendiğinde, saçma kelime mizah unsuruna yedi kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; BNBA (5), EBİ (3), ABG (2), BBOB (2), KBYÇ (1), BNSK (1) ve ABK (1) şeklindedir. Elde edilen veriler, “saçma kelime” unsurunun en yoğun biçimde BNBA ve EBİ adlı eserlerde kullanıldığını; buna karşılık DİÇ, HKS ve BKVU adlı eserlerde bu mizah unsuruna yer verilmediğini göstermektedir. Bulgular, anlamsız kelimeleri özellikle çocukların dil oyunlarına ve konuşma ritmine uygun biçimde kullandığını, bazılarının ise dilin gerçeklik sınırlarını daha sınırlı ölçüde zorladığını ortaya koymaktadır. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, “saçma kelime” unsurunun hem anlatıcı diliyle hem de karakter konuşmaları aracılığıyla oluşturulduğunu göstermektedir. BNBA’da anlamsız kelimeler bir dizi sıfat ile birleşir: “Geçtiğimiz yıllarda özgürlüğümüze saygı duymayan eciş bücüş, dandik mandik, salyalı sümüklü tipler ortaya çıkıp bunları elimizden almak istediler.” (BNBA, 2023, s.111). EBİ’de ise markalaşmış kelime dizilişleriyle alaycı bir gönderme yapılır: “Pes Yuh Höst Turizm.” (EBİ, 2023, s.152). ABG’de karakterin tıbbi terimi gülünç bir biçimde yeniden üretmesi, anlamsız ama eğlenceli sözcük dizileriyle sağlanmıştır: “Geçenlerde bizim gazeteden iyi olmasın bir gazetede okumuştum: Hamburger, cips ve şekerleme gibi abur cuburla sağlıksız besleniyormuşuz. Bu yüzden

obezite çağımızın en büyük hastalıklarından biri haline gelmiş. Daha anlaşılır bir şekilde söylemem gerekirse: Tıbbi şişmanlık, şişkoluk, dombilidomdomluk, dobiklik...” (ABG, 2016, s.37). BBOB’da saçma kelimeler, dijital oyun dünyasından türetilen hayali isimlerle mizah oluşturur: “Fareçu, Tospiktörtül, Ejdercan gibi ender Pohomonlardan bulmuşlar mıdır? Taşkın ve Cafer kaç level oldular acaba? Sonunda dayanamayıp sildiğim oyunu geri yükledim. Cafer ve Taşkın’ı da yanıma alıp attım kendimi sokaklara.” (BBOB, 2016, s.41). KBYÇ’te saçma kelimeler, çocuk karakterin anlamsız dil üretimiyle oyun haline gelir: “– Hayır. – Zıbavn da hopaninay daranom? – Hı? – Yok bir şey yok...” (KBYÇ, 2016, s.57). BNSK’da saçma kelimeler, dil karışıklığına dayalı bir mizah yaratır: “– Sessiz Sakinin yazarı. Kaşıklıadam sen misin? – Tam tersi abi. – Zisses Nikas’ni ırazayi İlkışak Mada nes nisim? – Cafer senin İngilizcen iyidir galiba İngilizce konuşmaya başladı bu abi.” (BNSK, 2015, s.59). ABK’da çocukların yaptığı gürültüye mizahi bir ad bulma çabası, anlamca saçma ama ses bakımından komik bir sözcükle somutlaşır: “Bir şeyi yanlış yapıyor olmalıydık. Galiba yanlış olan kısım, hepimizin başka şarkılar söylüyor oluşuydu. Bir kere televizyonda bunun için ‘kakafoni’ dediklerini duymuştum. Babaannem ise buna ‘gıydırığıy’ diyor. Biz en iyisi ‘gürültü’ deyip geçelim. Evet, bizim yaptığımız şey gürültüden öteye gitmiyordu.” (ABK, 2013, s.28). DİÇ, HKS ve BKVU eserlerinde bu mizah türüne rastlanmamıştır. Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, “saçma kelime” unsurunun incelenen eserlerde dilin sınırlarını zorlayan oyunbaz bir mizah anlayışını temsil ettiği görülmektedir.

4.2.12. Kes Yapıştır Söz Mizah Unsuru

Tablo 4. 14: Kes Yapıştır Söz Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
KBYÇ	5	35.71
BBOB	3	21.43
BKVU	2	14.29
BNBA	2	14.29
ABK	1	7.14
BNSK	1	7.14
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
HKS	0	0.00
EBİ	0	0.00
Toplam	14	100.00

Tablo 4.14 incelendiğinde, kes yapıştır söz unsurunun yalnızca altı eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle KBYÇ (5) ve BBOB (3)

adlı eserlerde yoğunlaştığı; BKVU (2) ve BNBA (2) adlı eserlerde ise daha sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, kes yapıştır söz unsurunun kalıp ifadelerin beklenmedik biçimlerde kullanılması yoluyla mizahi anlatımı destekleyen bir unsur olarak öne çıktığını göstermektedir. Buna karşılık DİÇ (0), ABG (0), HKS (0) ve EBİ (0) adlı eserlerde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmediği görülmektedir. Bu durum, kelimenin biçimsel yönünü çocukların dil oyunlarına yakın biçimde kullanıldığını bu unsurun metinlerinde sınırlı tutulduğunu düşündürmektedir. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, “kes yapıştır söz” unsurunun hem karakterlerin dilinde hem de anlatıcının yaratıcı adlandırmalarında kullanıldığını göstermektedir. KBYÇ’te karakterin hayal gücüyle üretilmiş bir varlık, kelime parçalarının birleşimiyle mizah yaratır: “Şimdi keşke Dedek-tiftik keçisi burada olsaydı. Hem Altın Kızların ağzından doğru düz laf alırdı. Hem de tüm bilinmeyenlere yanık bulurdu. Aaaah... Aaah... Ama ne yazık ki gelmesi imkânsız. Çünkü sizin de bildiğiniz gibi Dedek-tiftik keçisi sadece yazdığım hikayelerde geçen bir kahraman.” (KBYÇ, 2016, s.35). BBOB’da ise karakterin adı, çağın dijital mizah anlayışına gönderme yapan bir kelimeye dönüşür: “– Sen kimsin? – Arkadaşlar bana Virüvik der, ama siz beni Virüs olarak tanıyorsunuz. Ekrandaki tüylü yaratık canımı sıkıyordu. Aksakallı Devre’ye verdiğimiz sözü tutmalıydık.” (BBOB, 2016, s.57). BKVU’da anlatıcı kendi davranışını yeni bir kelimeyle tanımlar: “Gerçi böyle durumlarda tam uyanmamış oluyorum. Gözümle değil burnumla görüyorum. Anlayacağınız ben uyur gezer değil UYURGEZERYER’ im.” (BKVU, 2015, s.58). BNBA’da ise kelime parçalarının birleşimi, karakterin lakabına dönüşerek dilsel bir yaratıcılık sergiler: “Bu duruma canım çok sıkılmıştı. Beni böyle dertli görünce, kır saçlı kırtasiyecimiz Pamuk ninemiz Asiye teyze gelip durumu sordu. Bir insanın saçları ancak bu kadar güzel beyazlayabilirdi. Hatta bu sebeple ona Kır-t-Asiye teyze derdik.” (BNBA, 2023, s.12). BNSK’da kelime oyunu, atasözü yapısına yerleştirilerek parodiyle iç içe geçer: “Yarasadamın yanına gitmeden önce yarasaları araştırmam gerektiğini düşündüm. Hemen telefonumu çıkartıp arama motoru ‘ARAYAN BELASINI DA BULUR MEVLASINI DA’ ya yarasaları sordum. Ne enteresan hayvanlarmış meğer ya hu!” (BNSK, 2015, s.111). ABK’da karakterin konuşma bozukluğu mizahın temelini oluşturur: “Taşkın ‘r’ harflerini söyleyemediği için bana ‘can aykadaşım’ der. Ee can aykadaşım, can aykadaşım diye diye Cankadaş’a dönüştü. Zamanla bunu çok sevdik ve öyle kaldı. Nasıl? Sizce de güzel değil mi?”

(ABK, 2013, s.8). DİÇ, ABG, HKS ve EBİ adlı eserlerde ise bu mizah biçimine yer verilmemiştir. Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, “kes yapıştır söz” unsurunun incelenen eserlerde dilin biçimsel yönünü eğlenceli bir oyun alanına dönüştürdüğü görülmektedir.

4.2.13. Zıt Anlamlı Kelime Mizah Unsuru

Tablo 4. 15: Zıt Anlamlı Kelime Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
ABG	3	25.00
BNSK	2	16.67
ABK	1	8.33
DİÇ	1	8.33
KBYÇ	1	8.33
HKS	1	8.33
BKVU	1	8.33
EBİ	1	8.33
BNBA	1	8.33
BBOB	0	0.00
Toplam	12	100.00

Tablo 4.15 incelendiğinde, zıt anlamlı kelime mizah unsuruna dokuz kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; ABG (3), BNSK (2), BKVU (1), ABK (1), DİÇ (1), KBYÇ (1), HKS (1), EBİ (1) ve BNBA (1) şeklindedir. Elde edilen veriler, zıt anlamlı kelime unsurunun en yoğun biçimde ABG ve BNSK adlı eserlerde kullanıldığını; buna karşılık yalnızca BBOB adlı eserde bu mizah unsuruna yer verilmediğini göstermektedir. Bu dağılım, mizahın karşıtlık ilişkileri üzerinden kurulduğunu, anlam zıtlığının özellikle çocuk anlatılarda dikkat çekici bir ironi, tezat ya da oyun unsuru olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. ABG’de başlık düzeyinde kelime zıtlığı vurgulanmıştır: “AZ ACAR MUHABİRİN ÇOK SES GETİREN GAZETESİ” (ABG, 2016, s.33). BNSK’da modern dünyanın hızına karşı salyangozun yavaşlığı arasında anlamca zıtlık kurularak ironik bir durum yaratılmıştır: “İnsanların daha hızlı arabalara binmek için sürekli uğraştıkları, daha hızlı iletişim kurmak için telefon ve internet kullandıkları bir devirde salyangoz kadar yavaş olmak çok enteresandı.” (BNSK, 2015, s.80). BKVU’da anlatıcının yaşlılığa dair ifadesinde “çok yaşa ama çok da çok yaşama” biçimindeki tezat hem dilsel bir oyun hem de bilgece bir mizah örneğidir: “Aleyküm selaaam evladım. Çok yaşa ama çok da çok yaşama. Hayırlı yaşa.” (BKVU, 2015, s.94). ABK’de başlıktaki karşıtlık mizahın temelini oluşturur: “Hormonlu Domates, Hormonsuz Telaşa Karşı” (ABK, 2013, s.37). DİÇ’te anlatıcı, bir rüyayı hem olumlu hem olumsuz uçlarda değerlendirerek ironik bir zıtlık kurar: “Ne

enteresan bir rüyaydı değil mi? Başı eğlenceli, sonu korkunç, bitişi ise ilham verici!” (DİÇ, 2016, s.86). KBYÇ’de mevsimlerin karşıt özellikleri mizahın odağı olur: “Mesela yaz aylarında sıcaktan bunalırım, keşke kış gelse diye dua ederim. Kış aylarındaysa soğuktan ve kat kat giyinmekten sıkılıp, keşke hemen yaz gelse diye dua ederim.” (KBYÇ, 2016, s.46). HKS’de diyalog biçiminde kurulan karşıt anlamlar, karakterlerin kişilik farklarını mizahi biçimde açığa çıkarır:

“Taşkın: ‘Az laf çok iş’

Sessiz: ‘Çok laf hiç iş’” (HKS, 2016, s.111).

EBİ’de karşıtlık “minimum hareket, maksimum yatış” biçiminde ritmik bir ifadeye dönüştürülmüştür: “Babam hafta içi çok çalıştığı için doya doya uyuduğu tek gün olan pazar sabahlarını minimum hareket maksimum yatışla geçirir.” (EBİ, 2023, s.46). BNBA’da ise başlıktaki kelime karşıtlığı mizahın merkezindedir: “BİR SESSİZ SAKİN’İN GÜRÜLTÜLÜ OLMASI İÇİN GEREKENLER” (BNBA, 2023, s.128). BBOB’da bu unsura rastlanmamıştır.

4.2.14. Kelimelerin Saçma Dizilişi Mizah Unsuru

Tablo 4. 16: Kelimelerin Saçma Dizilişi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	2	28.57
ABG	1	14.29
KBYÇ	1	14.29
HKS	1	14.29
EBİ	1	14.29
BBOB	1	14.29
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
BKVU	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	7	100.00

Tablo 4.16 incelendiğinde, kelimelerin saçma dizilişi mizah unsuruna altı kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; BNSK (2), ABG (1), KBYÇ (1), HKS (1), EBİ (1) ve BBOB (1) şeklindedir. Elde edilen veriler, kelimelerin saçma dizilişi unsurunun en yoğun biçimde BNSK adlı eserde kullanıldığını; ayrıca ABG, KBYÇ, HKS, EBİ ve BBOB adlı eserlerde de bu mizah unsuruna yer verildiğini göstermektedir. Buna karşılık ABK, DİÇ, BKVU ve BNBA adlı eserlerde bu unsura

rastlanmamıştır. BNSK’de saçma diziliş, sözcüklerin art arda anlamsız biçimde yinelenmesiyle oluşturulur: “Be Be Be Bebek Bebeklemek Beklemek!” (BNSK, 2015, s.44). ABG’de karakterin bir kelimeyi doğru hatırlayamayıp farklı biçimlerde tekrarlaması, dilsel kayma üzerinden mizah yaratır: “O işte. Hani şu neydi adınız? Dedektördek miydi? Dedektirt miydi? Neyse işte.” (ABG, 2016, s.48). KBYÇ’de karakterin heyecanla kurduğu tutarsız ve iç içe geçmiş cümleler, konuşma akışının kontrolsüzlüğünden doğan mizahı temsil eder: “Yok yok bizde olmaz. Bizde şey var şey oldu. Şeyden şey ettik. Yani olmaz bize gidemeyiz. Gitmeyelim size gidelim daha iyi.” (KBYÇ, 2016, s.107). HKS’de dil, gereksiz isim yığılması yoluyla karmaşık hâle gelir: “Sakingillerin Sessiz ve Erçelgillerin Taşkın.” (HKS, 2016, s.110). EBİ’de anlatım, yineleme yoluyla ironik bir ritim oluşturur: “Takip takip büyüyen bir yorgunluk vardır.” (EBİ, 2023, s.124). BBOB’da ise anlatıcı, oyunların niteliklerini art arda sıralayarak sözel bir taşkınlık yaratır: “Koşmalılar, konuşmalılar, saklanmalılar, şarkılılar, türküüllüler, toplular, topsuzlar, kaçmalılar, kovalamacalılar, yazmalılar, çizmeliler, atlamalılar, zıplamalılar ohooo daha niceleri...” (BBOB, 2016, s.170). Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, kelimelerin alışılmadık dizilişine dayalı mizah unsurunun çocuk kitaplarında dilin mantıksal yapısını esnettiği; ses, tekrar ve ritim gibi öğeler aracılığıyla eğlenceli bir karmaşa oluşturma eğilimi gösterdiği söylenebilir. Bu durumun, çocuk okurun dilin sınırlarını keşfetmesine, sözcüklerin biçimsel olanaklarıyla etkileşime girmesine ve anlamsızlık üzerinden yaratıcılığı fark etmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

4.2.15. Tekrarlı Kafiye Mizah Unsuru

Tablo 4. 17: Tekrarlı Kafiye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
ABG	1	20.00
KBYÇ	1	20.00
BNSK	1	20.00
BBOB	1	20.00
BNBA	1	20.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BKVU	0	0.00
EBİ	0	0.00
Toplam	5	100.00

Tablo 4.17 incelendiğinde, tekrarlı kafiye mizah unsuruna beş kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; ABG (1), KBYÇ (1),

BNSK (1), BBOB (1) ve BNBA (1) şeklindedir. Elde edilen veriler, tekrarlı kafiye unsurunun ABG, KBYÇ, BNSK, BBOB ve BNBA adlı eserlerde kullanıldığını; buna karşılık ABK, DİÇ, HKS, BKVU ve EBİ adlı eserlerde bu mizah unsuruna rastlanmadığını göstermektedir. Eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, tekrarlı kafiye unsurunun çocukların oyun diliyle, müzikal ritim algısıyla ve dilin ses boyutuyla kurdukları yaratıcı ilişkiyi yansıtmaya eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. ABG’de ses tekrarına dayalı bir ifade yer alır: “Kütür kütür kültür, çatır çatır sanat.” (ABG, 2016, s.151). KBYÇ’te karakterin arkadaşlık vurgusu ritmik bir biçimde pekiştirilmiştir: “Cankadaşım ca, cankadaşım fer, cankadaşım Cafer.” (KBYÇ, 2016, s.95). BNSK’da kelime tekrarlarıyla kurulan ses oyunu, sözcüğün biçimsel değişimine dayalı eğlenceli bir anlatı yaratır: “Örümcek! Örüncek! Örücek! Örümcekler! Örüncekler! Örücekler!” (BNSK, 2015, s.73). BBOB’da ise halk kültüründeki çocuk oyunlarına gönderme yapılır; anlatıcı, tekerleme benzeri dizelerle tekrarlı uyaklı yapıyı örnekler: “Yağ satarım, bal satarım / Ustam hasta ben satarım / Ustamın kürkü sarıdır / Satsam on beş liradır / Zambak zumbak / Dön de arkana bak.” (BBOB, 2016, s.175). BNBA’da ise anlatıcı, tekrarlardan oluşan ritmik bir söyleyişle bekleyiş heyecanını ifade eder: “Yatcaz kalkcaz, yatcaz kalkcaz, aybaşı olacak, markete gitcez.” (BNBA, 2023, s.88). Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, tekrarlı kafiye unsurunun incelenen eserlerde ritim, ses ve oyun duygusunu öne çıkaran bir mizah biçimi olarak işlev gördüğü söylenebilir.

4.2.16. Zıdır Bilmecce Mizah Unsuru

Tablo 4. 18: Zıdır Bilmecce Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
DİÇ	1	100.00
ABK	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	1	100.00

Tablo 4.18 incelendiğinde, zıdır bilmecce mizah unsuruna yalnızca bir kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; DİÇ (1), ABK (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), BNSK (0), BKVU (0), EBİ (0), BBOB (0) ve BNBA (0)

şeklindedir. Elde edilen veriler, zıpır bilmece unsurunun yalnızca DİÇ adlı eserde kullanıldığını; diğer eserlerde ise bu mizah unsuruna rastlanmadığını göstermektedir. DİÇ’te bilmece biçiminde sunulan kısa diyaloglarda hem kelime oyunları hem de anlamsal tersyüz etme kullanılmıştır: “Bir elma neden halay çeker? Tabii ki kurtlarını dökmek için.” / “Denizin ortasında ne var? Hayır, bilemediniz. Ada değil. N var. De-n-iz.” (DİÇ, yıl, s.16). Bu örneklerde, kelime içinde harf vurgusu yoluyla oluşturulan esprilerin, çocukların dil oyunlarına yatkınlığıyla örtüşen bir mizah anlayışını yansıtmaya eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, zıpır bilmece unsurunun çocuk okurda tahmin etme ve şaşırma duygularını eş zamanlı olarak harekete geçirebilen, dilsel farkındalığı oyunlaştırma yoluyla mizah üreten bir anlatım biçimi olarak değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır.

4.2.17. Kavramsal Açıdan Yanlış Ses Mizah Unsuru

Tablo 4. 19: Kavramsal Açıdan Yanlış Ses Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	1	100.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	1	100.00

Tablo 4.19 incelendiğinde, kavramsal açıdan yanlış ses mizah unsuruna yalnızca bir kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; EBİ (1), ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), BNSK (0), BKVU (0), BBOB (0) ve BNBA (0) şeklindedir. Elde edilen veriler, kavramsal açıdan yanlış ses unsurunun yalnızca EBİ adlı eserde kullanıldığını; diğer eserlerde ise bu mizah unsuruna rastlanmadığını göstermektedir. Bu durum, mizahın özellikle işitsel bir unsurun yanlış algılanması veya bağlam dışı bir sesle ilişkilendirilmesi yoluyla oluşturulduğunu ortaya koymaktadır. EBİ’de karakter, bulunduğu ortamın sessizliğinde duyduğu sesi yanlış biçimde tanımlar ve bu yanlış algı, durumu komik hâle getirir: “Koskoca bir döşeğin üstündeydim... Soluma dönünce yataktan sarkan koca bir el ve koca bir ayak gördüm. Fon müziği olarak ise pancar motoru çalışıyordu galiba.” (EBİ, 2023, s.72).

4.2.18. Fıkra Mizah Unsuru

Tablo 4. 20: Fıkra Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	1	100.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	1	100.00

Tablo 4.20 incelendiğinde, ilgili mizah unsuruna yalnızca bir kitapta yer verildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; EBİ (1), ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), BNSK (0), BKVU (0), BBOB (0) ve BNBA (0) şeklindedir. Elde edilen veriler, ilgili mizah unsurunun yalnızca EBİ adlı eserde kullanıldığını; buna karşılık diğer dokuz eserde bu mizah unsuruna rastlanmadığını göstermektedir. EBİ adlı eserde karakter, karşısındaki kişiyi eğlendirme amacıyla bir fıkra anlatmaya çalışır. Ancak bu çaba, klasik bir “Bir Fransız, bir Alman, bir İngiliz...” kalıbıyla başlayan geleneksel fıkra formuna yapılan göndermeyle mizahi bir etki oluşturur: “Bülent Bey size bir fıkra anlatayım mı? – Hayır! – Yoook, ‘hayır’ demekle olmaz. Gülelim eğlenelim değil mi? Bu fıkrayı dinleyin çok güleceksiniz. Bir Fransız bir Alman bir İngiliz yolda gidiyormuş. Temel onları görmüş. ‘Yine mi siz?’ demiş. AHAHAHAHA çok komik değil mi?” (EBİ, 2023, s.84).

4.3. Görsel Mizah Unsurları

Tablo 4. 21: Görsel Mizah Unsurlarının Dağılımı

Mizah Unsuru	Frekans (f)	Yüzde (%)
Uçuk Abartı	236	51,87
Kavramsal Tutarsızlık	99	21,76
Karikatürleştirme Esprileri	58	12,75
Kostüm	25	5,49
Abartılı Küçültme	19	4,18
Fiziksel Deformasyon	16	3,52
Maskeleme	2	0,44
Toplam	455	100

Tablo 4.21 incelendiğinde, incelenen eserlerde en sık karşılaşılan görsel mizah unsurunun Uçuk Abartı (%51,87 – 236 örnek) olduğu görülmektedir. Bu unsuru, Kavramsal Tutarsızlık (%21,76 – 99 örnek) izlemektedir. Elde edilen veriler, bu iki

mizah unsurunun toplamda görsel mizah örneklerinin büyük bir bölümünü oluşturduğunu göstermektedir. Diğer öne çıkan unsurlar arasında Karikatürleştirme Esprileri (%12,75 – 58 örnek), Kostüm (%5,49 – 25 örnek), Abartılı Küçültme (%4,18 – 19 örnek) ve Fiziksel Deformasyon (%3,52 – 16 örnek) yer almaktadır. En az rastlanan unsur ise Maskeleye (%0,44 – 2 örnek) olduğu belirlenmiştir. Bu dağılım, incelenen eserlerde özellikle abartı ve uyumsuzluk temelli görsel mizah öğelerinin belirgin biçimde ön plana çıktığını göstermektedir.

4.3.1. Uçuk Abartı Mizah Unsuru

Tablo 4. 22: Uçuk Abartı Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BKVU	35	14.17
ABG	31	12.55
DİÇ	28	11.34
BNBA	26	10.53
BBOB	23	9.32
HKS	21	8.50
EBİ	20	8.10
BNSK	19	7.69
ABK	17	6.88
KBYÇ	16	6.50
Toplam	246	100.00

Tablo 4.22 incelendiğinde, ilgili mizah unsuruna ilişkin bulguların özellikle BKVU (35), ABG (31) ve DİÇ (28) adlı eserlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşılık ABK (17) ve KBYÇ (16) adlı eserlerde bu unsurun daha sınırlı düzeyde kullanıldığı belirlenmiştir. BKVU’da karakterin tembelliği mizahi bir aşırılıkla sunulur: “Elimde olsa yirmi dört saatin yirmi beş saatinde yatabilirim evelallah” (BKVU, 2015, s.24). ABG’de çocuk modasının değişimi toplumsal bir olaya dönüştürülür: “Geçtiğimiz sene zıpladığında ışıklar saçan ve roket serisi sesi çıkaran ayakkabı modasına Kâmil öğretmenin sınıfı yön vermişti” (ABG, 2016, s.34). DİÇ’te sıradan bir ev işi neredeyse epik bir mücadeleye dönüşür: “Perdeleri alıp camın önüne geçtiğimde o cam sanki şehirler arası otoyola dönüşüyor. Baktıkça uzuyor, baktıkça uzuyor” (DİÇ, 2016, s.36). BNBA’da sabah uyanma hâli bir akışkanlık metaforuyla aktarılır: “Adeta sırt üstü yataktan aşağıya akıyordum” (BNBA, 2023, s.9). BBOB’da mahallenin teknolojik dönüşümü abartılı bir sahneyle betimlenir: “Bebesi, dedesi, bakkalı, berberi herkesin elinde tablet vardı... Resmen dev bir internet kafede yaşıyorduk” (BBOB, 2016, s.21). HKS’de hayvanlara ilişkin bilgilerin aşırılaştırılması mizahi bir algı sapması oluşturur: “Bir deve kuşu yumurtası yirmi dört tavuk yumurtası büyüklüğünde olabiliyormuş. Tek

yumurtayla bizim mahalle doyar herhalde” (HKS, 2016, s.26). EBİ’de panik duygusu büyütülerek felaket mizahına dönüşür: “Bütün mahalleyi ultra mega dev böcekler basmıştı” (EBİ, 2023, s.9). BNSK’da kahramanlık söylemi parodileştirilir: “Tüm mazlumların, çaresizlerin, gariplerin, emekli, dul ve eğitimlerin ona ihtiyacı vardı!” (BNSK, 2015, s.41). ABK’da günlük bir eylem olan bakkala gitme, olimpiik bir başarıya dönüştürülerek mizah yaratılır: “Uluslararası bakkala gitme olimpiyatları olsa merdiven inme dalında kesinlikle altın madalya kazanırdım” (ABK, 2013, s.26). Son olarak KBYÇ’de düşüncenin büyütülmesi soyut bir kavramın devasa bir yapıya dönüşmesiyle mizahi bir hâl alır: “Saçmalığı düşünürsek saçmalık büyür ve Saçmadağ olur. Saçmadağ dünyanın en büyük dağıdır. Everest’ten ve Ağrı Dağı’ndan bile daha büyük bir dağıdır” (KBYÇ, 2016, s.36). Bu örnekler, incelenen eserlerde mizahın çoğunlukla abartı, çarpıtılmış algı ve gündelik olayların olağandışı biçimde genişletilmesi yoluyla kurulduğunu düşündürmekte; bu anlatımın çocuk okura hem güldürü hem de düşünme olanağı sunma potansiyeli taşıdığını göstermektedir.

4.3.2. Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsuru

Tablo 4. 23: Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

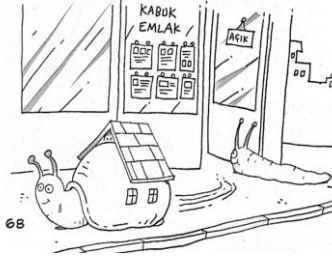
Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	22	22.22
BNBA	14	14.14
BKVU	13	13.13
HKS	11	11.11
BNSK	11	11.11
BBOB	9	9.09
DİÇ	7	7.07
ABK	7	7.07
KBYÇ	4	4.04
ABG	1	1.01
Toplam	99	100.00

Tablo 4.23 incelendiğinde, ilgili mizah unsurunun on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların dağılımı; EBİ (22), BNBA (14), BKVU (13), HKS (11), BNSK (11), BBOB (9), DİÇ (7), ABK (7), KBYÇ (4) ve ABG (1) şeklindedir. Elde edilen veriler, bu mizah unsurunun özellikle EBİ, BNBA ve BKVU adlı eserlerde yoğun biçimde kullanıldığını; buna karşılık KBYÇ ve özellikle ABG adlı eserlerde oldukça sınırlı düzeyde yer aldığını göstermektedir.

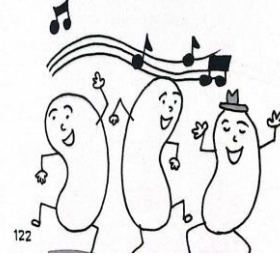
Şekil 4. 1: Kavramsal Tutarsızlık Mizah Unsurlarına Ait Karikatürler

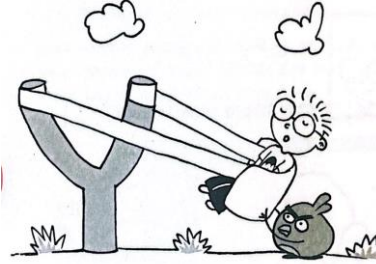
Kaynak: (HKS, 2016, s. 25)

Kaynak: (BNBA, 2023, s. 68)

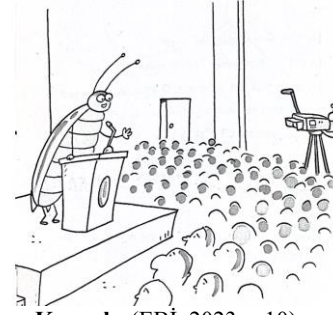
Kaynak: (KBYÇ, 2016, s. 122)

Kaynak: (BBOB, 2016, s.110).

Kaynak: (ABG, 2016, s.101).

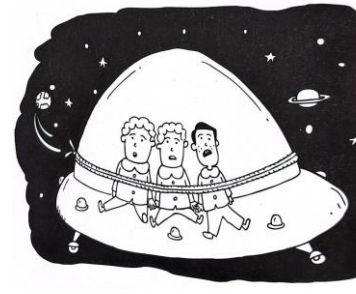
Kaynak: (EBİ, 2023, s.10).

Kaynak: (DiÇ, 2016, s.81)

Kaynak: (BKVU, 2015, s.19).

Kaynak: (ABK, 2013, s.94)

Kaynak: (BNSK,2015, s.70)

4.3.3. Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsuru

Tablo 4. 24: Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

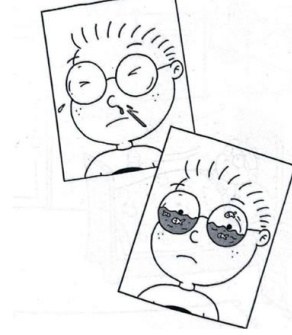
Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
HKS	12	20.69
BNSK	12	20.69
EBİ	12	20.69
BKVU	8	13.79
BBOB	5	8.62
ABK	3	5.17
KBYÇ	3	5.17
BNBA	2	3.45
DİÇ	1	1.72
ABG	0	0.00
Toplam	58	100.00

Tablo 4.24 incelendiğinde, ilgili mizah unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle HKS (12), BNSK (12) ve EBİ (12) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık DİÇ (1) adlı eserde oldukça sınırlı düzeyde yer aldığı ve ABG adlı eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir.

Şekil 4. 2: Karikatürleştirme Esprileri Mizah Unsuruna Ait Karikatürler

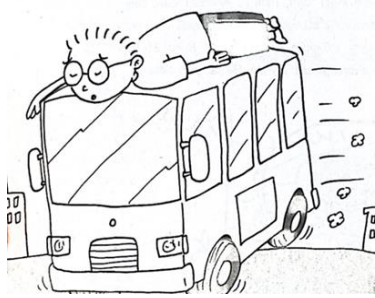
Kaynak: (ABK, 2013, s.136)

Kaynak: (DİÇ, 2016, s.117)

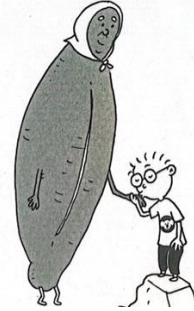
Kaynak: (KBYÇ, 2016, s.110)

Kaynak: (HKS, 2016, s.30).

Kaynak: (BNSK, 2015, s.20).

Kaynak: (BKVU, 2015, s.26).

Kaynak: (EBİ, 2023, s.35).

Kaynak: (BBOB, 2016, s.33).

Kaynak: (BNBA, 2023, s.8).

4.3.4. Kostüm Mizah Unsuru

Tablo 4. 25: Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	10	40.00
BKVU	7	28.00
HKS	2	8.00
BBOB	2	8.00
ABK	1	4.00
ABG	1	4.00
EBİ	1	4.00
BNBA	1	4.00
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.25 incelendiğinde, ilgili mizah unsurunun sekiz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (10) ve BKVU (7) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık DİÇ (0) ve KBYÇ (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

Şekil 4. 3: Kostüm Mizah Unsuruna Ait Karikatürler

Kaynak: (ABK, 2013, s.127)

Kaynak: (HKS, 2016, s.45)

Kaynak: (ABG, 2016, s.26)

Kaynak: (EBİ, 2023, s.86)

Kaynak: (BNSK, 2015, s.66)

Kaynak: (BKVU, 2015, s.56)

Kaynak: (BBOB, 2016, s.30)

Kaynak: (BNBA, 2023, s.65)

4.3.5. Abartılı Küçültme Mizah Unsuru

Tablo 4. 26: Abartılı Küçültme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
HKS	4	21.05
BKVU	4	21.05
EBİ	3	15.79
BBOB	3	15.79
BNSK	2	10.53
BNBA	2	10.53
ABK	1	5.26
ABG	0	0.00
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
Toplam	19	100.00

Tablo 4.26 incelendiğinde, abartılı küçültme unsurunun yedi eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle HKS (4) ve BKVU (4) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık DİÇ (0), ABG (0) ve KBYÇ (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

Şekil 4. 4: Abartılı Küçültme Mizah Unsuruna Ait Karikatürler

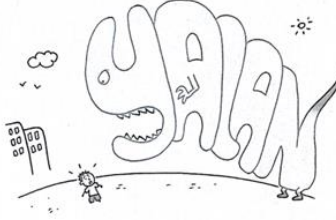
Kaynak: (ABK, 2013, s.96).

Kaynak: (BNSK, 2015, s.104).

Kaynak: (BKVU, 2015, s.133).

Kaynak: (BBOB, 2016, s.92).

HKS’de anlatıcı, kendi beden ölçülerini olağan dışı bir benzetmeyle aktararak “Ben kuşlardan da küçüktüm bir öğle vaktiydi” (HKS, 2016, s.18) ifadesiyle mizahi bir küçültme yaratır. EBİ’de ise abartı, gündelik bir durumun minyatür ölçekte sunulmasıyla görünür hâle gelir; anlatıcı, “Ufacık, ufacıklık, minnacık bir böcek ve karşısında ona bakıp tepinerek çılgılık atan annem...” (EBİ, 2023, s.45) sözleriyle hem böceğin büyüklüğünü aşırı derecede küçültmekte hem de durumu komikleştirmektedir. BNBA’de ise karakter kendi bedenini toplumsal bağlam içinde tanımlayarak fiziksel

küçüklüğünü abartılı biçimde vurgular: “Görüyorsunuz boyum çok kısa ip ince bir çocuğum. Mahalledeki ve okuldaki herkes benden çok daha iri... Beni ortalarına alıp ‘Kutu kutu pense, tekmemi yerse’ diyerek hırpalarlardı” (BNBA, 2023, s.160). Bu örneklerin tümü, abartılı küçültme mizahının fiziksel ölçülerin olağan dışı biçimde azaltılmasıyla hem dramatik hem de eğlenceli bir etki oluşturduğunu göstermektedir.

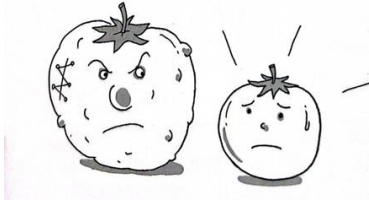
4.3.6. Fiziksel Deformasyon

Tablo 4. 27: Fiziksel Deformasyon Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	7	43.75
BKVU	4	25.00
EBİ	4	25.00
ABK	1	6.25
ABG	0	0.00
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	16	100.00

Tablo 4.27 incelendiğinde, ilgili mizah unsurunun dört eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (7), BKVU (4) ve EBİ (4) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), BBOB (0) ve BNBA (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

Şekil 4. 5: Fiziksel Deformasyona Ait Karikatürler

Kaynak: (ABK, 2013, s.40).

Kaynak: (BNSK, 2015, s.22)

Kaynak: (BKVU, 2015, s.12)

Kaynak: (EBİ, 2023, s.53).

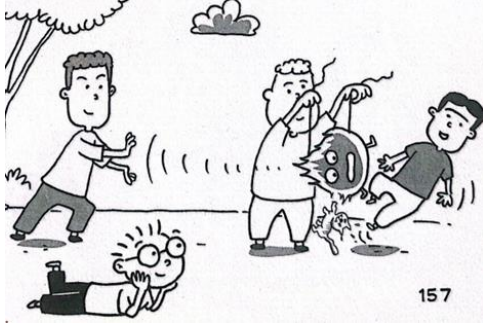
4.3.7. Maskeleye Mizah Unsuru

Tablo 4. 28: Maskeleye Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BKVU	1	50.00
BNBA	1	50.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
Toplam	2	100.00

Tablo 4.28 incelendiğinde, ilgili mizah unsurunun yalnızca iki eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların BKVU (1) ve BNBA (1) adlı eserlerde yer aldığı; buna karşılık diğer sekiz eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir.

Şekil 4. 6: Maskeleye Mizah Unsuruna Ait Karikatürler

Kaynak: (BKVU, 2015, s.157).

Kaynak: (BNBA, 2023, s.38).

4.4. Durumsal Mizah Unsurları

Tablo 4. 29: Durumsal Mizah Unsurlarının Dağılımı

Mizah unsuru	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sürpriz Durum	124	29,66
Özdeşleştirme	52	12,44
Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah	46	11,00
Aşağılama	37	8,85
Rol Değiştirme	33	7,89
Abartılı Eylem Komedi	29	6,93
Parodi	25	5,98
Anektod	9	2,15
Sosyal Gaf	7	1,67
Gaf Yapma	7	1,67
Freud Sürçmesi	7	1,67
Muziplik	5	1,19
Mış Gibi Oyun	5	1,19
Başkasını Taklit	3	0,72
Kaba Şaka	2	0,48
Kötü Şaka	1	0,24
Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun	1	0,24
Toplam	418	100

Tablo 4.29 incelendiğinde, durumsal mizah unsurları içerisinde en yüksek oranın Sürpriz Durum (%29,66 – 124 örnek) unsuruna ait olduğu görülmektedir. Bu unsuru sırasıyla Özdeşleştirme (%12,44 – 52 örnek) ve Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah (%11,00 – 46 örnek) izlemektedir. Ardından Aşağılama (%8,85 – 37 örnek), Rol Değiştirme (%7,89 – 33 örnek), Abartılı Eylem Komedi (%6,93 – 29 örnek) ve Parodi (%5,98 – 25 örnek) gelmektedir. Daha düşük oranlara sahip mizah türleri arasında Anektod (%2,15 – 9 örnek), Sosyal Gaf (%1,67 – 7 örnek), Gaf Yapma (%1,67 – 7 örnek) ve Freud Sürçmesi (%1,67 – 7 örnek) yer almaktadır. En düşük düzeyde temsil edilen mizah türlerinin ise Muziplik (%1,19 – 5 örnek), Mış Gibi Oyun (%1,19 – 5 örnek), Başkasını Taklit (%0,72 – 3 örnek), Kaba Şaka (%0,48 – 2 örnek), Kötü Şaka (%0,24 – 1 örnek) ve Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun (%0,24 – 1 örnek) olduğu belirlenmiştir.

4.4.1. Sürpriz Durum Mizah Unsuru

Tablo 4. 30: Sürpriz Durum Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BBOB	26	20.97
ABK	18	14.52
ABG	16	12.90
BKVU	14	11.29
EBİ	14	11.29
KBYÇ	11	8.87
HKS	8	6.45
BNSK	8	6.45
DİÇ	7	5.65
BNBA	2	1.61
Toplam	124	100.00

Tablo 4.30 incelendiğinde, sürpriz durum mizah unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BBOB (26), ABK (18) ve ABG (16) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık BNBA (2) adlı eserde ise oldukça sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. BBOB’da beklentinin sürekli ertelenmesiyle kurulan tempo mizahı belirgindir: “Açılıyooor... Açılacaaaaak... Kesin bize çıktı... Sonuçlar açıklandı. Hiçbirimize çıkmamıştı!” (BBOB, 2016, s.18). ABK’de mizah, sıradan bir olayın şaşırtıcı biçimde sonuçlanmasıyla doğar: “Yol boyunca Taşkın’a ‘Dur!’ dedim... Sonuç ne çıktı dersiniz? Kedi yan mahallenin kedisiymiş.” (ABK, 2013, s.9-10). ABG’de olay, doğaüstü bir hareketin açıklanmasıyla mizaha dönüşür: “Döndüğünde ne görsün? Daha doğrusu ne görmesin? Hırkası! Hırkası bir anda yok olmuş.” (ABG, 2016, s.40). BKVU’da mizah, korku unsurunun yanlış anlaşılmasından doğar: “Toz, duman, kargaşa, kaos, çılgınlıklar! Kahkahalar! Kahkahalar mı? ... Canavar bizim Mustafa’yımış.” (BKVU, 2015, s.33-34). EBİ’de mizah, dramatik bir beklentinin sıradan bir gerçekle çelişmesiyle oluşur: “Koşa koşu sesi takip ederek mutfağa gittik... Ve onları ilk gördüğümüz an! ... Böcek.” (EBİ, 2023, s.45). KBYÇ’de karakterin beklentilerinin tersine dönmesi üzerinden mizah kurulur: “Ben bayağı insan azmanı, mafya kılıklı, canavarımsı bir tip bekliyordum... Ama çıka çıka, sessiz sedasız, bizim gibi sıradan bir çocuk çıktı.” (KBYÇ, 2016, s.52). HKS’de olay örgüsü, aniden gelen bir fark edişle mizaha dönüşür: “Ve hazır olun, vardığım sonucu açıklıyorum: MEĞER HAZİNE BURADAYMIŞ!” (HKS, 2016, s.37). BNSK’de kahramanın coşkulu duyurusu mizah yaratır: “Hollywood’a iki arkadaşımınla beraber gideceğim! Cafer Taşkın ve ben! ‘Muhteşem üçlü süper kahramanlarla birlikte!’” (BNSK, 2015, s.48). DİÇ’te sürpriz durum, kahramanın hayalini gerçekleştirdiğini sandığı anda

yaşadığı düş kırıklığıyla belirir: “Edirne’yi hedeflerken karşı kaldırıma ancak ulaşabildim.” (DİÇ, 2016, s.100-101). Son olarak BNBA’de mizah, karakterin tesadüfen çözümlerle karşılaşmasıyla tamamlanır: “Neye çarptığıma bir baktım: KUTU!” (BNBA, 2023, s.171).

4.4.2. Özdeşleştirme Mizah Unsuru

Tablo 4. 31: Özdeşleştirme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
DİÇ	12	23.08
BKVU	9	17.31
HKS	7	13.46
BNBA	7	13.46
BBOB	5	9.62
EBİ	4	7.69
ABK	3	5.77
ABG	3	5.77
KBYÇ	1	1.92
BNSK	1	1.92
Toplam	52	100.00

Tablo 4.31 incelendiğinde, özdeşleştirme mizah unsurunun incelenen on eserin tamamında tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle DİÇ (12) ve BKVU (9) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık KBYÇ (1) ve BNSK (1) adlı eserlerde ise oldukça sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Bulgular, benzetme, kişileştirme ve karşılaştırma yoluyla mizahın üretildiğini; karakterlerin nesnelere, hayvanlar veya insanlar arasında kurdukları beklenmedik benzerliklerin hem görsel hem de sözel komiklik yarattığını ortaya koymaktadır. DİÇ’te özdeşleştirme, ev halkının temizlik sırasında askerlerle kıyaslanması yoluyla oluşturulmuştur: “Büyük temizlik günlerinde evdeki herkes muhakkak temizliğin bir ucundan tutar. Evde resmen seferberlik ilan edilir. Tüm ev halkı annemin temizlik askerlerine dönüşüp inatçı kirlere karşı savaşıyor.” (DİÇ, 2016, s.34). BKVU’da karakterlerin çevresindeki kişilere lakap takarak onları hayvanlarla özdeşleştirmeleri dikkat çeker: “Mesela Hortum Süleyman var... Fil gibi sürekli su püskürttüğü için köyün çocukları Süleyman abiye Hortum Süleyman der.” (BKVU, 2015, s.27). HKS’de karakter, kendini kelaynak kuşlarıyla kıyaslayarak hem benzerlik hem de kendine övgü kurar: “Abim gibi ayna karşısında saatlerce saçını jölelememelerine rağmen Kelaynakların saçları abim Coşkun’unkinden daha güzel bence. Doğuştan dik saçlar maşallah. Tıpkı benim gibi.” (HKS, 2016, s.20). BNBA’de karakter, insanla doğa arasındaki ilişkiyi komikleştirir: “Sevgili çiçek kardeşlerim, bundan sonra bakkala benim yerime siz gideceksiniz.” (BNBA, 2023,

s.41). BBOB’da anlatıcı, bilge bir karakteri dijital çağın ansiklopedisiyle özdeşleştirerek çağdaş bir benzetme yapar: “Aklıma takılan bu soruyu sizce kime sordum? Tabii ki Aksakallı Devre’ye. Adam arama motoru gibi.” (BBOB, 2016, s.131). EBİ’de karakter, fiziksel büyüklükleriyle “Baskül Ailesi”ne benzettiği bir aileyi anlatır: “Koca Bora’nın ailesi de öyleydi. Evde herkes kapı gibi. Biz yanlarında ufacık kalmıştık.” (EBİ, 2023, s.69). ABK’de mahalledeki ilişkilerin abartılı benzetmelerle anlatılması mizahın kaynağıdır: “Bizim mahallenin çoğu esnafı gibi kahraman amca da yıllardır bizim mahallede dükkân işletiyor. Bu sayede herkesle ağabey-kardeş, amca-yeğen, baba-oğul, bal-kaymak, nohut-pilav kadar yakındır.” (ABK, 2013, s.19-20). ABG’de karakter, yaşadığı fiziksel rahatsızlığı coğrafi bir benzetmeyle ifade eder: “O gün bugündür ne zaman krem çikolata yesem yüzüm kabarıp coğrafik harita gibi oluyor. Karadeniz’de dağlar kıyıya dikmiş.” (ABG, 2016, s.36). KBYÇ’de sözcük oyununa dayalı kısa bir özdeşleştirme yer alır: “EV DEĞİL DEV.” (KBYÇ, 2016, s.111). Son olarak BNSK’de çocukların arkadaşlarını süper kahramanlara benzetmeleriyle mizah üretilir: “Evet, evet hâlâ büyüyor. Sanki omuzları da genişliyor... Hatta ayağı dev gibi oldu.” (BNSK, 2015, s.17).

4.4.3. Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah Mizah Unsuru

Tablo 4. 32: Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
KBYÇ	9	19.57
BNSK	8	17.39
BBOB	6	13.04
DİÇ	5	10.87
BKVU	5	10.87
ABG	4	8.70
BNBA	4	8.70
EBİ	3	6.52
ABK	2	4.35
HKS	0	0.00
Toplam	46	100.00

Tablo 4.32 incelendiğinde, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle KBYÇ (9) ve BNSK (8) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık HKS (0) adlı eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. Bulgular, karakterlerin kendilerini başkalarından üstün görmeleri, ironi, övünme, karşılaştırma ya da alaycı özgüven yoluyla mizah oluşturduklarını ortaya koymaktadır. KBYÇ’de mizah, anlatıcının bilgili

olma hâlini başkalarının bilgisizliğiyle kıyaslaması üzerine kuruludur: “Şu an hepimiz üç aşağı beş yukarı Dünya’nın şeklini, hareketlerini falan biliyoruz değil mi?... Ama düşünsenize bir zamanlar Dünya’yı düz zannedenler varmış.” (KBYÇ, 2016, s.86)

BNSK’de karakter, başkalarının başarısızlığını küçümseyerek kendini öne çıkarır: “Bu senaristler nedense hiç farklı bir son yazamıyorlar. İşi bana bıraksalar daha iyisini yazarım. Aman nerdeee...” (BNSK, 2015, s.99).

BBOB’da üstünlük duygusu, fiziksel güç karşılaştırması üzerinden kurulur: “Bir baktım sazanın biri benim devasa köyüme üç askerle saldırıyor. Yok ettim hepsini. Meğer senmişsin o, hohohoho!” (BBOB, 2016, s.48)

DİÇ’te karakter, kendisini abartılı biçimde övmesiyle dikkat çeker: “Sahi siz benim Orta Doğu’nun ve Balkanların en ilginç ve en genç mucidi olduğumu bilmiyorsunuz değil mi? İlginç mucidin icatları defterimde bir sürü icadım var benim.” (DİÇ, yıl, s.19).

BKVU’da anlatıcı, esprileriyle övünürken kendi zekâsını ön plana çıkarır: “Gördüğün gibi edebiyatım kadar esprilerim de iyidir. Anladın değil mi? Hani sen Sessiz Sakin, sakin olmak. ‘Sessiz, sakin ol’ falan filan. Ahahahah, çok komiğim yaa!” (BKVU, 2015, s.89).

ABG’de anlatıcı, kendi becerisini başkalarının yetersizliğiyle karşılaştırarak vurgular: “Mesela benim oyunculuğa yeteneğim hiç yok ama yazı yazma konusunda rakip tanımam.” (ABG, 2016, s.154).

BNBA’de anlatıcı, kendi fikirlerini mükemmel olarak sunarak üstünlük kurar: “Onlar için bir fikrim var. Her yıl 351 Kasım günü toplanıp tüm yıllık sıkılmalarını bir güne sığdasınlar. Sonra hepimiz rahat edelim. Nasıl fikir ama? Şahane değil mi? Tabii ki öyle. Çünkü ben buldum.” (BNBA, 2023, s.167).

EBİ’de karakter, apartman halkına akıl veren bir “kahraman” figürü olarak kendini yüceltir: “Zaten bu tip durumlarda herkes tepki vermek için bir kahramanın öne çıkmasını bekler. Bizim apartmanın kahramanı da bendim. Süper Apartmanın Sakini: Sessiz Sakin!” (EBİ, 2023, s.22).

Son olarak ABK’de karakter, sıradan bir durumdan olağanüstü bir başarı hikâyesi çıkararak kendini mizahın merkezine yerleştirir: “Ben ki normal zamanlarda her görevden kaçan yılların üşengeç Sessiz’i bir anda atik bir bakkala gitme gönüllüsüne dönüşmüştüm. Uluslararası bakkala gitme olimpiyatları olsa merdiven inme dalında kesinlikle altın madalya kazanırdım.” (ABK, 2013, s.26).

4.4.4. Aşağılama Mizah Unsuru

Tablo 4. 33: Aşağılama Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
HKS	13	35.14
EBİ	7	18.92
BKVU	6	16.22
BNBA	4	10.81
ABK	2	5.41
BNSK	2	5.41
DİÇ	1	2.70
ABG	1	2.70
BBOB	1	2.70
KBYÇ	0	0.00
Toplam	37	100.00

Tablo 4.33 incelendiğinde, aşağılama mizah unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle HKS (13), EBİ (7) ve BKVU (6) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık KBYÇ (0) adlı eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. Bulgular, karakterlerin birbirlerini ya da kendilerini küçümseyen ifadelerle alaya alması, sözel taşlama, alay ve küçültücü karşılaştırmalar yoluyla mizahın kurulduğunu ortaya koymaktadır. HKS’de anlatıcı, kendisini erken uyanması üzerinden hafif bir öz alayla küçümser: “Daha kargalar kahvaltısını bile etmemişti ama ben uyanıktım... Bence de benim sabahın köründe ayakta olmam çok saçmaydı.” (HKS, 2016, s.12). EBİ’de aşağılama, spor seyircisinin hakaret içerikli tezahüratıyla kurulur: “Sabriiiii! Ayağının dümenine taş değsin Sabriiii!” (EBİ, 2023, s.14). BKVU’da köydeki çocukların anlatıcıyı “şehirli” diyerek dışlayıcı biçimde küçümsemeleri mizahın kaynağıdır: “Cevap hepsinden aynı anda geldi: ‘OOO ŞEHİRLİ GELMİŞ!’ Ya hu alnımda mı yazıyor şehirli olduğum?” (BKVU, 2015, s.25). BNBA’de isimle alay edilmesi, kişisel bir aşağılama mizahına dönüşür: “- Aaa, sorun bu muydu yaaa? Hemen söyleyeyim ben, Kutu. - Neeee, Kutu muuu puhahahahahahah! Kutu diye isim mi olur ya puhahaha!?” (BNBA, 2023, s.90). BBOB’da aşağılama, beceriksizlik ve başarısızlıkla ilişkilendirilmiştir: “Yarış başladığında sıralama turlarında jet gibi yarışan Taşkın gitmiş, yerine adeta kaplumbağa gelmişti.” (BBOB, 2016, s.103). BNSK’de aşağılama, dışlayıcı hitaplar aracılığıyla sunulur: “Bu bacaksızların ne işi var burada?... Bacaksızlar... BACAKSızlar... BACAKSIZLAR...” (BNSK, 2015, s.98). ABK’de mizah, babanın kötü şarkı söylemesi üzerinden dolaylı bir aşağılama biçiminde kurgulanmıştır: “Kendime geldiğimde ağabeyim ön koltukta uyuyor, babam radyodan türkü dinliyordu. Babam türküleri sadece dinlese iyiydi, ama

bir de söylüyordu.” (ABK, 2013, s.111). ABG’de aşağılama, ekonomik durumun küçümsenmesi yoluyla kurulmuştur: “Abim Coşkun’a sormadım. O benden de züğürttür.” (ABG, 2016, s.88). Son olarak DİÇ’te aşağılama, bedensel özellikler üzerinden doğrudan bir hiciv biçimindedir: “Taşkınım öndeki dişleri o kadar büyük ki, kışın ağzına ayrı, dişlerine ayrı atkı takıyor.” (DİÇ, yıl, s.17).

4.4.5. Rol Değişirme Mizah Unsuru

Tablo 4. 34: Rol Değişirme Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	14	42.42
BNSK	5	15.15
BNBA	4	12.12
BKVU	3	9.09
ABG	2	6.06
KBYÇ	2	6.06
HKS	2	6.06
DİÇ	1	3.03
ABK	0	0.00
BBOB	0	0.00
Toplam	33	100.00

Tablo 4.34 incelendiğinde, rol değişirme mizah unsurunun sekiz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle EBİ (14) adlı eserde yoğunlaştığı; buna karşılık ABK (0) ve BBOB (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. Bulgular, karakterlerin ya da varlıkların kendilerine ait olmayan rollere bürünmeleri, insan–hayvan veya nesne–insan arasında kimlik değişimleri yaşamaları yoluyla mizahın üretildiğini ortaya koymaktadır. EBİ’de mizahın kaynağı, böceklerin insan gibi konuşması ve sosyal davranışlar göstermesidir: “Taşkın sabah ekmek almak için bakkala giderken üç tane böcek yolunu kesmiş. ‘Hey tatlı çocuk! Baksana bir!’ diye seslenmişler.” (EBİ, 2023, s.55). BNSK’de karakterin yabancı varlıklarla, örneğin uzaylılarla arkadaş gibi hayal edilmesi mizaha dönüşür: “UFO’nun tekiyle bir kebab yesek, mangal yapsak, piknikte hamak keyfi yapsak, onlarla bir maç yapsak var ya... Dünyada hep misafir olmak isterler.” (BNSK, 2015, s.101). BKVU’da hayvanlarla insanlar arasında rol değişimi söz konusudur: “Her sene koyun kırkma mevsiminde Şekil Turan abi meydana koyunları topladığında meşhur kaçak koyun ortaya çıkar, bir tepeden onlara gülermiş.” (BKVU, 2015, s.125). BNBA’de ise mizah, bitkilerin insan gibi utanması ve duygusal tepkiler vermesi üzerinden kurulmuştur: “Domatesler sus pus oldu. ‘Ayyyyy şapşıklar utandı galiba. Baksana, utançtan kıpkırmızı oldu yüzleri’ dedim kendi kendime.” (BNBA, 2023, s.12).

ABG’de eşyaların canlılaşarak insan özellikleri kazanması dikkat çekicidir: “Yürüyen eşyaların yerini bu sefer de yağmacı canavarlar almıştı. Gece okul kantinini basan bu canavarlar her yeri talan etmişlerdi.” (ABG, 2016, s.141). KBYÇ’de karakterler, yetişkin veya masalsi rollere bürünerek mizah üretir: “Cafer pamukları yüzüne tutup aksakallı dede taklidi yapıyordu.” (KBYÇ, 2016, s.120). HKS’de mizah, hayvanların insanlar gibi davranmaları fikrinden doğar: “Mesela penguenler doğal smokinli gibi duruyordu. Civildek Kuş Cenneti'nin garsonları onlar olsa tavuklar da yemek yemeğe onların restoranına gelse sizce komik olmaz mıydı?” (HKS, 2016, s.44). Son olarak DİÇ’te mizah, hayvanın insana özgü davranışlar sergilemesiyle kurulmuştur: “Videoda bir kedi çalışan çamaşır makinesini izliyordu. Çamaşır makinesi döndükçe o da hipnoz olmuş gibi çamaşır makinesi taklidi yaparak kafasını çeviriyordu.” (DİÇ, 2016, s.155).

4.4.6. Abartılı Eylem Komedi Mizah Unsuru

Tablo 4. 35: Abartılı Eylem Komedi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNBA	7	24.14
HKS	6	20.69
BNSK	5	17.24
BBOB	5	17.24
BKVU	3	10.34
ABK	1	3.45
DİÇ	1	3.45
EBİ	1	3.45
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
Toplam	29	100.00

Tablo 4.35 incelendiğinde, abartılı eylem komedi mizah unsurunun sekiz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNBA (7), HKS (6), BNSK (5) ve BBOB (5) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık ABG (0) ve KBYÇ (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. ABK’de mizah, sınıf ortamında yaşanan hareketli bir sahnenin abartılı biçimde tasvir edilmesiyle sağlanır: “Bir gün yine derste türlü türlü yaramazlıklar yapıyorduk. Mesela Ahmet ön sıradaki Seçilin omzunu dürtüp uyumuş numarası yapıyordu. Seçil ise arkasını döndüğünde uyuyan Ahmet dışında kimseyi göremeyince sinir küpüne dönüyordu. Bu sırada sınıfın ortasında Mehmet, Taşkını kovalıyor ben ise olduğum yerde bunların hepsini gülerek izliyordum.” (ABK, 2013, s.78). DİÇ’te anlatıcı, icat ettiği abartılı bir yatağın özelliklerini anlatırken fiziksel eylemleri ve teknolojik işlevleri komik biçimde büyütür: “Yatak hapsirik moduna girince, kendi üstünü kapatıyor. Böylece hem dışarı

ses çıkmasını hem de etrafa mikrop yayılmasını engelliyor. Ben şahaneyim ya hu!” (DİÇ, 2016, s.123). HKS’de abartı, karakterin korkutma sahnesinde fiziksel tepkinin aşırılığı üzerinden kurulur: “Tam elimi sandığa atacaktım ki Aynalı Baba yine birden bağırarak korkuttu beni. Bu adam bunu adet haline getirdi ha iyice!” (HKS, 2016, s.58). BNSK’de mizah, sakız çiğnemek gibi sıradan bir eylemin fiziksel olarak absürt boyuta ulaşmasıyla ortaya çıkar: “Babam diyorsa var da bir bildiği diyerek önerisini uyguladım... Ama keşke ben uyuyakalınca sakız paraşüt gibi açılmasaydı... Sakız şişip kocaman bir balon olmuş! Suratıma patlamasıyla uyandım!” (BNSK, 2015, s.98). BKVU’da sahne, görsel abartıya dayalı biçimde aktarılır: “Bir koyun sürüsünün ortasına girince bir anda toz toprak tüy, yün birbirine girerdi... Toz bulutunun ortasından havalı bir şekilde ağır adımlarla şekil Turan abi çıkardı.” (BKVU, 2015, s.124). EBİ’de mizah, gündelik bir durumu dramatik hale getiren eylem zinciriyle kurulur: “Evden çıkarken yemeklerden tırtıklayıp cebime doldurmaya niyetlendim. Ama anneme yakalandım... Mevzu yemek tırtıklamaksa annem tam bir zehir hafiyedir. ‘Çat’ diye yakalayiverir.” (EBİ, 2023, s.16). BBOB’da abartılı eylem, aşırı fiziksel tepkiyle birleşen kaotik bir sahne üzerinden anlatılır: “Yine o gıcık kahkahasıyla küpü bize doğru fırlattı. Taşkın kafasından vurulmuştu... Bir Cafer bir ben onu tokat manyağı yaptıktan sonra mırıldanarak kendine geldi.” (BBOB, 2016, s.70). BNBA’de anlatıcı, sıradan bir olayı kahramanlık sahnesi gibi aktararak abartılı eylem komedisi oluşturur: “Üzümler hareket etti. Ağına saldıran bir aslan gibi üzümün üstüne bir atladım ve... Sonuç hüsrana.” (BNBA, 2023, s.34).

4.4.7. Parodi Mizah Unsuru

Tablo 4. 36: Parodi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
DİÇ	5	20.00
ABG	4	16.00
KBYÇ	3	12.00
BNSK	3	12.00
BKVU	3	12.00
BBOB	3	12.00
EBİ	2	8.00
HKS	1	4.00
BNBA	1	4.00
ABK	0	0.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.36 incelendiğinde, parodi mizah unsurunun dokuz eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle DİÇ (5) adlı eserde yoğunlaştığı; ABG (4), KBYÇ (3), BNSK (3), BKVU (3) ve BBOB (3) adlı eserlerde de dikkat çekici düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşılık ABK (0) adlı eserde ise bu mizah unsuruna hiç rastlanmadığı görülmektedir. Bulgular, incelenen eserlerde parodinin hem klasik metinlerin hem de popüler kültür öğelerinin mizahi bir biçimde yeniden yorumlanması yoluyla kullanıldığını göstermektedir. İncelenen eserlerde yer alan doğrudan alıntılar, parodi unsurunun farklı anlatı bağlamlarında nasıl işlendiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. DİÇ’te Behçet Kemal ÇAĞLAR’ın “Demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan” dizesine yapılan göndermeyle, ders ortamı mizahi biçimde yeniden kurgulanmıştır: “Ben ne yaptım dersiniz? Demir ağlarla ördüm sınıfı dört baştan! Tüm sıra aralarına tren yolu gibi raylar döşedim ve üzerine tekerlekli bir çöp kovası yerleştirdim. Çöpü olan öğrenciler sıralarındaki ‘Çöp kovası çağırma’ butonuna basıyorlar. Hooop! Çuf çuf çöp kovası yanlarına kadar gidiyor.” (DİÇ, 2016, s.77). ABG’de klasik bir masal, “Kaplumbağa ile Tavşan”, çağdaş bir sahneye taşınarak komik bir duruma dönüştürülür: “Bir gün beden dersindeydik... Mesela bizim ikizler Ahmet ve Mehmet tırmanma yarışında yine kaplumbağa-tavşan masalındaki numarayı yapıyorlarmış. Biri tırmanır gibi yapıyor, diğeri sanki hızlıca tırmanıp geçmiş gibi öbür taraftan koşmaya devam ediyordu.” (ABG, 2016, s.30). KBYÇ’te parodi, “Fareli Köyün Kavalcısı” masalının yeniden yorumlanmasıyla oluşturulmuştur: “Evde ‘Fareli Köyün Kavalcısı’ masalındaki kavalcı da olmadığına göre evde bir fare varsa ne yapabiliriz ki? Bizde kavalcı yok, uykucu var. Sahiden ‘Fareli Evin Uykucusu’ diye bir masal yazsam okur musunuz?” (KBYÇ, 2016, s.113). BNSK’de Vizontele filminden alınan bir göndermeyle mizah kurulmuştur: “Peki, süper kahramanlar da bizi görecek mi?” (BNSK, 2015, s.43). BKVU’da “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” masalı yeniden yorumlanarak köy yaşamına taşınmıştır: “Anneannemin kulakları biraz ağır işitir... Bir ara anneannemin iş yaparken türkü söylediğini duymuştum. Sözleri çok enteresandı: ‘Yediler Dağı’nda yedi cüce / Onlar cüce dağ yüce / Sonunda kurtuldular / Himmet Ağa gelince.’ Sizce de sözleri çok değişik değil mi? Gören de bizim köyde Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler filmi çekilmiş sanır.” (BKVU, 2015, s.53). BBOB’de popüler bir çizgi film sloganı değiştirilerek mizah üretilmiştir: “Seni seçtim Phomon!” (BBOB, 2016, s.37). EBİ’de ünlü film serisi Görevimiz Tehlike’ye göndermede bulunularak, parodi

doğrudan başlığa taşınmıştır: “Görevimiz Böcük!” (EBİ, 2023, s.87). HKS’de ise bilim tarihine gönderme yapılarak Arşimet’in “Evreka” anı, mizahi bir bağlamda parodileştirilmiştir: “Rehber abi bir yandan peri bacalarının geçmişini ve oluşumunu anlatırken diğer yandan da Minyatür Park haritası dağıtıyordu bize. Haritayı açtığım gibi bir aydınlanma yaşadım. Hatta içinden suyun kaldırma kuvvetini bulan hamamcı Arşimet gibi ‘Evreka’, yani ‘Buldu!’ diye bağırırım bile geldi.” (HKS, 2016, s.37). BNBA’da ise klasik Alice Harikalar Diyarında eserini çağrıştıran bir ifade, karakter merkezli yeni bir anlatımla yeniden üretilmiştir: “Kutu’nun Harikalar Diyarı!” (BNBA, 2023, s.118). ABK adlı eserde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmemiştir.

Tablo 4. 37: Anektod Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	2	22.22
BNBA	2	22.22
ABK	1	11.11
HKS	1	11.11
BNSK	1	11.11
BKVU	1	11.11
BBOB	1	11.11
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
Toplam	9	100.00

Tablo 4.37 incelendiğinde, anektod mizah unsurunun yedi eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle EBİ (2) ve BNBA (2) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık DİÇ (0), ABG (0) ve KBYÇ (0) adlı eserlerde ise bu mizah unsuruna hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Bulgular, kısa, öz ve anlatı içinde bağımsız biçimde işlenen olaylara mizahi bir yön kazandırılarak çocuk okurun ilgisinin canlı tutulmaya çalışıldığını göstermektedir. Eserlerde yer alan alıntılar, anektodun hem tarihsel hem kişisel öyküler üzerinden mizahi biçimde yeniden kurgulandığını ortaya koymaktadır. EBİ’de çocuklar arasındaki küçük bir olay, anlatıcının alaycı gözlemiyle kısa bir anıya dönüştürülür: “Ramazan ile ekstra bir rekabetleri vardır. Anaokulundayken Taşkın bir futbol takımı seçmeleri sırasında ona çelme takmış galiba. Taşkın bunun iftira olduğunu, yanlışlıkla çarptığını söylüyordu. İşin aslı nedir Allah bilir.” (EBİ, 2023, s.68). BNBA’da ise anektodik anlatım, karakterin gündelik gözlemleriyle birleşerek kısa ama etkili bir mizah oluşturur: “Meşhur hikâyeyi

bilirsiniz. Birisi bir gün sahilde giderken dalgalarla sahile vurmuş denizyıldızlarını denize atan birini görür. “Bu kadar yıldızın hepsini denize atamazsınız. Niye uğraşıyorsunuz?” denildiğinde “En azından birkaçının hayata kurtulduğu belki” der. Malum denizyıldızları çok kuru kalırlarsa yaşayamazlar. Çok yavaş oldukları için de sert dalgalarla karaya uğran denizyıldızları denize geri dönemez. Yani demem o ki; gördüğünüz her denizyıldızı aslında o meşhur hikâyede hayatı kurtulan o deniz yıldızlarından biri olabilir. Peki biz hiç kimsenin hayatını kurtardık mı?” (BNBA, 2023, s.112). ABK’da kuşaktan kuşağa aktarılan bir aile geleneği, abartılı bir soy hikâyesine dönüşerek mizah üretir: “Berber amcanın ailesi taa Osmanlı’dan bu yana, sizin anlayacağınız yedi göbektir berbermiş... Büyük büyük dedeleri sarayda padişahlarımızın Berberbaşısı Berber Ağa imiş.” (ABK, 2013, s.28). HKS’de günlük bir deyim kökeni, anlatıcı tarafından bilgi verir gibi aktarılırken komik bir öykü biçimi kazanır: “Bu arada ‘jeton köşeli’ deyiminin nereden geldiğini anlatmış mıydım sana?... İşte bazı jetonlar köşeli olduğundan telefonun içinde sağa sola çarpıp geç düşüyordu.” (HKS, 2016, s.44). BNSK’da geleneksel bir fıkra biçimiyle anlatılan kısa anı, Nasrettin Hoca göndermesiyle mizah kazanır: “Hani Nasrettin Hoca ‘Bana damdan düşeni getirin!’ diyor ya, o sebeple...” (BNSK, 2015, s.114). BKVU’da tarihsel bir olay, abartılı bir kahramanlık öyküsü biçiminde yeniden yorumlanır: “Fatih Sultan Mehmet de karadan denize indirtmiş gemileri... Tosbağa Necmi, vatansever adam. Asılmış ipe, koca gemileri tek başına çekmiş.” (BKVU, 2015, s.95). BBOB’da ise tarihsel bir kişilikle çağdaş yaşamın iç içe geçtiği bir anlatı, kısa bir mizahi anekdot niteliği taşır: “Fatih Sultan Mehmet Han ile atladık metrobüse. Dedik ki şoföre: ‘Şoför! Surlara çek. İstanbul’u fethedeceğiz.’” (BBOB, 2016, s.88).

4.4.8. Sosyal Gaf Mizah Unsuru

Tablo 4. 38: Sosyal Gaf Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
EBİ	3	42.86
BNBA	2	28.57
BNSK	1	14.29
BBOB	1	14.29
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BKVU	0	0.00
Toplam	7	100.00

Tablo 4.38 incelendiğinde, sosyal gaf mizah unsurunun yalnızca dört eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle EBİ (3) adlı eserde yoğunlaştığı; buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0) ve BKVU (0) adlı eserlerde ise bu unsurun hiç tespit edilmediği belirlenmiştir. EBİ’de mizah, kimlik ve algı çatışmalarının yarattığı sosyal çelişkilerden doğar: “Siyah arabanın içinden apartmanda gördüğüm renkli kıyafetleri olan adam çıktı. Aaaa, kendi kendimi yalanladım. Kendi tezimi çürüttüm. Aferin bana aferin!” (EBİ, 2023, s.35). BNSK’de mizah, yanlış inancın sosyal utanca dönüşmesiyle belirginleşir: “Anladığım kadarıyla Çoksüpermen’in gerçekten uçtuğunu zanneden tek kişi benmişim. Üstelik gözlerinden ışın da çıkmıyormuş! Niye bana daha önce kimse söylemedi ki bunu? O kadar kişinin arasında rezil oldum resmen!” (BNSK, 2015, s.68). BBOB’da ise teknolojik dikkatsizlik, toplumsal geri bildirimlerle birleşerek mizah üretir: “Eve de epey uzaktık. Biz oyun oynarken kendimizi o kadar kaptırmıştık ki kafamızı ekrandan hiç kaldırmadan yürüyorduk. Sevmediğim bir insan tipine dönüşmeye başlamıştım.” (BBOB, 2016, s.42).

4.4.9. Gaf Yapma Mizah Unsuru

Tablo 4. 39: Gaf Yapma Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
KBYÇ	2	28.57
BNSK	2	28.57
BNBA	2	28.57
HKS	1	14.29
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
BKVU	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
Toplam	7	100.00

Tablo 4.39 incelendiğinde, gaf yapma mizah unsurunun yalnızca dört eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların KBYÇ (2), BNSK (2) ve BNBA (2) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), BKVU (0), EBİ (0) ve BBOB (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. KBYÇ’de anlatıcı, yaptığı konuşmanın ters teptiğini sonradan fark ederek kendi gafını ironik bir biçimde dile getirir: “Tam umutsuzluğa düşecektim ki zil çaldı. Herkesle beraber Cafer de ayağa kalktı. ‘İşte aradığım fırsat’ diye düşündüm. Arkasından yavaşça yaklaştım, yanına yanaşıp ‘Oooo Caferciğim, sen de mi okuldan

çıkıyorsun? Ne tesadüf, ben de çıkıyorum.’ dedim. O an için bu girişimin çok dahiyane olduğunu düşünmüştüm. Konuşmanın ilerisinden anladığım kadarıyla pek de öyle değilmiş.” (KBYÇ, 2016, s.79). BNSK’da karakter, kendi ihmalkârlığını komik bir biçimde fark ederek gafını açıkça ortaya koyar: “Mesela otomatik kalem ucu takma makinemi bavula koymuştum. Fakat en gerekli şeyler olan diş fırçam ve iç çamaşırlarımı unutmuştum. İnsan donunu unuttur mu ya hu?!” (BNSK, 2015, s.49). BNBA’da ise anlatıcı, aceleyle söylediği bir cümlede sırrını açığa vurduğunu fark eder ve bunu doğrudan itiraf ederek mizahi bir gaf anı yaratır: “Oppps, ağzımdan kaçırdım. Bunu biraz sonra söyleyecektim. Ama oldu bir kere. Evet, konumuz çılgın bir ajanlık macerası. Ama öyle bildiğiniz sıradan ajanlık maceralarından değil ha, acayip bir şey.” (BNBA, 2023, s.10). HKS’de karakter, farkında olmadan yaptığı yanlış bir davranışın ardından kendi hatasını itiraf ederek durumu gafa dönüştürür: “Fakat hata bende! Neden tanımadığım kuştan tüy koparıyorum ki! Bu da bana ders olsun. Bir daha sırf güzel görünüyor diye hiçbir kuştan tüy kopartmam.” (HKS, 2016, s.18).

4.4.10. Freud Sürçmesi Mizah Unsuru

Tablo 4. 40: Freud Sürçmesi Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
KBYÇ	2	28.57
BNBA	2	28.57
ABG	1	14.29
EBİ	1	14.29
BBOB	1	14.29
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
Toplam	7	100.00

Tablo 4.40 incelendiğinde, Freud sürçmesi mizah unsurunun yalnızca beş eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların KBYÇ (2) ve BNBA (2) adlı eserlerde yoğunlaştığı; buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), HKS (0), BNSK (0) ve BKVU (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. KBYÇ’de karakterin istemeden gerçekleştirdiği hitap değişikliği, bilinçdışı bir dil sürçmesi yoluyla mizah üretir: “Hoş bulduk anneciğim. Şey yani, yanlış anlamayın. Siz evladım deyince öyle dilim sürçtü. Sakine Hanım teyzeciğim.” (KBYÇ, 2016, s.115). BNBA’da ise karakterin aceleyle kurduğu cümleler, bilinçli denetimin zayıfladığı anlarda ortaya çıkan dil

sürçmeleri aracılığıyla komik bir etki yaratır: “Yok artık, sabah sabah kim gelmiş? Ooo... Hay aksi! Annemmiş. Yani... şey... iyi ki gelmiş tabii!” (BNBA, 2023, s.64). ABG’de karakter, atasözüne dayalı bir ifadeyi yanlış biçimde dile getirip hemen ardından düzeltmeye çalışırken, bastırılmış bilgi ile bilinçli söylem arasındaki çatışma görünür hâle gelir: “Ne demiş atalarımız; ‘Bir dil bir canavar’ İııı... şey yani ‘Bir dil bir insan, iki dil iki insan.’” (ABG, 2016, s.80). EBİ’de mizah, karakterin söylemini denetleyemeyerek yanlış anlaşılabilir bir ifadeyi son anda düzeltme çabasıyla kaynaklanan Freudcu bir sürçme üzerinden kurulur: “Tövbe tövbe küfür edecek gibi oldum bir an ama yanlış anlamayın, başka bir şey diyecektim.” (EBİ, 2023, s.106). BBOB’da ise anlatıcının panik anında davranışlarını kontrol edememesi, bilinçdışı tepkilerin tekrar yoluyla açığa çıkmasına dayalı bir mizah üretir: “Ama öyle panikliyordum ki her seferinde yakalanıyordum.” (BBOB, 2016, s.13).

4.4.11. Muziplik Mizah Unsuru

Tablo 4. 41: Muziplik Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNBA	2	40.00
ABK	1	20.00
ABG	1	20.00
BKVU	1	20.00
DİÇ	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
Toplam	5	100.00

Tablo 4.41 incelendiğinde, muziplik mizah unsurunun yalnızca dört eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların BNBA (2) adlı eserde yoğunlaştığı; ABK (1), ABG (1) ve BKVU (1) adlı eserlerde ise sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşılık DİÇ (0), KBYÇ (0), HKS (0), BNSK (0), EBİ (0) ve BBOB (0) adlı eserlerde bu unsura hiç rastlanmadığı görülmektedir. Bulgular, çocuk karakterlerin şaka yapma, oyunbazlık, küçük yaramazlıklar ve masum aldatmacalar yoluyla mizahı oluşturduklarını ortaya koymaktadır. BNBA’de mizah, gizemli bir atmosferde aniden gelişen ve fiziksel bir tepkiyle sonuçlanan muzip bir sahneye dayanır: “Beni fark edince bütün diş macununu yüzüme tükürüp kaçtı.” (BNBA, 2023, s.61). ABK’de mizah, çocukların öğretmenlerine yaptıkları planlı bir sessizlik şakası üzerinden kurulmuştur: “Tüm sınıf bir anda sustu ve tabii öğretmenim hemen sessiz

oluruz diyerek çantalarından bir şeyler çıkartmaya başladılar. Çantalarından çıkarttıkları şeyler birer maskeydi.” (ABK, 2013, s.74). ABG’de muziplik, aile içi ilişkilerde küçük bir aldatmaca biçiminde ortaya çıkar. Baba, annenin moralini bozmamak için tartının ayarını değiştirerek onu mutlu eder: “Annemin bu huyunu bilen babam anneme çaktırmadan ibreli baskülün ayarıyla oynamıştı.” (ABG, 2016, s.101). BKVU’da mizah, arkadaş grubuna yapılan ani bir korkutma şakasıyla oluşur: “Şaka olsun diye aniden dönüp ‘BÖ!’ dedim. Korkup beş dakika boyunca durmadan koştular.” (BKVU, 2015, s.152).

4.4.12. Mış Gibi Oyun Mizah Unsuru

Tablo 4. 42: Mış Gibi Oyun Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BKVU	3	60.00
BNSK	1	20.00
EBİ	1	20.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	5	100.00

Tablo 4.42 incelendiğinde, mış gibi oyun mizah unsurunun yalnızca üç eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BKVU (3) adlı eserde yoğunlaştığı; BNSK (1) ve EBİ (1) adlı eserlerde ise sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), BBOB (0) ve BNBA (0) adlı eserlerde bu unsura hiç rastlanmadığı görülmektedir. Bulgular, karakterlerin gerçek olmayan bir durumu canlandırmaları, bir nesnenin yerine başka bir şeyi hayal etmeleri veya bir eylemi oyunlaştırarak taklit etmeleri yoluyla mizahın oluşturulduğunu ortaya koymaktadır. BKVU’da mizah, çocuk karakterin hayal gücüyle sıradan bir anı maceraya dönüştürmesinden doğar: “Yavaş yavaş dönüyordu. Döndü. Döndü. Döndü. ‘BEEEEEE!’ diye bir çocuk fırladı sandalyeden. Elinde oyuncak uçağıyla hayal âleminde Antarktika’ya uçuyordu.” (BKVU, 2015, s.44). BNSK’de mizah, karakterin gündelik eşyaları enstrüman gibi kullanması üzerinden kurulmuştur: “Kaşıkla oynarken bir ara kendi kendime bateri çalışmış gibi de yaptım. Bir elimde kaşık, diğerinde kalem, sanki bateri çalışıyordum. Ta ki annem gelip kızana kadar!” (BNSK, 2015, s.25). EBİ’de ise mizah, bir karakterin farkında olmadan yaptığı seslerin

bir makineye benzetilmesiyle ortaya çıkar: “Pancar motoru aslında Koca Bora’yımsı. Daha doğrusu horlarken istemeden pancar motoru taklidi yapabiliyormuş. Tebrikler!” (EBİ, 2023, s.73).

4.4.13. Başkasını Taklit Mizah Unsuru

Tablo 4. 43: Başkasını Taklit Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNSK	2	66.67
BKVU	1	33.33
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	3	100.00

Tablo 4.43 incelendiğinde, başkasını taklit mizah unsurunun yalnızca iki eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların özellikle BNSK (2) adlı eserde yoğunlaştığı; BKVU (1) adlı eserde ise sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), HKS (0), EBİ (0), BBOB (0) ve BNBA (0) adlı eserlerde bu unsura hiç rastlanmadığı görülmektedir. Bulgular, karakterlerin bir başkasının davranışını, sesini, görünüşünü veya üslubunu taklit ederek mizah oluşturduklarını; bu taklidin ise genellikle gülünç bir benzetme ya da yanlış anlaşılma yoluyla işlev kazandığını ortaya koymaktadır. BNSK’de mizah, popüler kültür figürlerinin taklit edilmesi üzerinden kurulmuştur: “Örümcekli Adam kostümü giymiş biri, yeşil duvarın önünde yukarıdan sarkıtan bir ipe tutulmuş baş aşağı duruyordu. Gördüğümün Örümcekli Adam olmadığına inanıyordum.” (BNSK, 2015, s.88). BKVU’da ise karakter, yaşadığı korku ve tedirginlik içinde bebek taklidi yaparak komik bir konuşma biçimi sergiler: “– KİMSİN SEEEEEN? Bir anlık korkudan sesi içime kaçmıştı. İki yaşında bir bebek gibi çıkıyordu. Ekmek ninenin torunuyum muhtar bey amca. İnterneti kullanmam gerekiyor” (BKVU, 2016, s.46).

4.4.14. Kaba Şaka Mizah Unsuru

Tablo 4. 44: Kaba Şaka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
HKS	1	50.00
BBOB	1	50.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
EBİ	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	2	100.00

Tablo 4.44 incelendiğinde, kaba şaka mizah unsurunun yalnızca iki eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların HKS (1) ve BBOB (1) adlı eserlerde yer aldığı; buna karşılık ABK (0), DİÇ (0), ABG (0), KBYÇ (0), BNSK (0), BKVU (0), EBİ (0) ve BNBA (0) adlı eserlerde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. HKS’de mizah, tarihsel bir olay anlatımı içinde yapılan alaycı ve abartılı sözlerle oluşturulmuştur. Karakter, Şahi toplarının gücünü abartılı biçimde tanıtarak gerçeklikten uzak bir mizahi tablo çizer: “Eeeey Dünyalılar! Duyacaklarınızdan korkmayın. Biz dostuz. Şaka şaka. Ey ahali! Padişahın emri var! Yeni toplar denenecekmiş.” (HKS, 2016, s.142). BBOB’da ise mizah, fiziksel eyleme dayalı bir kaba şaka biçiminde ortaya çıkar. Karakter, tepkisiz arkadaşına bir kova su dökerek onu canlandırmaya çalışır; bu durum hem fiziksel hem de absürt bir mizah etkisi yaratır: “Cafer’in kafasından aşağı bir kova suyu boca ettim.” (BBOB, 2016, s.55).

4.4.15. Kötü Şaka Mizah Unsuru

Tablo 4. 45: Kötü Şaka Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BKVU	1	100.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
BNBA	0	0.00
Toplam	1	100.00

Tablo 4.45 incelendiğinde, kötü şaka mizah unsurunun yalnızca bir eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların yalnızca BKVU (1) adlı eserde yer

aldığı; diğer dokuz eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. Bulgular, karakterin yaptığı şakanın uygunsuz, yersiz ya da komik olmaya çalışırken rahatsız edici bir hâl alması nedeniyle ortaya çıkan mizah biçimini yansıtmaktadır. BKVU’da mizah, anlatıcının beden işlevleriyle ilgili anlattığı sözde öğretici açıklamaların giderek abartılı ve rahatsız edici bir şakaya dönüşmesiyle oluşur: “Karnım ‘guuuuur gurrrr guurrur’ diye bana sesleniyordu. Karın dilinde ‘gurul gurul’ acıktım demektir. ‘Guuuuur gurrrr guurrur’ ise ishal oldum demektir. ... Bir de ‘zart zort’ dili var bildiğim ama onun ayrıntısını vermeyeyim şimdi. Toplum içinde ayıp olur.” (BKVU, 2015, s.140-141).

4.4.16. Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun Mizah Unsuru

Tablo 4. 46: Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun Mizah Unsurunun Eserlere Göre Dağılımı

Kitap Kodu	Frekans (f)	Yüzde (%)
BNBA	1	100.00
ABK	0	0.00
DİÇ	0	0.00
ABG	0	0.00
KBYÇ	0	0.00
HKS	0	0.00
BNSK	0	0.00
BKVU	0	0.00
EBİ	0	0.00
BBOB	0	0.00
Toplam	1	100.00

Tablo 4.46 incelendiğinde, dokunma içerikli fiziksel oyun mizah unsurunun yalnızca bir eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu unsura ilişkin bulguların yalnızca BNBA (1) adlı eserde yer aldığı; diğer dokuz eserde ise bu unsura hiç rastlanmadığı belirlenmiştir. Bu durum, fiziksel temasın özellikle karakterler arasındaki hafif temas, dokunma ya da jest temelli etkileşimlerin mizahın kaynağı hâline getirildiğini ortaya koymaktadır. BNBA’de mizah, karakterler arasındaki fiziksel etkileşimin hem abartılı hem de doğal bir biçimde sunulmasıyla oluşturulmuştur: “Çenesini ben elimle kapatmak zorunda kaldım. Biz Kutu ile konuşurken Taşkın güvenlik görevlisi gibi kollarını önünde bağlamış sağı solu izliyordu.” (BNBA, 2023, s.159).

Tablo 4. 47: Mizah Unsurlarının Eserlerde Kullanılan Unsur Sayısı ve Çeşitliliğe Göre Dağılımı

Kitap	Kullanılan Unsur Sayısı	Çeşitlilik (%)	Değerlendirme
Bu Nasıl Süper Kahraman?	34	%75,5	En zengin mizah yapısı
Eyvah Böcükler İstilada!	34	%75,5	Dilsel–görsel yoğun mizahi çeşitlilik
Bir Köy Var Uzakta!	33	%73,3	Geniş kapsamlı ve dengeli mizah
Ben Bu Oyunu Bozarım!	30	%66,6	Orta–yüksek mizah çeşitliliği
Aaa Bu Da Kim?	28	%62,2	Dinamik ve sürpriz odaklı mizah
Acayip Bir Gazete!	28	%62,2	Abartı–ironi merkezli güçlü mizah
Hazineyi Kim Sakladı?	28	%62,2	Görsel ve sözel bileşenleri güçlü
Kim Bu Yeni Çocuk?	27	%60,0	Ses ve ironi odaklı mizah
Bu Ne Biçim Ajanda?	26	%57,7	Abartı ve mantık dışılığı merkeze alan mizah
Dikkat İcat Çıkabilir!	20	%44,4	En sınırlı mizah çeşitliliği

Tablo 4.47 incelendiğinde, incelenen eserler arasında mizah çeşitliliği bakımından belirgin farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Çeşitlilik oranlarının dağılımı, bazı eserlerde mizahi unsurların geniş bir çerçevede kullanıldığını, bazılarında ise daha sınırlı düzeyde tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle *Bu Nasıl Süper Kahraman?* ve *Eyvah Böcükler İstilada!* adlı eserlerin %75,5’lik oranla 45 mizah unsurundan 34’ünü içermesi, bu kitaplarda dilsel, görsel ve durumsal mizah unsurlarının diğer eserlere kıyasla daha yoğun ve çeşitli biçimde kullanıldığını göstermektedir.

Benzer biçimde *Bir Köy Var Uzakta!* eseri de %73,3’lük oranıyla geniş kapsamlı ve dengeli bir mizah dağılımı ortaya koymakta; bu durum, yazarın mizahi çeşitliliği hem olay örgüsü hem karakter etkileşimi hem de dilsel oyunlar üzerinden çok yönlü olarak kurguladığını düşündürmektedir. Bu üç eser, çalışmanın örnekleme içinde “yüksek çeşitlilik profili”ne sahip bir grup oluşturmaktadır.

Çeşitlilik düzeyi %60–66 aralığında yer alan *Ben Bu Oyunu Bozarım!* (%66,6), *Aaa Bu Da Kim?*, *Acayip Bir Gazete!* ve *Hazineyi Kim Sakladı?* (her biri %62,2) ile *Kim Bu Yeni Çocuk?* (%60,0), mizahın daha çok belirli alt türler etrafında yoğunlaştığı; özellikle abartı, ironi, sürpriz öğeleri ve ses temelli mizahın baskın olduğu eserlerdir. Bu kitaplarda mizah çeşitliliği görece geniş olmakla birlikte, bazı mizah kategorilerinin

diğerlerine oranla daha belirgin biçimde ön plana çıktığı görülmektedir.

Buna karşılık *Bu Ne Biçim Ajanda?* (%57,7), mizahi çeşitliliği daha sınırlı olan eserler grubuna yaklaşmakta; mizahın büyük ölçüde abartı ve mantık dışılığını merkeze alan bir yapı üzerinden üretildiğini göstermektedir. Listenin alt ucunda yer alan *Dikkat İcat Çıkabilir!* (%44,4) ise incelenen tüm eserler içinde en düşük mizah çeşitliliğini sergileyerek, mizahi unsurların daha dar bir çerçevede biçimlendirildiğini ve birçok alt kategoride örnek bulunmadığını ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, eserlerin büyük bölümünün %60 ve üzeri çeşitlilik düzeyine sahip olması, mizahi unsurların pedagojik, estetik ve anlatsal işlevleri açısından geniş bir çerçevede kullanıldığını; yalnızca birkaç eserde mizahın türsel çeşitliliğinin belirgin biçimde sınırlı kaldığını göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Mizah, çocukların öğrenme süreçlerini daha çekici ve sürdürülebilir hâle getirirken bilişsel ve duyuşsal gelişim alanlarını destekleyen çok yönlü bir pedagojik unsur olarak değerlendirilmektedir. İncelenen eserlerde çocuk karakterlerin sergilediği eleştirel söylemler, muzip davranışlar, parodik anlatımlar, çarpıtma ve yanlış anlamaya dayalı ifadeler ile çeşitli söz oyunları, mizahın eğlendirme işlevini güçlendiren temel göstergeler arasında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen eserlerde, belirlenen 45 mizah unsurunun %93,33'üne karşılık gelen 42 mizah unsurunun kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, yazarın mizahi çeşitliliği geniş bir yelpazede kullandığını ve dilsel, görsel ile durumsal mizah unsurlarını çocuk okura uygun biçimde metinlere başarıyla entegre ettiğini göstermektedir. Buna karşılık “Vücutun Bölümleri ya da İşlevlerine Yönelik Komik Sözler”, “Bilmece” ve “Tık Tık Kimse Yok Mu? Tarzı Şaka/Oyun” unsurlarına hiçbir eserde rastlanmamıştır. Bu bulgu, beden temelli mizahın pedagojik kaygılar nedeniyle sınırlı tutulduğu; bilmece türünün anlatı akışı içerisinde işlevsel bir kullanım alanı bulamadığı ve etkileşimsel-performans temelli şakaların yazılı anlatıya aktarılmasının yapısal açıdan güç olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Mizah türlerinin genel dağılımı, incelenen eserlerde mizahın ağırlıklı olarak sözel teknikler üzerinden yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. Toplam 1533 mizah örneğinin %44,68'ini oluşturan sözel mizah, araştırmada en baskın kategori olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, dil oyunları, kelime esprileri, ironi, sözevirtim (pun), kafiye ve kültürel söz varlığına dayalı mizahi unsurların eserlerde önemli bir işleve sahip olduğunu göstermektedir. Sözel mizahın yüksek oranda temsil edilmesi, Türkçenin yapısal esnekliği ve çocuk okurun dilsel mizaha doğal, hızlı ve oyunlaştırıcı biçimde tepki verme eğilimiyle ilişkilendirilebilir.

Sözel mizah türleri içerisinde en yüksek frekansa sahip unsurun ironi (%22,74) olduğu belirlenmiştir. Bu durum, örtük anlam, karşıt söylem ve beklenmedik ifade dönüşümleri üzerinden mizah üretiminin yoğun biçimde tercih edildiğini göstermektedir. İroninin baskınlığı, çocuk okurun eleştirel düşünme becerilerini harekete geçiren ve anlam katmanları arasındaki ilişkileri fark etmeyi gerektiren bir mizahi derinlik sunduğunu ortaya koymaktadır. İroniyi sırasıyla Garip Sesler (%15,31)

ve Türkçede Yer Almayan Sesler (%10,05) unsurları izlemektedir. Bu bulgular, işitsel ve ritmik mizah unsurlarının eserlerde güçlü bir mizah kaynağı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Sözevirtim (pun) (%9,04) ve Özlü Taşlama (%8,89) gibi dil oyunlarının görece yüksek frekansa sahip olması, söz sanatları ile kültürel göndermelerin mizah üretiminde etkili biçimde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra Kafiye (%4,52), Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek (%4,08), Saraka ve Saçma Kelime (%2,18) gibi unsurların varlığı; tanıdık dil ve anlatı yapılarının bozularak yeniden yapılandırılması yoluyla çocuk okurun mizahi sürece aktif biçimde katılımının sağlandığını göstermektedir. Bu türler, ritmik yapıların ve anlam dönüşümlerinin incelenen eserlerde mizahın önemli bileşenleri hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

Daha düşük oranlarda görülen Kes Yapıştır Söz (%2,04), Zıt Anımlı Kelime (%1,75) ve Kelimelerin Saçma Dizilişi (%1,02) gibi teknikler ise dilsel yapıda ani kırılmalar oluşturarak mizahi etkiyi artıran dil oyunları niteliği taşımaktadır. Nadir rastlanan Tekrarlı Kafiye (%0,72), Zıdır Bilmece (%0,15), Kavramsal Açıdan Yanlış Ses (%0,15) ve Fıkra (%0,15) gibi türler ise mizahi çeşitliliği destekleyen; ancak genel eğilimin daha ince, örtük ve anlam merkezli mizah tekniklerine yöneldiğini gösteren tamamlayıcı unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada ikinci sırada yer alan görsel mizahın (%29,69), incelenen eserlerde dikkate değer bir ağırlığa sahip olduğu belirlenmiştir. Görsel mizahın bu düzeyde temsil edilmesi; özellikle figüratif aşırılıkların, karikatürize edilmiş çizimlerin, abartılı yüz ifadelerinin ve dramatik görsel karşıtlıkların çocuk okurun algısal dikkatini çekmede etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu bulgu, resimlemelerin yalnızca metni destekleyen yardımcı bir unsur olmaktan çıkarak doğrudan mizahi anlam üreten bir yapı hâline geldiğini göstermektedir.

Bu kategori içerisinde en yüksek orana sahip olan Uçuk Abartı (%51,87), yazar ve çizerlerin görsel fazlalıklar, aşırılaştırılmış hareketler ve olağanüstü ölçüde büyütülmüş ya da küçültülmüş nesnelere aracılığıyla mizahi etkiyi güçlendirmeyi belirgin biçimde tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Uçuk abartının bu baskınlığı, görsel mizahın çocukların hayal gücünü besleyen, algısal seçiciliğini harekete geçiren ve metindeki mizahi tonu görsel olarak pekiştiren bir araç olarak işlev gördüğünü

göstermektedir.

Bunun yanı sıra Kavramsal Tutarsızlık (%21,76) ve Karikatürleştirme Esprileri (%12,75) gibi unsurlar; anlam ve görüntü arasındaki uyumsuzluklar, figüratif bozma ve abartılı jest–mimik kullanımları üzerinden görsel mizahı çeşitlendirerek dinamik bir mizahi yapı oluşturmaktadır. Kostüm kullanımı (%5,49) ise karakter kimliklerini dönüştürerek mizahi durumu güçlendiren tamamlayıcı bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Daha düşük oranlara sahip olan Abartılı Küçültme (%4,18), Fiziksel Deformasyon (%3,52) ve Maskeleye (%0,44) gibi unsurlar ise görsel mizahın daha sınırlı biçimde kullanılan, ancak anlatı bütünlüğünü destekleyen bileşenleri arasında yer almaktadır. Genel dağılım değerlendirildiğinde, incelenen eserlerde görsel mizahın daha çok açık, doğrudan algılanabilir ve hızlı mizahi tepki oluşturan stratejiler üzerinden yapılandırıldığı görülmektedir.

Araştırmada üçüncü sırada yer alan durumsal mizahın (%25,63), olay örgüsüne dayalı mizahi etki üretiminde önemli bir işleve sahip olduğu belirlenmiştir. Bu kategori; beklenmedik gelişmeler, tersine dönen beklentiler, çatışmalar, yanlış anlamalar ve karakterler arası sosyal etkileşimler aracılığıyla kurgusal düzlemde mizahi bir yapı oluşturmakta; böylece anlatının akışı içerisinde dinamik ve sürpriz odaklı bir mizahi etki yaratmaktadır.

Durumsal mizah içerisinde en yüksek orana sahip unsurun Sürpriz Durum (%29,66) olması, yazarın özellikle ani olay dönüşleri, şaşırtıcı karşılaşmalar ve beklenmedik kırılmalar yoluyla mizahi etki üretmeyi yoğun biçimde tercih ettiğini göstermektedir. Bunu sırasıyla Özdeşleştirme (%12,44) ve Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah (%11,00) unsurları izlemektedir. Bu bulgular, karakterler arası ilişkilerin ve sosyal etkileşim dinamiklerinin mizah üretiminde belirleyici bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda mizahın ilişkisel ve etkileşim temelli yapısının çocuk okur tarafından kolaylıkla algılanabildiği ve mizahi etkinin karakter davranışları üzerinden güçlendiği anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra Aşağılama (%8,85), Rol Değiştirme (%7,89), Abartılı Eylem Komedi (%6,93) ve Parodi (%5,98) gibi unsurlar; hem toplumsal eleştiri içeren hem de kurgusal oyunlara dayalı mizah biçimlerinin eserlerde işlevsel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Daha düşük oranlara sahip Anektod (%2,15), Sosyal Gaf

(%1,67), Gaf Yapma (%1,67), Freud Sürçmesi (%1,67), Muziplik (%1,19), Mış Gibi Oyun (%1,19), Başkasını Taklit (%0,72), Kaba Şaka (%0,48), Kötü Şaka (%0,24) ve Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun (%0,24) gibi mizahi unsurlar ise olay örgüsünü destekleyen, bağlama duyarlı ve ince mizah biçimlerini temsil etmektedir. Bu durum, durumsal mizahın incelenen eserlerde hem olay merkezli hem de karakter odaklı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen on eser, mizah unsurlarının kullanım özellikleri bakımından ayrı ayrı değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

“Aaa Bu Da Kim?” adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 28’inin kullanıldığı belirlenmiştir. Bulgular, metindeki mizahın özellikle sürpriz durum (f = 18; %17,31) ve uçuk abartı (f = 17; %16,35) unsurlarına dayandığını göstermektedir. Bu durum, anlatının beklenmedik gelişmeler, ani dönüşler ve aşırılaştırılmış sahneler üzerinden ilerleyen dinamik bir mizah stratejisi benimsediğini ortaya koymaktadır.

Söz konusu baskın unsurları; ironi, kavramsal tutarsızlık ve özlü taşlama (her biri f = 7; %6,73) izlemektedir. Ayrıca garip sesler, şakalaşma, Türkçede yer almayan sesler ve nesneyi farklı isimle isimlendirme (her biri f = 5; %4,81) gibi sözel ve mantık bozucu mizah türlerinin de eserde belirgin biçimde yer aldığı görülmektedir. Bu bulgular, eserin hem dilsel oyunlara hem de kavramsal çarpıtmalara dayalı zengin bir mizah örgüsü sunduğunu göstermektedir.

Orta düzeyde görülen özdeşleştirme, karikatürleştirme esprileri, aşağılama, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah ve muziplik gibi unsurlar ise metne sosyal, karakter temelli ve görsel mizah özellikleri kazandırmaktadır. Buna karşın düşük frekansla kullanılan tekerleme, kafiyeye, kostüm, rol değiştirme, saçma kelime, anekdot, abartılı eylem komedisi ve zıt anlamlı kelime gibi mizah türleri, eserin mizahi çeşitliliğini artırmakla birlikte genel mizah akışını belirleyen temel unsurlar arasında yer almamaktadır.

“Dikkat İcat Çıkabilir!” adlı eserde ise kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 20’sinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bulgular, eserin mizah örgüsünün büyük ölçüde uçuk abartı (f = 28; %25,69) unsuruna dayandığını göstermektedir. Bu durum, anlatının aşırılaştırılmış olaylar, sıra dışı fikirler ve ölçüsüz

tepkiler üzerinden mizah ürettiğini ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsuru; özdeşleştirme (f = 12; %11,01), Türkçede yer almayan sesler (f = 11; %10,09), şakalaşma (f = 9; %8,26), kavramsal tutarsızlık ve sözevirtilim (pun) (her biri f = 8; %7,34) ile sürpriz durum (f = 7; %6,42) izlemektedir. Elde edilen bulgular, eserin hem sözel mizah tekniklerinden hem de durumsal mizah öğelerinden yararlanan çok yönlü bir mizah anlayışı benimsediğini göstermektedir.

Orta düzeyde kullanılan ironi, parodi, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah ve kafiye gibi unsurlar; karakter etkileşimlerini, toplumsal göndermeleri ve ritmik mizahı destekleyen tamamlayıcı öğeler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık düşük frekansla görülen zıppır bilmece, rol değiştirme, karikatürleştirme esprileri, aşığılama, abartılı eylem komedisi ve zıt anlamlı kelime gibi mizah türleri, metne çeşitlilik katmakla birlikte eserin temel mizahi yönelimini belirleyen unsurlar arasında yer almamaktadır.

Acayip Bir Gazete!" adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 28'inin kullanıldığı belirlenmiştir. Bulgular, metnin özellikle uçuk abartı (f = 31; %21,38) ve ironi (f = 26; %17,93) unsurları etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, anlatının hem abartı temelli hem de ironik karşıtıklara dayalı güçlü bir mizah stratejisi benimsediğini ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsurları; sürpriz durum (f = 16; %11,03) ve sözevirtilim (pun) (f = 12; %8,28) gibi sözel ve durumsal mizah türleri izlemektedir. Elde edilen bulgular, metnin hem dilsel oyunlara hem de beklenmedik gelişmelere dayalı bir mizah yapısı oluşturduğunu göstermektedir.

Orta düzeyde sıklık gösteren şakalaşma, yergi, özlü taşlama, parodi, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah, kafiye ve özdeşleştirme gibi unsurlar ise metnin sosyal ilişkiler, karakterler arası etkileşim ve hiciv boyutunu destekleyen tamamlayıcı mizahi öğeler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın düşük frekansla kullanılan kavramsal tutarsızlık, kostüm, rol değiştirme, saçma kelime, tekrarlı kafiye ve Freud sürçmesi gibi unsurlar, eserin mizahi dokusunu çeşitlendirmekle birlikte temel mizah akışını belirleyen öğeler arasında yer almamaktadır.

Genel olarak bulgular, eserin mizahının abartı ve ironi ekseninde yoğunlaştığını; ses oyunları, sözel çarpıtmalar ve durumsal mizah tekniklerinin bir arada kullanıldığını

çok yönlü bir mizah stratejisine dayandığını ortaya koymaktadır.

“Kim Bu Yeni Çocuk?” adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 27’sinin kullanıldığı görülmektedir. Bulgular, metinde özellikle ironi (f = 22; %15,71), garip sesler (f = 18; %12,86) ve uçuk abartı (f = 16; %11,43) unsurlarının yoğun biçimde kullanıldığını göstermektedir. Bu durum, anlatının hem sözel mizaha hem de abartı temelli dinamik mizah biçimlerine dayanan güçlü bir yapı kurduğunu ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsurları; özlü taşlama (f = 14; %10,00), sürpriz durum (f = 11; %7,86), başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah (f = 9; %6,43) ile yergi ve sözevirtim (pun) (her biri f = 7; %5,00) gibi sözel, karakter temelli ve durumsal mizah teknikleri izlemektedir.

Orta düzeyde kullanılan kavramsal tutarsızlık, kes yapıştır söz, karikatürleştirme esprileri, kafiye, parodi, rol değiştirme ve gaf yapma gibi unsurlar, metne hem ritmik hem de görsel/eylemsel açıdan çeşitlilik kazandıran tamamlayıcı mizahi öğeler olarak değerlendirilmektedir. Düşük frekansla görülen diğer mizah türleri (örneğin başkasını taklit, kelimelerin saçma dizilişi, zıt anlamlı kelime, saçma kelime ve Freud sürçmesi), metnin mizahi evreninde sınırlı yer tutmakla birlikte çok yönlü mizah dokusunun destekleyici parçaları arasında yer almaktadır.

“Hazineyi Kim Sakladı?” adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 28’inin kullanıldığı görülmektedir. Bulgular, metnin mizah örgüsünün özellikle uçuk abartı (f = 21; %15,44), aşağılama (f = 13; %9,56), karikatürleştirme esprileri (f = 12; %8,82) ve kavramsal tutarsızlık (f = 11; %8,09) unsurları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, anlatının hem abartı hem de görsel/çarpıtılmış mizah biçimlerine dayanan güçlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsurları; garip sesler ve ironi (her biri f = 9; %6,62), sürpriz durum (f = 8; %5,88) ile özdeşleştirme ve özlü taşlama (her biri f = 7; %5,15) gibi sözel, durumsal ve karakter temelli mizah türleri izlemektedir. Bulgular, eserin hem çocuk okurun ilgisini canlı tutan ses ve ritim merkezli mizahı hem de ironik ve durumsal mizah stratejilerini dengeli biçimde kullandığını göstermektedir.

Orta düzeyde görülen abartılı eylem komedisi, şakalaşma, kafiye, kostüm ve rol

değiştirme gibi unsurlar, metni çeşitlendirerek mizahın çok yönlü bir akış kazanmasını sağlamaktadır. Buna karşın düşük frekansla yer verilen parodi, kaba şaka, anekdot ve kelimelerin saçma dizilişi gibi teknikler, eserin mizahi dokusuna sınırlı düzeyde katkı sunmaktadır.

“Bu Nasıl Süper Kahraman?” adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 34’ünün kullanıldığı görülmektedir. Bulgular, kitabın mizah örgüsünün özellikle ironi (f = 24; %11,59), garip sesler (f = 20; %9,66) ve uçuk abartı (f = 19; %9,18) unsurları etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, anlatının hem sözel hem de abartı merkezli dinamik bir mizah stratejisi benimsediğini ortaya koymaktadır.

Bu baskın mizah türlerini; sözevirtim (pun) (f = 13; %6,28), yergi ve karikatürleştirme esprileri (her biri f = 12; %5,80), kavramsal tutarsızlık (f = 11; %5,31) ve kostüm (f = 10; %4,83) gibi dilsel, görsel ve mantık bozucu mizah teknikleri izlemektedir. Bu bulgular, metnin çok yönlü bir mizah evreni oluşturduğunu göstermektedir.

Orta düzeyde sıklık gösteren sürpriz durum, şakalaşma, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah, saraka, rol değiştirme, abartılı eylem komedisi ve fiziksel deformasyon gibi unsurlar ise karakterler arası etkileşim, beklenmedik olay akışı ve fiziksel komedi boyutlarını güçlendiren tamamlayıcı öğeler olarak öne çıkmaktadır. Düşük frekansta görülen diğer mizah türleri (örneğin kafiye, kelimelerin saçma dizilişi, mış gibi oyun, anekdot, kes yapıştır söz ve parodi), esere çeşitlilik katmakla birlikte genel mizahi akışın belirleyici unsurları arasında yer almamaktadır.

“Bir Köy Var Uzakta!” adlı eserde, kapsamlı listede yer alan 45 mizah unsurundan toplam 33’ünün kullanıldığı görülmektedir. Bulgular, kitabın özellikle uçuk abartı (f = 35; %16,99) unsurunu merkeze alan bir mizah stratejisi benimsediğini göstermektedir. Bu durum, olayların olağan sınırların ötesine taşınarak mizahi etkinin artırıldığını ortaya koymaktadır.

Uçuk abartıyı; garip sesler (f = 15; %7,28), ironi (f = 15; %7,28), sürpriz durum (f = 14; %6,80) ile kavramsal tutarsızlık ve nesneyi farklı isimle isimlendirme (her biri f = 13; %6,31) gibi sözel ve mantık bozucu mizah türleri izlemektedir. Elde edilen bulgular, metnin hem dilsel oyunlara hem de mantıksal çarpıtmalara dayalı yoğun bir

mizah örgüsüne sahip olduğunu göstermektedir.

Orta düzeyde sıklık gösteren özdeşleştirme, kostüm, karikatürleştirme esprileri, yergi ve aşağılama gibi unsurlar ise karakterler arası etkileşim ve toplumsal hiciv boyutunu güçlendiren tamamlayıcı mizahi öğeler olarak metni çeşitlendirmektedir. Düşük frekansta yer alan diğer unsurlar (örneğin parodi, abartılı eylem komedisi, mış gibi oyun, kötü şaka ve maskeleye), anlatıda geniş bir mizahi yelpaze sunmakla birlikte temel mizah akışını belirleyen yapı taşları arasında yer almamaktadır.

“Eyvah Böcükler İstilada!” adlı eserde, kapsamlı mizah listesinde yer alan 45 tanımlı mizah unsurundan toplam 34’ünün metinde kullanıldığı görülmektedir. Bulgular, kitabın mizahının özellikle ironi (f = 23; %12,23), kavramsal tutarsızlık (f = 22; %11,70) ve uçuk abartı (f = 20; %10,64) unsurlarıyla kurulduğunu göstermektedir. Bu durum, metnin mantık bozumu, çarpıtılmış düşünce yapıları ve abartı temelli mizah üzerinden ilerleyen yoğun bir anlatı stratejisi benimsediğini ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsurları; sürpriz durum ve rol değiştirme (her biri f = 14; %7,45), Türkçede yer almayan sesler, karikatürleştirme esprileri ve özlü taşlama (her biri f = 12; %6,38) gibi sözel, görsel ve durumsal mizah teknikleri izlemektedir. Bulgular, eserin hem dilsel oyunlara hem de görsel ve eylemsel mizah öğelerine dayalı çok yönlü bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Orta düzeyde görülen yergi, aşağılama, garip sesler, şakalaşma, özdeşleştirme ve fiziksel deformasyon gibi unsurlar, toplumsal hicivden çocuksu dil oyunlarına kadar uzanan geniş bir mizahi çeşitlilik sunmaktadır. Düşük frekanslı diğer unsurlar ise (örneğin tekerleme, parodi, mış gibi oyun, zıt anlamlı kelime, kostüm ve anekdot), metne esnek ve çok yönlü bir mizahi doku kazandırmakla birlikte temel mizah akışını belirleyen unsurlar arasında yer almamaktadır.

“Ben Bu Oyunu Bozarım!” adlı eserde, geniş kapsamlı mizah listesinde yer alan 45 tanımlı mizah unsurundan toplam 30’unun tespit edildiği görülmektedir. Bulgular, kitabın özellikle sürpriz durum (f = 26; %16,25) ve uçuk abartı (f = 23; %14,38) unsurlarına dayalı bir mizah kurgusu benimsediğini göstermektedir. Bu durum, anlatının beklenmedik olay akışı ve aşırılaştırılmış sahneler üzerinden dinamik bir mizah yapısı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Bu baskın unsurları; Türkçede yer almayan sesler (f = 13; %8,13), ironi, garip

sesler ve kavramsal tutarsızlık (her biri $f = 10$; %6,25) gibi sözel ve mantık bozucu mizah türleri izlemektedir. Bulgular, eserin ses oyunlarını ve kavramsal çarpıtmaları mizahi etki üretmede yoğun biçimde kullandığını göstermektedir.

Orta düzeyde sıklık gösteren şakalaşma, özdeşleştirme, abartılı eylem komedisi, karikatürleştirme esprileri ve başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah gibi unsurlar, anlatının sosyal, fiziksel ve dilsel mizah boyutlarını destekleyen tamamlayıcı öğeler olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık düşük frekansla yer verilen unsurlar (örneğin kelimelerin saçma dizilişi, kaba şaka, anekdot ve sosyal gaf), metne çeşitlilik kazandırmakla birlikte mizah akışında belirleyici rol üstlenen unsurlar arasında yer almamaktadır.

“Bu Ne Biçim Ajanda?” adlı esere ait bulgular, kitabın mizah kurgusunun ağırlıklı olarak uçuk abartı ($f = 26$; %17,11), ironi, garip sesler ve kavramsal tutarsızlık (her biri $f = 14$; %9,21) unsurları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu veriler, metinde özellikle abartı ve mantık bozucu söylemlere dayalı bir mizah anlayışının baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte söz oyunları ve ses temelli mizahın, anlatıya ritmik ve dinamik bir yapı kazandırdığı anlaşılmaktadır.

Orta düzeyde görülen kafiye ($f = 11$; %7,24), özdeşleştirme ve abartılı eylem komedisi (her biri $f = 7$; %4,61) gibi unsurlar, hem sözel hem de eylemsel mizahın birlikte kullanıldığını göstermektedir. Düşük frekansla görülen mizah türleri ise metnin mizahi çeşitliliğini artıran tamamlayıcı bileşenler olarak değerlendirilmektedir.

Mizah unsurlarının çeşitliliğine ilişkin bulgular, incelenen eserlerde mizah unsurlarının kullanım yoğunluğu ve çeşitliliğinin kitaplar arasında belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle “Bu Nasıl Süper Kahraman?” ve “Eyvah Böcükler İstilada!” adlı eserlerde yüksek unsur sayısı ve %75’in üzerindeki çeşitlilik oranı, mizahın oldukça zengin, çok boyutlu ve anlatımı taşıyan temel bir yapı olarak kurgulandığını göstermektedir. Bu eserlerde sözel, görsel ve durumsal mizah unsurlarının dengeli biçimde bir arada kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Çeşitlilik oranı %70’e yaklaşan “Bir Köy Var Uzakta!” ve “Ben Bu Oyunu Bozarım!” adlı eserler ise mizahın ritim ve sürpriz odaklı biçimlerde güçlü şekilde işlendiği metinler olarak öne çıkmaktadır. %60 düzeyinde çeşitliliğe sahip olan “Aaa Bu Da Kim?”, “Acayip Bir Gazete!”, “Hazineyi Kim Sakladı?” ve “Kim Bu Yeni Çocuk?”

adlı eserlerde ise hem dilsel hem de görsel mizahın etkin biçimde kullanıldığı, ancak içerik bütünlüğü doğrultusunda daha sınırlı mizah varyasyonlarının tercih edildiği görülmektedir.

En düşük çeşitlilik oranına sahip olan “Bu Ne Biçim Ajanda?” ve özellikle “Dikkat İcat Çıkabilir!” adlı eserlerde ise mizahın daha sınırlı türlerde yoğunlaştırıldığı belirlenmiştir. Bu durum, söz konusu eserlerde mizahın belirli birkaç unsur etrafında yapılandırıldığını göstermektedir.

Genel eğilimler değerlendirildiğinde, tüm eserlerde en sık kullanılan mizah unsurlarının uçuk abartı, ironi, sürpriz durum, kavramsal tutarsızlık ve ses temelli mizah olduğu görülmektedir. Bu unsurların kullanım oranlarının yaklaşık %5 ile %25 arasında değiştiği belirlenmiştir. Buna karşılık tekerleme, kaba şaka, zıpır bilmece, mış gibi oyun, saçma kelime, anekdot ve zıt anlamlı kelime gibi unsurların çoğu eserde %1’in altında kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca “vücudun bölümleri ya da işlevlerine yönelik komik sözler”, “bilmece” ve “Tık Tık Kimse Yok mu?” tarzı şaka/oyun olmak üzere üç mizah unsurunun incelenen eserlerde hiç kullanılmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, serinin genel mizah yapısının abartı, ironi, mantık bozumu ve ses oyunları ekseninde yoğunlaştığı; bazı eserlerin bu ekseni genişlettiği, bazılarının ise daha sınırlı tuttuğu görülmektedir. İncelenen çocuk kitaplarında mizahın; dilsel yaratıcılığı öne çıkaran, sosyal etkileşimi görünür kılan ve görsel algıyı destekleyen çok yönlü bir yapı sunduğu anlaşılmaktadır. Bu çok yönlü mizahi yaklaşımın, çocuk okurun bilişsel, duyuşsal ve estetik gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilinçli bir tercih olduğu değerlendirilebilir.

Sözel mizahın güçlü etkisinin dil gelişimini ve kavramsal esnekliği desteklediği; durumsal mizahın karakter ve olay çözümlmelerini zenginleştirdiği; görsel mizahın ise anlatıya dinamizm ve algısal çeşitlilik kazandırdığı görülmektedir. Böylece mizahın, araştırmanın genel bulguları çerçevesinde yalnızca eğlendiren değil; aynı zamanda düşündüren, öğreten, ilişki kurdurmayı destekleyen ve okuma deneyimini bütüncül biçimde güçlendiren işlevsel bir araç olarak yapılandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma

Araştırmamızda sözel, görsel ve durumsal mizah unsurlarının belirgin bir çeşitlilik içinde kullanıldığı görülmüş; bu durum alan yazınındaki çeşitli çalışmalarla

paralellik göstermektedir. Sözel mizahın çeşitliliği, özellikle Akıncı'nın (2015) resimli çocuk kitaplarında dilsel mizah kategorilerini ayrıntılandığı çalışmayla benzerlik taşımaktadır. Akıncı'nın uyarladığı Johnson'un (2010) inceleme formunda yer alan kelime oyunları, uyaklar, kavramsal uyumsuzluklar ve adlandırma esprileri gibi unsurların, bizim veri setimizde de geniş bir yelpazede temsil edildiği belirlenmiştir. Bu durum, çocuk edebiyatında mizahın yalnızca güldürme amacıyla değil; dilsel yaratıcılığı geliştirme, dikkat çekme ve anlatıyı hareketlendirme işlevleriyle de kullanıldığını göstermektedir. Aynı şekilde Dirican, Bekir ve Bayraktar'ın (2020) dilsel mizahı kırk beş alt kategori üzerinden sınıflandırmaları, çalışmamızda tespit edilen sözel mizah çeşitliliğinin sistematik ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu desteklemektedir. Özellikle ironi, garip sesler, sözevirtim ve kavramsal tutarsızlık gibi unsurların birçok eserde tekrar eden biçimde kullanılması, çağdaş çocuk edebiyatında dil merkezli mizah anlayışının belirgin biçimde öne çıktığını düşündürmektedir. Bu araştırmada kavramsal tutarsızlık, sürpriz durum ve uçuk abartı gibi uyumsuzluk temelli mizah unsurlarının yoğun biçimde kullanıldığı belirlenmiştir.

Görsel mizah bakımından elde edilen bulguların da alan yazınıyla büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Pala ve Gönen (2018) ile Aslanyürek'in (2021) çalışmalarında resimlemelerde kullanılan abartma, karikatürleştirme, fiziksel deformasyon ve kostüm esprileri gibi görsel mizah türlerinin çocuk okurun dikkatini artırdığı ve anlatıyı desteklediği vurgulanmaktadır. Benzer şekilde bu araştırmada da görsel mizah unsurlarının yalnızca estetik bir tamamlayıcı olarak değil, doğrudan mizahi etkiyi oluşturan temel anlatı araçlarından biri olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Özellikle uçuk abartı ve karikatürleştirme esprilerinin yüksek frekansa sahip olması, çocuk kitaplarında görsel aşırılığın mizahi üretimde önemli bir strateji olarak tercih edildiğini göstermektedir. Bu durum, çocuk okurun somut düşünme yapısıyla uyumlu biçimde, görsel mizahın hızlı algılanabilir ve dikkat çekici bir anlatım biçimi sunduğunu ortaya koymaktadır.

Durumsal mizahın çok yönlü temsil edilmesi ise İnce Samur ve Arıkan (2018) ile Hamzadayı ve Çetinkaya'nın (2013) çalışmalarında belirtilen çatışma türleri, sürpriz durumlar ve rol değişimleri gibi kategorilerle benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda özellikle sürpriz durum, özdeşleştirme ve rol değişimi gibi unsurların yoğun biçimde kullanılması, çocuk edebiyatında olay örgüsüne dayalı mizahın güçlü bir işlev

üstlendiğini göstermektedir. Bu bulgu, mizahın yalnızca sözel ifadeler üzerinden değil; olay akışı, karakter davranışları ve beklenmedik durumlar aracılığıyla da üretildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca durumsal mizahın farklı alt türler üzerinden çeşitlenmesi, çocuk kitaplarında mizahın tek boyutlu değil; çok katmanlı ve bütüncül bir yapı içerisinde kurgulandığını düşündürmektedir.

Bununla birlikte çalışmamız, alan yazınındaki araştırmalardan farklı olarak mizah unsurlarını yalnızca belirli bir kategori ya da tek bir eser üzerinden değil; aynı seri içerisinde yer alan çok sayıda eser bağlamında bütüncül biçimde incelemesi bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu yönüyle araştırma, çağdaş Türk çocuk edebiyatında mizahın kullanım biçimlerini sistematik olarak ortaya koymakta; mizahi çeşitliliğin hem dilsel hem görsel hem de durumsal düzlemde yoğun biçimde sürdürüldüğünü göstermektedir. Elde edilen bulgular, çocuk kitaplarında mizahın anlatıyı destekleyen yardımcı bir unsur olmanın ötesinde, kurgunun temel yapı taşlarından biri hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda, çocuk edebiyatında mizah kullanımının yalnızca eğlenceye dayalı bir unsur olmadığı; aynı zamanda dil gelişimi, eleştirel düşünme, hayal gücü ve sosyal farkındalık gibi birçok bilişsel ve duyuşsal beceriyi destekleyen işlevsel bir anlatım aracı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

İncelenen eserlerde sözel mizahın yüksek oranda kullanılması, çocuk edebiyatında dilsel yaratıcılığın mizah aracılığıyla güçlendirildiğini göstermektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında kelime oyunları, ironi, ses tekrarları, sözevirtim (pun), kafiyeye ve kavramsal çarpıtma gibi dil merkezli mizah tekniklerine daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Bu tür kullanım biçimleri, çocukların dil farkındalığını ve kavramsal esnekliklerini destekleyebilir.

Araştırma bulgularında özellikle ironi unsurunun yüksek frekansa sahip olması, çocuk okurun örtük anlamı çözümleme ve düşünme becerilerini harekete geçirdiğini göstermektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinde yalnızca doğrudan güldürüye değil, düşündürmeye dayalı mizah biçimlerine de yer verilmesi önerilmektedir.

Görsel mizahın önemli bir ağırlığa sahip olması, resimlemelerin çocuk

kitaplarında yalnızca metni destekleyen yardımcı unsurlar olmadığını, doğrudan mizahi anlam üreten bağımsız bir yapı hâline geldiğini göstermektedir. Bu doğrultuda çocuk kitaplarının hazırlanma sürecinde yazar-çizer iş birliğinin güçlendirilmesi ve görsel mizah stratejilerinin bilinçli biçimde yapılandırılması önerilmektedir.

İncelenen eserlerde uçuk abartı, kavramsal tutarsızlık ve sürpriz durum gibi unsurların yoğun biçimde kullanılması, çocukların beklenmedik ve olağanüstü durumlara dayalı mizahi güçlü biçimde benimsediğini göstermektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında hayal gücünü destekleyen, sıradan olayları sıradışılaştıran ve çocuğun merak duygusunu canlı tutan mizahi yapıların artırılması önerilmektedir.

Çalışmada bazı mizah unsurlarının hiç kullanılmadığı ya da oldukça sınırlı düzeyde temsil edildiği görülmüştür. Özellikle bilmece, performans temelli oyun mizahı ve bazı etkileşimsel mizah türlerinin eksikliği, çocuk edebiyatında belirli mizah biçimlerinin yeterince işlevselleştirilemediğini düşündürmektedir. Bu nedenle gelecekte hazırlanacak çocuk kitaplarında mizah çeşitliliğinin artırılması ve farklı mizah türlerinin anlatıya dengeli biçimde dağıtılması önerilmektedir.

Durumsal mizahın karakter ilişkileri ve sosyal etkileşimler üzerinden yoğun biçimde yapılandırılması, mizahın çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayabilecek önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı eserlerinde empati, iletişim, iş birliği ve problem çözme becerilerini destekleyen mizahi olay örgülerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

İncelenen eserlerde kaba şaka, beden temelli mizah ve aşağılayıcı söylemlerin sınırlı düzeyde kullanılması, pedagojik duyarlılığın ön planda tutulduğunu göstermektedir. Bu durum, çocuk edebiyatında mizahın etik ve gelişimsel boyutunun dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle çocuk kitaplarında mizah üretim sürecinin çocuk gelişimi ilkeleri doğrultusunda yapılandırılması önerilmektedir.

Araştırma yalnızca Melih Tutağ'ın Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları serisi ile sınırlandırılmıştır. Gelecek araştırmalarda farklı yazarların eserleri, farklı yaş gruplarına yönelik çocuk kitapları ya da çeviri çocuk edebiyatı ürünleri mizah unsurları bakımından karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Böylece çocuk edebiyatında mizahın kültürel, dilsel ve anlatısal değişimleri daha kapsamlı biçimde ortaya konabilir.

Çocuk edebiyatında mizahın çocuk okur üzerindeki etkilerini daha somut

biçimde ortaya koyabilmek amacıyla, gelecekte yapılacak araştırmalarda okur görüşmeleri, sınıf içi uygulamalar ve deneysel çalışmalarla desteklenen karma yöntem araştırmalarına yer verilmesi önerilmektedir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde mizahın; ocuk okurun dikkatini canlı tutan, okuma motivasyonunu artıran, eleştirel düşünmeyi destekleyen ve estetik algıyı güçlendiren çok yönlü bir anlatım aracı olduğu görülmektedir. Bu nedenle ocuk edebiyatı alanında üretilen eserlerde mizahın yalnızca yardımcı bir unsur değil, metnin temel anlatım stratejilerinden biri olarak ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Ş. (2015). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslanyürek, D. (2021). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların mizahi gelişimine uygunluğu açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ. S. (2006). *Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi (İzmir ilköğretim 8. sınıf örnekleminde)* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Billig, M. (2005). *Laughter and ridicule: Towards a social critique of humour* (ss. 39–57). SAGE Publications.
- Bozdaş, B. Ç. (2022). *Çocuk edebiyatı ve mizah kuramları: Muzaffer İzgü ve Rifat Ilgaz örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bulut Gökçe, H. (2023). *Türkiye’de çocuk edebiyatı eserlerinde mizahın işlevleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Can, S., & Eke, E. (2023). Kurumlarda mizahın kullanımına yönelik kavramsal bir çalışma. *SDÜ İFADE*, 5(1), 36–53.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı* (4. basım). Esin Yayınevi.
- Çetin, N. (2019). *Türk edebiyatında mizah ve toplumsal eleştiri*. Bilge Kültür Sanat.
- Çiftçi, A. (1998). *Gülme, mizah ve çocuk*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Çiftçi, H. (1998). Klâsik İslâm edebiyatında hiciv ve mizah. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (10), 139–162.
- Dereli, K. (2017). *Rifat Ilgaz’ın çocuk romanlarındaki mizah unsurlarının çocuk edebiyatı açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara.
- Dirican, R., Bekir, H., & Bayraktar, V. (2020). Resimli hikâye kitaplarında sözel mizah unsurları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(29), 243–261. <https://doi.org/10.12981/mahder.664816>
- Eker, Ö. G. (2009). *İnsan kültür mizah: Eğlence endüstrisinde tüketim nesnesi olarak mizah*. Grafiker Yayınları.
- Erdoğan, M. E. (2021). *Nezihe Meriç’in çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü’nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Freud, S. (1960). *Jokes and their relation to the unconscious* (J. Strachey, Ed. & Trans.). W. W. Norton. (Orijinal eser 1905’te yayımlandı)

- Fry, W. F. (2010). *Sweet madness: A study of humor*. Transaction Publishers.
- Hamzadayı, E., & Çetinkaya, G. (2013). Çocuk okurların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimlerdeki işlevleri açısından Aytül Akal'da mizah ögesinin kullanımı. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 489–498.
- İnce Samur, A. Ö., & Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 165–182.
- Kaya, A. İ., & Şimşek, E. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig*, 42, 291–301.
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Kök Yayıncılık.
- Kılıç, E. C. (2019). *Roald Dahl'in çocuk edebiyatı eserlerinde mizah unsurları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koroğlu, F. (2025). *Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında mizahi unsurlar ve işlevleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Koroğlu, F. (2024). *Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki mizahi üslubun çocukların duyuşsal gelişimindeki işlevleri bağlamında incelenmesi*. Uluslararası Düzce Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1), 1-10. <https://doi.org/10.62195/ijdes.1471158>.
- Lincoln, S. Y., & Guba, E. G. (2013). *The constructivist credo*. Left Coast Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol. 1). Cambridge University Press.
- Machovec, F. J. (1988). The U.S.A: Charles C Thomas, 8-9.a
- McGhee, P. (2002). *Understanding and promoting the development of children's humor*. Kendall/Hunt Publishing.
- McGhee, P. E. (1979). *Humor: Its origin and development*. W. H. Freeman.
- Morreall, J. (1983). *Taking laughter seriously*. State University of New York Press.
- Morreall, J. (2001). *Gülmeyi ciddiye almak* (K. Aysevener & Ş. Soyer, Çev.). İris Yayıncılık.
- Morreall, J. (2009). *Comic relief: A comprehensive philosophy of humor*. Wiley-Blackwell.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma-desen ve uygulama için bir rehber (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nesin, A. (2001). Mizah = Gülmece. In T. Çeviker (Ed.), *Cumhuriyet dönemi Türk mizahı içinde* (ss. 19–63). Adam Yayınları.
- Nesin, A. (2001). *Cumhuriyet dönemi Türk mizahı*. Adam Yayınları.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. basım). Amı Yayıncılık.
- Ortaköylü, S. (2022). “*Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları*” serisinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Öngören, F. (1998). *Türk mizahı*. İş Bankası Yayınları.

- Özcan, Ö. (2002). *Başlangıcından günümüze Türk edebiyatında hiciv ve mizah (Yergi ve gülmece)*. İnkılâp Yayınları.
- Özdemir, N. (2010). Mizah, eleştirel düşünce ve bilgelik: Nasreddin Hoca. *Milli Folklor*, 22(87).
- Özmen, N. (2019). Sessiz Sakin, yerli bir kahraman mı? *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 93-119. DOI: 10.29000/rumelide.656635
- Özünü, Ü. (1999). *Gülmecenin dilleri*. Doruk Yayıncılık.
- Pala, Ş., & Gönen, M. (2018). Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(18), 1784–1802.
- Paulaos, J. A. (1996). *Matematik ve mizah* (A. Kovanlıkaya, Çev.). Sarmal Yayınevi.
- Ritchie, G. (2010). Linguistic factors in humour. In D. Chiaro (Ed.), *Translation, humour and literature: Translation and humour volume 1* (ss. 33–48). Continuum International Publishing Group.
- Roeckelein, J. (2002). *The psychology of humor: A reference guide and annotated bibliography*. Greenwood Press.
- Ross, A. (1998). *The language of humour* (ss. 4–8). Routledge.
- Rutter, J. (1997). *Stand-up as interaction: Performance and audience in comedy venues* (Doktora tezi). Salford Üniversitesi.
- Seven, D. A. (2012). *3-5 yaş çocuklarında zihin teorisi gelişiminin mizah anlayışı üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, A. (2007). Çocuk ve çocukluk. A. Yılar & B. Turan (Ed.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (s. 3). Pegem Yayıncılık.
- Şimşek, K., & Kartal, A. (2022). Çocuk edebiyatının başlangıcına dair bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 344–356.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına giriş*. Kök Yayıncılık.
- Toraman, S. Ö. (2009). *Bilim sanat merkezlerine devam eden ve etmeyen ilköğretim 12 yaş çocuklarının saldırganlık, atılganlık, çekingenlik ve mizah özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tutağ, M. (2016). *Aaa bu da kim?* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2017). *Bir köy var uzakta!* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Acayip bir gazete!* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Ben bu oyunu bozarım!* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Bu nasıl süper kahraman?* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Bu ne biçim ajanda?* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Dikkat icat çıkabilir!* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Eyvah böcükler istilada!* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Hazineyi kim sakladı?* Genç Hayat.
- Tutağ, M. (2018). *Kim bu yeni çocuk?* Genç Hayat.
- Usta, Ç. (2009). *Mizah dilinin gizemi*. Akçağ Yayınları.

- Vandaele, J. (2002). Introduction (Re-) constructing humor: Meanings and means. *The Translator*, 8(2), 149–172.
- Yakar, F. (2013). *Mizahın gücü: Başlangıçtan günümüze Türk ve dünya edebiyatında mizah*. Kastaş Yayınları.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Yardımcı, İ. (2010). Mizah kavramı ve sanattaki yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1–41.

EKLER

EK-.1: Mizahi Unsurların İncelenmesinde Kullanılan Ölçütler ve Tanımları

Mizahi Unsurlar	İnceleme Kriteri
Abartılı Eylem Komedi:	Gürültülü hızlı fiziksel şakaları içeren durumlar.
Abartılı Küçültme:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygu ya da olaydaki her türlü azaltma/küçültme durumu. Örneğin, “ çok küçük ellere sahip olan bir kadın” ya da “çok kısa boylu bir adam” gibi.
Anektod:	Fıkraya benzeyen ancak fıkradan farklı olarak bir kişi hakkında özel bir dedikodu ya da sırrın ağızdan ağza yayılmasını anlatır. Genellikle ünlü insanlar ile ilgili yapılan esprilerdir. Örneğin, “Churchill bir gün”, Erdal İnönü bir gün” diye başlayan espri tipleri bu gruptandır (Usta, 2005; akt. Akıncı, 2015).
Aşağılama:	Birinin aşağılanıp, hor görüldüğü ve alaya alındığı durumlar.
Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah:	Birtakım fiziksel, sosyal ve bilişsel becerileri çoktan elde etmiş olan birinin, bunları henüz elde etmemiş ya da elde etmeye çalışan birisine karşı kendini üstün hissetmesine dayalı olarak yapılan mizah. Örneğin, 3 yaşındaki bir çocuğun yeni yeni yürümeye çalışan küçük bir çocukla alay etmesi.
Başkasını Taklit:	İzleyicide komik bir etki bırakmak için bir davranış ya da kişiyi taklit etme. “Örneğin, bir çocuğun araba sesini taklit etmesi” gibi.
Bilmece:	Temel ve Bektaşî fıkrası gibi güldürü unsuru taşıyan metinler.
Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun:	Gıdıklama gibi fiziksel içerikli oyunları içeren şaka ya da durumlar.
Fıkra:	Cümlelerde geçen, ince anlamlı, şakalı öykücük; Bektaşî fıkrası, Nasrettin Hoca'dan bir fıkra gibi.
Fiziksel Deformasyon:	Resimlerde bir nesne ya da varlığa bir özellik ekleme ya da bir özelliği ondan alma gibi durumların yer alması. Örneğin, tek gözlü bir adam, 3 kanatlı kuş gibi.
Freud Sürçmesi:	Bilinçaltının etkisi ile konuşma, bellek ya da fiziksel eylemde ortaya çıkan yanlış ve sapmalardır. Bu tür sürçmeler espri amaçlı yapılabileceği gibi bilinçsiz bir şekilde de ortaya çıkabilir (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Gaf Yapma:	Pot kırma ve çam devirmeyi içeren durumlar. Örneğin, çok kilolu birisine “aa hamile misiniz?” demek ya da söylenmemesi gereken bir anda, birtakım sözler sarf etmek.
Garip Sesler:	Cümlelerde yer alan, varlıkların kendilerinden beklenenden farklı bir ses çıkardığı ifadeler. Örneğin, “ çok iri bir adamdan çok ince bir sesin çıkması” gibi.
İroni:	Cümlelerde, bir kelimenin tam tersini ima ederek bir kişi ya da olay ile alay etmek amacı ile kullanılan ifadeler.
Kaba şaka:	Eğlenmek için yapılan maskaralık, yaramazlık ya da komik, saçma davranışlar. Örneğin, komşunun ziline basıp kaçmak.
Kafiye:	Cümlelerde ya da metin içi ifadelerde geçen uyaklı ifadeler. Örneğin, “ Hay Allah siz ne yaptınız, Ne diye Mina’yla inatlaştınız?” gibi.
Karikatürleştirme	Vücudun bölümlerinin ya da karakterlerin abartılarak gülünç bir

Esprileri:	şekilde verilmesi (Johnson, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Kavramsal Açıdan Yanlış Ses:	Cümlelerde, birbiri ile uyuşmayan ve birbirinden farklı olan kavramların ya da varlıkların ilişkilendirilerek ifade edilmesi. Örneğin, "havlayan bir kedi" gibi.
Kavramsal Tutarsızlık:	Resimlerde birbiri ile uyuşmayan, ilgisiz durumların yer alması. Örneğin, "şapka giyen inek", "küvetteki köpek", "dış fırçalayan bir fil" gibi.
Kelimelerin Saçma Dizilişi:	Cümlelerde geçen kelimelerin saçma bir şekilde dizildiği ifadeler. Örneğin, "Bella köpeğini sayfada gezintiye çıkarmıştı" gibi.
Kes Yapıştır Söz:	Cümlelerde, 2 ya da 3 sözcüğün birer parçasını bir araya getirerek yeni bir sözcüğün yapıldığı ifadeler. Örneğin, "Fakir Fukara Fonu" na Fak Fuk Fon" (Göker, 1993; akt. Akıncı, 2015) gibi.
Kostüm:	Resimlerde, giyildiği dönem ve zaman ait olmayan kıyafetleri giyen karakterlerin yer alması. Örneğin, "günümüz dünyasında Süpermen kıyafeti giyen çocuk" gibi.
Kötü Şaka:	Özel bir espri türü olmaktan çok cinsellik, bazı vücut bölümleri, itici bazı fizyolojik işlevler gibi konulara dayalı mizah üretmedir. Irk ve etnik farklılıkları kullanarak mizah yapma da bu tür şakalardan sayılmaktadır (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Maskeleye:	Resimlerde kim olduğunu gizlemek için görünüşünü kıyafet yoluyla değiştirme adına yer alan her şey. Örneğin, "maske takmış biri" ya da "bir palyaço" gibi.
Mış Gibi Oyun:	Bir nesnenin başka bir nesneymiş gibi kullanıldığı durumlar. Örneğin, bir çocuğun boş bir tuvalet kağıdı rulosunu bilezikmiş gibi koluna geçirerek oynaması gibi.
Muziplik:	Başkasına yönelik olarak yapılan eylemsel, kaba ve rahatsızlık verici şakalardır. Birisinin yüzüne pasta fırlatmak buna örnek olarak verilebilir. Dil aracılığı ile sözel yolla yapılan esprinin aksine esprinin eylem ya da uygulamaya sokulmasıdır. Bu esprilerde ani gürültü, patlama sesi; kötü tattaki yiyeceklerin yedirilmesi, uyurken yüzün boyanması, fare ya da yılan maketleri yerleştirme gibi çoğu beş duyuya hitap eden, yapılan kişiye rahatsızlık veren esprilerdir (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek:	Cümlelerde geçen, bir nesne ya da varlığın ait olduğu isimle değil de, farklı bir isim ile çağırıldığı ifadeler. Örneğin, "köpeğe fil" demek, "Ali'ye Ayşe" demek gibi.
Özdeşleştirme:	Kişinin benzerlikler, ortak nitelikler, andıran durumlar nedeniyle bir kişinin başka biriyle, bir şeyi başka bir şeyle gülünç bir biçimde karıştırmasıdır. Örneğin, sana armağan ettiğim sırt kaşıcı işine yarıyor mu?" o sırt kaşımak için miydi? Eşim onu bana salata yedirmek için kullanıyor".
Özlü Taşlama:	Cümlelerde geçen, Bireyler topluluğuna yönelik yapılan taşlama biçimindeki ifadeler.

Parodi:	Bilinen bir eserin komik bir şekilde taklit edildiği durumlar. Bilinen bir eserin komik bir şekilde taklit edildiği durumlar. Örneğin: Orhan Veli Kanık'a ait olan "Ne atom bombası Ne Londra konferansı Bir elinde cımbız Bir elinde ayna; Umurunda mı dünya" mısralarının, "Bir elinde cep telefonu Bir elinde ipod Umurunda mı dünya" şeklinde değiştirilmesi (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Rol Değiştirme:	Hayvanların insanlar, insanların ise hayvanlara ait kimi özelliklere sahip olması ya da eylemleri yaptığı durumlar. Örneğin, "bir köpeğin bilgisayar kullanması" ya da bir "sincapın küpe takması" gibi.
Saçma Kelime:	Cümlelerde geçen, karşılığı olmayan saçma, anlamsız kelimeler. Örneğin, "abra kadabra"
Saraka:	Sözel bir espri türü olup, özünde espri yapılan kişinin sözcüğün kast edilen anlamının farkında olmaması bulunmaktadır. (Saraka sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı "sarcasm" dır.)
Sosyal Gaf:	Sosyal bir ortamda yapılan gaf.
Sözevirtim:	Farklı anlamlara gelen sözcükler arasında bulunan ses benzerliğinden dolayı yapılan kelime oyunları (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015). (Sözevirtim sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı "pun" dur.)
Sürpriz Durum:	Beklenmedik ani sonuçlarla gelişen olayların gerçekleştiği durumlar.
Şakalaşma:	Cümlelerde geçen, Karşılıklı yapılan şakalar ve esprilerin yer aldığı ifadeler.
Tekrarlı Kafiye:	Çocukların uyaklı bir biçimde çıkardıkları anlamsız ses ya da kelimeler. Örneğin, "araba, yabara, kadaba" gibi.
Tık Tık Kimse Yok Mu Tarzı Şaka/Oyun:	Cümlelerde geçen, soru ve cevabın -"tık tık " -" kim o?" "x" -" hangi x?" kalıbına benzer şekilde kullanıldığı ifadeler. Örneğin, "tık tık Kim o? Ben kapıcı Memo" gibi.
Türkçe'de Yer Almayan Sesler:	Cümlelerde geçen, yazı ve konuşma dilinde kullanımı saçma, mantıksız olan ve Türkçe 'ye ait olmayan ifadeler. Örneğin, "Gırrrr" .
Uçuk Abartı:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygular, ya da olaydaki her türlü abartılı durum. Örneğin, "çok büyük bir ilaç" ya da "çok şişman bir adam" gibi.
Vücutun Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler:	Çocukların idrar ve bağırsak kontrolünde yaşadıkları kazalar ve bununla ilgili yapılan esprileri içeren durumlar.(Bu mizahi unsurun İngilizcedeki karşılığı "potty humor" dır.)

Yergi:	Toplumlarda bireysel yetersizlikleri ve kusurları, boş inanç ve adaletsizlikleri dolaylı yollardan çoğu kez de gülünçleştirerek eleştirerek kullanılan sanat biçimleri için kullanılan kavramdır. Örneğin, kolej yerine yanlışlıkla akıl hastanesin giren birisi kapıcıya: “koleje geleceğime yanlışlıkla akıl hastanesine geldim” der. Kapıcı gülümseyerek: “haklısınız ancak buradan çıkmak için ilerleme göstermeniz gerekiyor” der(Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Zıdır Bilmece:	Cümlelerde geçen, niçin-çünkü kalıbına dayanan ve soru sorma yoluyla yapılan mizaha dayanan ifadeler. Örneğin, Yerin kulağı var benim de kulağım var peki ben yer miyim? Yemecem! Ya da “Demir ve bakır açıkta kalırsa paslanır, altına ne olur?” “Çalarlar!” gibi (Güler ve Güler, 2010; akt. Akıncı, 2015).
Zıt Anlamlı Kelime:	Cümlelerde, zıt anlama gelen sözcüklerin bir arada kullanıldığı ifadeler. Örneğin “geleceğın kızını geçmişin adamından kaçınır” gibi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Selim AĞGÜL	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Anadolu Üniversitesi
Fakülte	Açıköğretim Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	